

Saaka wvù Jee wvu εkumε Jisos no Luka to Saηεε

Fiεε fi nu ê Nwa' Luk wvun e

Nwa' Luk wvun duηci le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε bonyii bo Islael dvú, bvuu nu Mboyse ηηgokε ke bonyii bocii le. Wvú jemyi mwεεm mvumew εkumε Jisos ε mvú nu kε ε è nu ê ηwa' wvudvu wvun e maan. Wvú jemyi no bó to bokεε Jisos ε bonceendaa bo Nyo' le no yemte, ε boncey ηjée γεν taa wan, jemyi ten no wan wvù Jisos to shεετεε yew ncese le, jemyi ηgan wvù Jisos to maε εkumε wee wvù jee wvu Samalia bô wvu εkumε wan wvù to laε. Wvú jemyi baay εkumε bunle ê ηwa' wvun e bô εkumε Keyoy ke Yuule noo εkumε bokενε. Wvú jemyi no Nyo' leεshi bibefe bi bonyii le, fi è nu shiee wvù Jisos to toε fokuse fen e.

Bikuu bi mwεεm e ê ηwa' wvun e

1:1-4 Kenkεwce

1:5-2:52 No bó to bokεε Jon Nleseεjoo bô no bó to bokεε Jisos ε bó no kuu

3:1-20 Lemme di Jon Nleseεjoo le

3:21-4:13 No bó to leseε Jisos ê joo bô no Satan to momte wvú

4:14-9:50 Ekumε lemme di Jisos e Galilee

9:51-19:27 No Jisos to nen'yεε Galilee no γενε Jelusalem

19:28-23:56 Ekumε kema ke Jisos e ke kemεse le Jelusalem

24:1-53 No jisos to buyεε yî kpwe le, buynen ê bonyii εjise, ke ben we

Kenkewε

¹ Wee wvu baay wvù Teofilus, bonyii nteen nu ε mom wase keesan εkumε mwεεm mvù to koyεε entelen jo bese.

² Bó to saanke mwεεm ke lenlen mvù bese to yuwεε ê bonyii bò to yenεε bô εjise εbo bvuu no fewci saaka wvudvu no mvù to kewεε.

³ No me nu ε njo wase kefew ε ntasse mwεεm mvun mvunciim ε kew fonkew, ε mum ε n'yen le fí jee le me embaancε ensan ten ê je yi len e ê wo.

⁴ Me nge fin le wo ekiεε kecεεy ke mwεεm mvù bó nu ε fewcε wase ê wo le.

ε nceendaa Nyo' tefe le bó nu ke eboo Jon Nlesejoo

⁵ Seke Nfon 'Elod to saake won wvù Judea, cee ncese mvu to nu ε bó tenε le Sakalia. Wvù to lemte ê ngoo bocee ncese bo Abija le, ε bwee yew we to buy ten ê kfuu di Elon e, ε bó tenε wvù le Elisaben.

⁶ Bonyii bo bofεε ban to nu bonyii bo teyteny ê Nyo' εjise, gεεle bonci bo Tata le bocii, yaa kenke jay ke.

⁷ Geenεn, bó to baa kenke wan ke, njefo Elisaben to nu kase, ε bó bocii to nu ε bó ε lunkεn wase.

⁸ ε kefew ke to kocεn, ε ngoo Sakalia no lemte yew ncese Tata le. ε to nu wvù cee ncese ê Nyo' εjise εbvubwε,

⁹ ε bó to baa wvú bii no bó to ké no baale bocee ncese ê nce wvubole. Ε wvú mum ley yew ncese le keeton jiin.

¹⁰ Ε kefew ke kocεn keeton jiin, ε bonyii bocii bò to nu εkfuη no bunlee.

¹¹ Ε nceendaa Tata σεσε buynεn ê wvú εjise leem ê εbo ke εεεy ke ketanη ke jiin e.

¹² Seke Sakalia to yεnεε wvú le, ε kedvum gbwo wvú, ε wvú keηke nfan baay.

¹³ Geenεn, ε nceendaa wvudvu gay ê wvú le, “Fo wo efanè ke. Nyo' nu ε yuw wase bunle yo. Bwee yew wo wvù Elisabεn nu ke eboo wan diemsεn é wo ecu diee le Jon.

¹⁴ Wvú nu ke eto bô nlanηan fô wo le, ε bonyii nteen nu ke eyuuke njonη nje boo diew.

¹⁵ Wvú nu ke enu wee wvu baay ê Nyo' εjise. Fo wvú ke ewuù mbvuum ke, σε ge mò tεmyi. Keyoy ke Yuule nu ke eyiηsεn yî ye le seke bó ε boo wvú.

¹⁶ Wvú nu ke ege é bonyii bo Islael nteen ekumεn mvuntelem mvubole ekase etu bô bo Tata wvù Nyo' wvubo.

¹⁷ Wvú nu ke egeη fwe jo Tata bô fitele noo mvunηay mvu Εlayja le, keekumεn mvuntelem mvu bocee boom e, é mvú enu yî boom bobole. Wvú nu ke ege é bonyii bò tεmyi bikuu ecine bikuu bì tεmyεεn e, ekumεn bonce bobole, ekeηke bonηpwawce ε è nu bo bonyii bo leη e. Wvú nu ke ege nonεn wvu le bonyii enù ε bó ε seyse keεcyte Tata.”

¹⁸ Ε Sakalia bife ê nceendaa Nyo' le, “Fiεε fi nu

ke ege é me enkieε ε bee bwee yew wεm nu ε bó ε lunkεn wase nεn nu la?”

19 Ε nceendaa Nyo' tfuse λε, “Ε nu me wvù Gabliya, ε me nleeme ê Nyo' ejise sekecii, ε è tum wvù me λε me ento ensee saaka wvù jee wvun ê wo.

20 Taa eyεn, no wo baa ebee saaka wvun e, ε kefew nu ke eto ekocεn é fí ekeηke keekooy, wo nu etu kencife, saa ejemyi κε, eγεn ebuy seke fieε fin nu ke ekooy.”

21 No fí to kooyi nonεn, ε bonyii bò to nu εkfun cεyte Sakalia no keηke lo ηghaw laa è σε kooyi la fi wvù she dvù baay nεn ε.

22 Seke wvù to buyεε dvù, wvù to baa kieε kee-jeme ê bó κε. Ε bó mum kieε λε Nyo' nu ε duηce fieε fi ηghaw e ê wvù dvù. Ε wvù mum no feeke lo mwεεm ê bó bô can, yaa jemyi κε.

23 Ε Sakalia ke mεse lemme diew yew ncese le mum kase tu jim fô yew e fo wvù.

24 Ε εdiuw ke fey, ε kpwεse wvù Elisabεn leem bô fue, mum no nu κε ε è nu yew yî kee le tin.

25 Ε Elisabεn mum gay λε, “Keseen Tata nu ε koo wase shen fô me le, ε cake keη'wuumeη yî εkolε kem e.”

Ε nceendaa Nyo' tefe λε bó nu ke eboo Jisos

26 Ε fue di Elisabεn e ke buy kee soocan, ε Nyo' tum nceendaa we wvù Gabliya ntεw mvu wvu Galilee le ε bó teηε λε Nasalet.

27 Wvù to γεn bô ntum fô ηgon kpwoon mvu le ε bó teηε λε Maalia, ε è bεε wan wvu tfu. Wvù to nu ε bó ε seyse wase λε wvù nu ke enu kpwεε Yosεw wvu ê kfuu di Nfon Dawe le.

28 Ε nceendaa Nyo' wvudvu γεν yεν Maalia le gay wvú le ε, “Me ngayte wo le. Nyo' nu ε buw wase wo ε no nu ben ε wvú.”

29 Ε Maalia yuw ε fí ghaw wvú baay, ε wvú no maa laa kfuu wvun ηgayma σε nu wvù nεε ε.

30 Geenεn, ε nceendaa Nyo' gay ê wvú ε, “Maalia fo wo efanè κε. Nyo' nu ε buw wase wo.

31 Taa eyεν, wo nu ke eleem bô fue, eboo wan diemsεν, ecu diee ε Jisos.

32 Wvú nu ke enu wee wvu baay, ε bó nu ke etenje wvú ε Waa Nyo', Nyo' wvù nu Εkolε ke Mwεεm Mvunciim e. Tata wvù Nyo' nu ke eshike wvú yí kawla Nfon Dawe wvù icee kfuu dibole.

33 Wvú nu ke esaake kfuu di Yakow e sekecii, ε κε bvunfon bwew nu ke eκεηκε kemεσε κε.”

34 Ε Maalia bife ê nceendaa Nyo' ε, “Fifin nu ke eghan nεε le, ε me mbεε wan wvu tfu.”

35 Ε nceendaa Nyo' tfuse ê wvú ε, “Keyoy ke Yuule nu ke eto yí yo le, é mvunηgay mvu Nyo' wvù nu Εkolε ke Mwεεm Mvunciim e eyiηsen yí yo le. Nonεn, wan wvù wo nu ke eboo nu ke enu wvù yuule, é bó emum etenje wvú ε Waa Nyo'.

36 Taa eyεν, wayco wvù Elisabεν wvù nu ε wvú ε loocε wase ε lun ε bó se tenje wvú ε kase, nu keseen bô fue kee soocaan, ε wvú nu ke eboo wan diemsεν.

37 Κε fiεε nu dvú fi nulo eghaw Nyo' κε.”

38 Ε Maalia mum gay ε, “Me wvun fεν wvù waa lemme Nyo'. Wvú ege é fí ekooy bô me no wo gay.” No wvú jeme nonεn, ε nceendaa Nyo' mum nε.

Ɛ Maalia laa ghane ê Elisabɛn e

³⁹ Kε ediuw yodvu le, ε Maalia seyse nε no yaɲsene gene ntεw mvu wvù won kum wvu Judea le,

⁴⁰ gɛn buy jó, ley yew dvu Sakalia gay bwee yew we wvù Elisabɛn e.

⁴¹ No Elisabɛn to yuwεε ngayma wvu Maalia, ε wan sεsε ê wvù εshem baay. Ɛ Keyoy ke Yuule yiɲsɛn yî ye le.

⁴² Ɛ wvù mum wvule fowεεwe, gay le, “Kembonɛn ke Nyo' le nu yî yo le fele bokεε bocii, ε kembonɛn kew nu yî wan wvù wo nu ke eboo le.

⁴³ Fin fiεε fi baay nɛn ghan nεε le, le bwee Tata wɛm nu ε laa ghane ê me le?

⁴⁴ Taa eyɛn, seke me mbe n'yuw ngayma wo, wan ε sεsε ê me εshem bô nlanlan wvu baay.

⁴⁵ Njon wvu baay nu fô wo le, njefo wo nu ε bee le ηkawma wvù Nyo' to kawεε wo dvù nu ke eto ekocɛn.”

Ɛ Maalia bense Nyo'

⁴⁶ Ɛ Maalia gay le,
“Fitele fiem bensee Tata Nyo',

⁴⁷ ε me n'yuuke njon nje Nyo' wvù nu Mboyse wɛm.

⁴⁸ Wvù nu ε kume me, ε me nu kε lo waa we lemme wvu nɛw.

Ɛ kew yî keseen e ε gɛn lo, εngokε kecii nu ke egayte le,

Nyo' nu ε lan kembonɛn yî yɛm e,

⁴⁹ njefo Nyo' Mvunɲay Mvunciim nu ε ge wase mwεεm

mvu baay baay nteen fô me le.

Kε diee diew kɛɲke kenfewsɛn kε.

50 Wvú camte shen fô bonyii bô wvumte wvú le.
 E shen yin nu yî engokε kecii le.

51 Wvú nu ε duŋce mvunɔay mvu εbo kew e,
 ε tawse bonyii bô saale ye, bontanɔ bobole ε bvunɔ.

52 Wvú nu ε shwaw wase bonfon bo baay baay yî
 bokawla le,
 ε bense ε è nu bonyii bo ncεw.

53 Wvú nu ε nyanɛ wase bonyii bô jenɔ yuu bó,
 bó ε ffuu bô mwεεm mvù jee,
 ε kuɔ bo kpawaw e cancan.

54-55 Wvú nu ε ficε wee we lemme wvù Israeɔ,
 ε kume keecam shen fô Abl'a'm bô kfuu diew e,
 egen emεse kε no wvú to kawεε ê bo'icee cee
 bosεse."

56 No Maalia jeme nonεn, ce bô Elisabεn kee tε
 mum kase tu jim fô yew e.

E Elisabεn boo Jon Nlesejoo

57 E kefew kè Elisabεn ke eboo ke to kocεn, ε wvú
 boo wan diemsεn.

58 E kfuu diew noo bonyii bô to cee kelenɔ kedvu
 le yuw lε Nyo' nu ε duŋce shen fô wvú le naa baay,
 ε bó mum no lanlanɛ.

59 E εdiuw ke to buy nyanɔ, ε bó to keetfuse wan
 yew, mum no gomte keecu diee lε Sakalia ke diεwε
 di ice le,

60 geenεn ε bwee ma lo, gay lε bó etenɛ wvú lε
 Jon.

61 E bó gay ê wvú lε, "Kε wee nu dvú ê kfuu dinεn
 e bô diee din kε."

1:50 Mben 103:13, 17   **1:51** Dito 5:15; 26:8   **1:52** Job 5:11;
 12:19; Mben 75:7; Mat 23:12; Jεm 4:6, 10   **1:53** Mben 107:9; 34:11
1:54-55 May 7:20; Mben 98:3; Keɔ 17:7; 22:17   **1:59** Keɔ 17:12-13
1:60 1:13

62 Ɛ bó mum nε no feeke bô can ê cee wan, keekiε laa wvú be gomte Ɛ bó ecu diee di wan e Ɛ yeε Ɛ.

63 Ɛ wvú mum few tεn Ɛ bó eto bô fiεε é wen esaŋ yî dvú le. Ɛ bó to dvú ε wvú mum saŋ Ɛ, “Diee diew nu Jon.” Ɛ bó yeŋ nonεn ε dew yum bó.

64 Kaŋ mwaan, ε diuw Sakalia mum yene ye, ε leme diew yaaten, ε wvú bvuu kase no jemyi. Ɛ wvú mum kεw no tumte monkum mo Nyo' le.

65 Ɛ bonyii bo ntεw wvudvu le keŋke nghaw baay. Ɛ saaka mwεεm mvun mvunciim saanken gen won kum wvu Judea wvudvu le tfuu.

66 Ɛ bonyii bocii bô to yuwεε mwεεm mvun mvunciim keŋke nghaw mum no biite laa wvun wan nu ke enu wvú nεε Ɛ, njefo fí to looci duŋci Ɛ kembonen ke Nyo' le nu yî ye le.

Ɛ Sakalia tefe ntum Nyo'

67 Ɛ Keyoy ke Yuule nε yiŋsen yî Sakalia wvú icee Jon e, ε wvú mum nε no jemyi ke diεwε wee ntum Nyo' le, gayte Ɛ,

68 “Beene ebenseè Tata wvú nu Nyo' bonyii bo Israel.

Wvú nu ε to wase keesum bonyii bew yî ngεw e.

69 Wvú nu ε gεε wase ntεmemvunɔgay wvú nu ke eboyse beene, ε wvú buy ê kfuu di wee we lemme wvú Nfon Dawe le.

70 Fifin nu no wvú to kawεε diuw bonyii bew bo ntum e bô yuule

ε é bεε lo bvuyvuum e bô wvú to gεkεε,

71 ɛ wen nu ke eboyse beene can bonyii bò gomte
keefiwsɛ beene le,
noo bonyii bosɛɛbeene bo bvuban e.

72 Wwú to nu ɛ kaw ɛ wen nu ke ecam shen fô
bo'icee cee bosɛɛbeene le
mum no shee kumyi kelew kew kè wwú wwù Nyo'
to dieɛ.

73 Wwú to nu ɛ kaw ê icee bo'icee bosɛɛbeene wwù
Abla'am lew ɛ,

74 wen nu ke ebvuse beene can bonyii bosɛɛbeene
bo bvuban e,

wwu ɛ è nulo é beene elemte wwú le sɛ nfan,

75 eceè nce wwù yuule bô wvu teytey ê wwú ejise
ɛdiuw ɛcii yî nshii wesebeene le.

76 ɛ wo waa wɛm nu ɛ bó nu ke etenje wo ɛ wee
ntum Nyo',

Nyo' wwù nu ɛkolɛ ke Mwɛɛm Mvunciim e,

njefo wo nu ke esa fwe dvu Tata

keeseyse je ye.

77 Wo nu ke efewci ê bonyii bew je yì è nulo é bó
ekɛɲkɛ mboyima jó,

wwù è nu nɛɛshɛ wwù Nyo' nu ke elɛɛshɛ bibefɛ
bibole,

78 nje shen yi baay yì wwú koole fô bonyii le.

Wwú nu ke eciinse Mboyse é wwú eshiile too we
kɛ diɛwɛ diuu fò dí ɛ san e.

79 Wwú nu ke enya n'yuu ê bonyii bò nu yì ejiiwɛ le
noo bò nu diuw kpwe le,
emum eleke beene ê je kembonɛn e.”

1:71 Mben 106:10 **1:72** Mben 106:45; 105:8-9; Lɛw 26:42 **1:73**
Kej 22:16-18 **1:74** Tay 2:12, 14 **1:76** Mala 3:1; Mat 11:10; Mak
1:2; Luk 7:27 **1:77** Yɛli 31:34 **1:78** Ksm 34:6; Yɛsa 60:1-2; Mala
3:20 **1:79** Yɛsa 9:1-5; 42:6-7; Mat 4:16

⁸⁰ Ε waa Sakalia wvudvu mum no kuu yî nyam ye le, kuu ten ê keyoy e. Ke mum ne γεν no cee ε è nu ηkpwaante, γεν buy diuu di wvú to buyεε keedunεε ekole kew ê bonyii bo Israel.

2

Ε Maalia boo Jisos (Mat 1:18-25)

¹ Ε to nu kefew kekie le, ε sa' buy le bó etan bonyii bocii bò nu yî bitum bi won wvú Lum e. Yí to buy ê Kaysa Augustus wvú to nu Nfon wvu baay wvu jó.

² Kentan kin to nu ke fwe seke Kpwilinus to nu wee sa' wvu Lum saake keba ke won e kè Silia.

³ Nonεn, ε bonyii bocii mum no tuu jim bontεw bobole, le bó esan εdiee εbo ebvuu etan bó.

⁴ Ε Yosεw ten ne Nasalet ntεw mvu wvu Galilee le, ben γεν Betelε'em ê keba ke won wvú Judea le jò bó to bokεε Nfon Dawe. Wvú to γεν jó njefo wvú to nu wee kfuú di Nfon Dawe le.

⁵ Yosεw to gene bô Maalia wvú wvú to leyte le è nu ke enu kpweεe, ε wvú nu bô fue.

⁶ No bó to γενεε buy jó, ε kefew kè wvú eboo ke to kocεn.

⁷ Ε wvú boo waa we bvucile ε è nu wan diemsεn, kule ê ndvu le, jike ê kekon ke nyám e, njefo bó to nu ε tan fô nce yew bonyii bo ghane le.

Ε nceendaa Tata see boo ê boncεy njée

⁸ Ε to nu kefew kedvu le, ε boncεy njée bomew nu mbew ntεw wvudvu le, cεyte njée yibo εntan.

⁹ Ε nceendaa Tata ne sεσε buynεn ê bó εjise, ε n'yuu Nyo' ba fô bó to nu, ε bó keηke nfan baay.

¹⁰ Geenen, ε nceendaa Tata wvudvu gay ê bó le, “Fo ben efanè ke. Ben eyuw, me ntoo ε è nu bô saaka wvù jee fô ben e, ε wvù nu ke enya njon wvu baay ê bonyii bocii.

¹¹ Yî diuu di εben e nu ε bó ε boo Mboyse ê ntew Nfon Dawe le wvù è nu Klistu wvù Tata.

¹² Fin nu ke enu nciise keedunεε wan wvudvu ê ben. Ben nu ke egen eyen wvù le ε bó ε kule ê ndvu le ε jike ê kekon ke nyám e.”

¹³ Ke nonen, ε bó ne sεεε yen nceendaa Nyo' we le bô ηgoo bomew e nteen ε bó tumte monkum mo Nyo' le gayte le,

¹⁴ “Mbense enù fô Nyo' wvù nu fowe le é kembonen enu fokuse fen fô bonyii bò Nyo' yuuke njon bô bó le.”

¹⁵ Seke bonceendaa bo Nyo' le ba to cin'yεε bó le kase ben we, ε boncεy njée bodvu jeme ê bikuu bibole le, “Beene egen keseen wvun Belele'em, egen eyen fiεε fin fi kooy le fi Nyo' nu ε ge beene ε kiεε.”

¹⁶ Kan mwaan, ε bó mum ne yanσen gen, gen yen Yosew bô Maalia le noo wan e, ε wvù jiime ê kekon ke nyám e.

¹⁷ No bó yen nonen, mum kew no fele mwεεm mvunciim mvù nceendaa Nyo' be seje ê bó ekume wan wvudvu.

¹⁸ ε dew yum bonyii bocii bò yuwεε mwεεm mvù boncεy njée ba jemyεε ê bó.

¹⁹ Geenen, ε Maalia yuw fiew gεε fô fitele le no kpawwci sekeci.

2:11 Mat 20:30-32; Jon 4:42; Lem 5:31; 13:23; 2Bi 1:11   **2:14** Yεsa 57:19; Mat 10:13, 34; Mak 9:50; Luk 1:79; 10:5-6; 12:51; 19:38, 42; 24:36; Jon 4:27; Lem 10:36; Efe 2:14, 17   **2:19** 2:51

20 Ε boncεy njée ba kase no tuu jim bensee Nyo' tumte monjkum mew njefo bó to nu ε γεν yεν mwεεm mvunciim e κε ληνληη no nceendaa Nyo' to seηεε.

Ε bó γεν nya wan wvù Jisos yew ncese le ê Nyo'

21 Ε wan wvudvu ke buy εdiuw nyan, ε bó tfuse wvú yew, mum cu diee le Jisos, ε diee din nu κε δί δι nceendaa Nyo' to seηεε ê bwee ε wvú se ke leem bó fue.

22 Ε kefew ke to kocεn kè bó ege ncese keekfum bikuu bibole no nci Muses to gomte. Ε bó mum jo wan ben dvú Jelusalem keenya ê Nyo'.

23 Fifin nu no bó to saηεε ê Nwa' bonci bo Nyo' le

λε,
“Ε wee boke waa bvucile ε è nu wan diemsεν,
έ wvú nya ε è no nu wvu Nyo'.”

24 Βó to γεν τεν keege ncese wvun bó bibembε bifεε, κεnεε bó boom bo nyiη e bofεε bii no fí to nu ê Nwa' bonci bo Nyo' le.

25 Ε to nu kefew kedvu le, ε cee la mvu nu Jelusalem ε bó tenje le Semeon. Wvú to nu wee wvu teytey gee no Nyo' gomte, ε wvú to cεyte wee wvú ke eto elεεse mvuntelem mvu bonyii bo Islael e. Keyoy ke Yuule to nu yí ye le,

26 Ε kí to ge wase ε wvú kiεε le κε kpwe nu ke ejo wvú se wvú ε yεν Mboyse wvú wvu Tata wvú wvú to kawεε le κε.

27 Ε Keyoy ke Yuule ke nε ge ε Semeon γεν yew ncese le. Ε Yosew bó Maalia ke dioo to bó wan yew ncese le keege no nci gomte,

28 ε Semeon fi wan koyce mum keW no tumte monkum mo Nyo' le, gayte le,

29 “Tata, no wo nu ε ge wase ηkawma wo ε to ε kocen, joo le wee wo lemme yî nyεkeey e.

30 Ejise eyem nu ε yen wase Mboyse

31 wvù wo ciinse le, ε bonyii bocii nu ke eyen wvù le.

32 Wvù nu ke enu ken'yeese fô bonyii bò yaa nu ke bo Israel e,

wvu le bó ten ekee wo,

ege é bó ecake diee di bonyii buw bo Israel e we.”

33 ε cee wan bô bwee wan yuw mwεem mvù Semeon jemyi ê wan wvun we, ε dew yum bó.

34 ε wvù mum lan kembonen yî bó le, gay ê Maalia wvù bwee le, “Nyo' nu ε caw wase waa wo wvun, ε nto we nu ke ege é bonyii bo Israel nteen egbweken, é bomew enηken lo we. Wvù nu nciise fiεε ε bonyii nu ke ejemyi mwεem yî ye le.

35 Nonen, é fifin emum eduñci mwεem mvù bonyii nyile ê mvuntelem mvubole. Mwεem mvun mvunciim nu ke ege é fitele fiuw enu ke diεwε bó bon bô finyo.”

36 ε to nu ke kefew kedvu le, ε kpwoon mvu nu ε bó teje le Anna, ε è nu wee ntum Nyo'. Wvù to nu waa Fanuwel wvù wee kfu di Ashel e. Kpwoon wvudvu to nu ε lun wase baay. Wvù to nu bô dweese ke bilum bisooshwi y mey, ε dweese mum kpwe.

37 ε wvù mum no nu ke wase fiew kpweε ηkfu, shee yew ncese le bensee Nyo' entan bô

εmvunshēē, bamte mwεεm mvudien, bunlee. Bilum biew to nu wase mban̄ nyan̄ ncow binεw (84).

³⁸ Kε kefew kedvu kè bó to toε bô wan yew ncese le, ε kpwoon wvudvu to yεn bó le, mum nya keyoone ê Nyo', jeme εkumε wan wvun ê bonyii bocii bô to cεyte kefew kè Nyo' ke esum bonyii bo Jεlusalēm can ηγεw e.

³⁹ Seke Yoσεw bô Maalia to mεσεε mwεεm mvunciim no nci Nyo' to gomte, mum kase tu jim ntεw wvubo wvù Nasalet e ê keba ke woη e kè Galilee le.

⁴⁰ Ε wan mum no nu kuu keηke mvuηgay, ε wvù ε yiηsen bô bvufee bvυ baay, ε bonyii yεne kembonēn ke Nyo' le yî ye le.

Ε Jisos γεν shεε yew ncese Nyo' le

⁴¹ Icee Jisos bô bwee to ké no bene Jεlusalēm bilum bicii fô N̄kaw Danεfey e.

⁴² Ε Jisos ke buy bilum yuufe ncow bifεε, ε bó bvuu ben fô N̄kaw wvudvu le kε no bó to ké no bene.

⁴³ No bó to dieε wase N̄kaw mεse, dīoo tuu jim, ε wan wvù Jisos shεε ejim Jεlusalēm, geenēn ε ice bô bwee faηε yaa kiεε kε.

⁴⁴ Ε bó ke len diuu dicile, kpwaake kε le wvù nu εnte jo ηgoo bonyii bô bô bó to lenē le. Ε bó ke mum κεw no gomte wvù εnte jo kfuu dibole bô nsán,

⁴⁵ ke gom ηkuuη, mum kase tu jim Jεlusalēm keegom wvù jó.

⁴⁶ Ε è dīoo nu ejim jo εdiuw εta no bó to κεwεε keegomte, ε bó yεn wvù le ε è nu fô yew ncese le, ε

wvú ε shii fò bô bonyii bo n'yεεyi le, yeke bon'yεεyi, biwci bombife.

⁴⁷ Ε bonyii bocii bô to yeke no κηκε ηghaw baay njefo wvú to kee mwεεm baay bvuu tfuuse bombife λη.

⁴⁸ No bwee bô ice yενεε wvú le, ε dew looce yum bó. Ε bwee βεν wvú gay λ, “Wan wo njiηsene la bô bese nen? Taa eyen, bee ico nu ε gom wase wo ε no wεwte lo.”

⁴⁹ Ε wvú tfuse λ, “Ben be gomte me nje la? Κε ben be kee λ me ηκεκε keenu yew dvu Icem fen e?”

⁵⁰ Geenεν, ε bó fanε yaa κιεε fiεε fi wvú jeme κε.

⁵¹ Ε wvú mum νε ε bô bó no booke Nasalet. Ε wvú γεν no yuuke bó le ntay. No mwεεm mvun to kooyi nen, ε bwee γεε fô fitele fiew e no kpawwci sekecii.

⁵² Ε Jisos mum no kuu, κηκε bvufee bvυ baay, ε Nyo' koonκε wvú, ε bonyii ten koonκε wvú.

3

N'yεεyi wvu Jon Nlesejoo

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹⁻² Ε to nu kefew kè Jon wvú waa Sakalia to nu ηkpwaante, ε Nyo' tum wvú. Kelum kekie to nu ε Tibelius ε saw wase diεwε Nfon wvu baay wvu Lum e bilum yuufe ncow bitin. Ε Bontus Baylet saake keba ke won e kè Judea, ε 'Elod saake Galilee. Filew wvú waa bwee 'Elod to saake keba kè Itulea bô kè Telakoniti, ε Lisania saake Abilen. Ε to nu ten kefew kè Annas bô Kayfas to nu bikuu bi bocee ncese le.

³ No Jon yuw ntum Nyo', mum νε γεν biba bi

won e bicii bì mbew Joo Joodan e, no fewci ê bonyii
 ɛ bó ekumɛn mvuntelem mvubole, é wen elese bó
 ê joo wvu ɛ Nyo' elɛshɛ bibefɛ bibole.

⁴ Fifi nu no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to sanɛɛ
 ê Nwa' we le ɛ,

“Diɛw wee fuɔŋke ŋkpwaante ɛ,

bó eseyse je Tata,

enɛle é yí enù teytey,

⁵ ekɛshɛ ɛ dikum di baay baay bô di caan caan
 dicii,

eyiɔsɛn bilonɛ bicii,

enɛle jé yì ŋgoonɔoo é yí enu teytey,

eyiɔsɛn bintuke é je enu nen fɛmm,

⁶ é bonyii bocii emum eyɛn no Nyo' boyse bonyii.”

⁷ No Jon fewci nonɛn, ɛ bibombom bi bonyii le
 mum no too ɛ wvù elese bó ê joo. Ɛ wvù mum nɛ
 gay ê bo ɛ, “Ɛŋgokɛ ke yó le, è tefe yɛɛ ben ɛ ben
 elewtè shém Nyo' yì ffuuke yì wvù nu ke eduɔɔɛ é
 ben, ɛ sɛ no too nen?”

⁸ Ben egeè mwɛɛm mvù duɔci ɛ ben nu ɛ kumɛn
 wase mvuntelem mvunɛn. Fo ben emum ekɛw
 eduù kɛ lo é bikuu binɛn ɛ Abl'am nu icee wene
 kɛ. Ɛ me ensee é ben ɛ è nulo é Nyo' ebanke eta eyan
 é yó etu boom bo Abl'am e.

⁹ Ben ekeè ɛ bó nu ɛ gɛɛ wase teme é binyi bi bite
 le. Kete kecii kè baa yumte mvuntam mvù jee, nu
 ɛ bó nu egbwo naa eley yí gɛɛ e, eton lo.”

¹⁰ Ɛ bibombom bi bonyii le biɛ yuw, bife é Jon ɛ,
 “Bese nu ege nɛɛ keseen?”

11 Ε wvú tfuse λε, “Wee wvù κηηκε bikum bifεε enya kemew ê wee wvù yaa κηηκε κε, é wvù κηηκε mwεεm mvudien egaw bô wee wvù yaa κηηκε κε.”

12 Ε bonyii bomew bò to fii shile to fô wvú le λε wvú elese bó ê joo, bife ê wvú λε, “Wee n'yεεyi, bese ege nεε fisεse?”

13 Ε wvú tfuse ê bó λε, “Fo ben efì shile fesene no nci gomte κε.”

14 Ε bonyii bo nci le to fô wvú le bife λε, “Fisεse nu ε bese nu ege nεε?”

Ε wvú tfuse λε, “Ben eyεnè fo ben ebεmσεè bonyii lole bigew noo keegowtè mwεεm yî bonyii le εcici κε. Ben eyuukè njonη bô fiεε fi bó laake ben dvú.”

15 No bonyii to nu κε wase cεyte Mboyse wvù Nyo' to kawεε, ε bó mum no ghayte mwεεm mvu Jon e, bvuu no kpwaake λε sekemew ε è nu wvú wvù Mboyse wvudvu.

16 Ε Jon mum κιεε gay ê bó λε, “Me nleese ben ε è nu κε ê joo le maan, geenεn wee wvù kuuke fele me bεε too εjim, ε me mbaa ncim ηkpwentεn keηgvuwce nfay bolaba bew κε. Wvú nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le noo ηguy e.

17 Wvú κηηκε fiεε fiew εbo fi wvú nu efεεten εγιη dvú, eyεse fô wvú fεεtene, ebaance εγιη egεε ê ηwaw e, emum ekuu nyiim eton ê ηguy wvù fiee se njime le.”

18 Ε nεε no Jon to fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii nen bvuu nyaa bó bô bontefe jé le nteen.

19 Geenεn, ε wvú no jemyi εκumε 'Elod wvù wee sa' kaci lo, njefo 'Elod to nu ε jo 'Elodia wvù

kpwεε waa bwεε kpwεse le, bvuu no jemyi εkumε mwεεm mvù befe nteen mvù 'Elod to buwyεε.

²⁰ ε 'Elod ke mum mεse foose lo gee diew gay le bó ekoo Jon efen yew ncaw e.

ε Jon lese Jisos ê joo

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Seke Jon to bεε leese bonyii ê joo, ke lese diuu dimew mεse ε Jisos ten to ε wvù lese wvù ê joo. ε Jisos dioo bunlee, ε εbulε yene ye,

²² ε Keyoy ke Yuule shii to yî ye le fieesene εbembε. ε diεw jeme fowe le, “Wo nu Waa wεm, nu fitele fiem, ε me n'yuuke njon bô wo baay.”

Kfuu di bo Jisos e

(Mat 1:1-17)

²³ Jisos to nu diεwε bilum mbaanshε le seke wvù to kεwεε lemme diew. Bonyii to kpwaake le wvù nu waa Yosεw wvù waa Eli.

²⁴ Eli to nu waa Mata't, wvù waa Lεwe, wvù to nu waa Nelki wvù waa Jannay, wvù to nu waa Yosεw.

²⁵ Yosεw wvun to nu waa Matatia, wvù waa Amos, wvù to nu waa Na'um, wvù waa Esli, wvù to nu waa Nagay.

²⁶ Nagay to nu waa Maat wvù waa Matatia, wvù to nu waa Semein, wvù waa Yosek, wvù to nu waa Joda.

²⁷ Joda to nu waa Joanan, wvù waa Lesa, wvù to nu waa Selubabel, wvù waa Shiltia, wvù to nu waa Neli.

²⁸ Neli to nu waa Nelki wvù waa Adi, wvù to nu waa Kosam, wvù waa Elmadam, wvù to nu waa El.

²⁹ El to nu waa Yoshua wvù waa Eliesa, wvù to nu waa Yolem wvù waa Mata't wvù to nu waa Lewe.

³⁰ Lewe to nu waa Semeon wvù waa Juda, wvù to nu waa Yosew, wvù waa Yonam, wvù to nu waa Eliakim.

³¹ Eliakim to nu waa Melia wvù waa Mena, wvù to nu waa Matata wvù waa Natan, wvù to nu waa Dawe.

³² Dawe to nu waa Jεεse, wvù waa Obεδ, wvù to nu waa Boas, wvù waa Sala wvù to nu waa Na'shon.

³³ Na'shon to nu waa Aminada, wvù waa Admin, wvù to nu waa Alni, wvù waa Eslon, wvù to nu waa Bελεs wvù waa Judas.

³⁴ Juda to nu waa Yakow wvù waa Aysik, wvù to nu waa Abl'am, wvù waa Tela, wvù to nu waa Na'ol.

³⁵ Na'ol to nu waa Selug wvù waa Leu, wvù to nu waa Bεleg wvù waa Ebe, wvù to nu waa Shela.

³⁶ Shela to nu waa Kaynan wvù waa Alfasad, wvù to nu waa Shem wvù waa Noa', wvù to nu waa Lamek.

³⁷ Lamek to nu waa Metusεla wvù waa Enok, wvù to nu waa Jaled wvù waa Ma'alalεl, wvù to nu waa Kaynan.

³⁸ Kaynan wvun to nu waa Enosh wvù waa Set wvù to nu waa Adam, ε Adam nu wvù Nyo' to bomεε.

4

*ε dεwle no momte Jisos
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

3:30 Lut 4:18-22; 1Klo 2:1-14   **3:31** 2Sam 5:14   **3:33** Kej 29:35; 25:19-26; 11:10-20; 5:1-32

¹ Jisos to nu ε νε fô Joo Joodan e, ε wvú ε yiηsen bô Keyoy ke Yuule. Ε kí ge ε wvú νε γεν no cee ηkpwaante.

² Ε wvú no nu jó yî εdiuw mbaanyε ε dεwle momte wvú. Wvú to nu jó nonεn yaa diekene κε. Ε εdiuw yodvu ke fey, ε jen no yuu wvú.

³ Ε dεwle mum to gay ê wvú λε, “Ε wo fen nu Waa Nyo', é wo gay ε τε din tu bvulem.”

⁴ Ε Jisos tfuse ê wvú λε, “Fí nu ε bó ε san λε, ‘Κε wee cee κε nje bvulem maan λε.’ ”

⁵ Ε dεwle jo wvú ben dvú bvudvuu bvumew e, duηce bitum bi yî ekole ke nshε le bicii ê wvú. Ε Jisos yen nen mwanη.

⁶ Ε dεwle mum gay ê wvú λε, “Bó nu ε nya wase ekole ke nshε le kin ê me kecii, ε è nulo é me nya ê naa yεε wvù me ηkoonηke. Me nu nya é wo esaake, keηke bvukuke bô mvuηgay mvudvu mvunciim.

⁷ Fí nu κε λε wo egbwe ê me εjise ewvum me, é me emum enya fiεε ficii ê wo.”

⁸ Ε Jisos tfuse ê wvú λε, “Fí nu ε bó ε san λε, ‘Ε wvumtè Tata wvù Nyo' wo, elemtè κε ε è nu wvú le maan.’ ”

⁹ Ε dεwle mum jo wvú γεν dvú ê kelaante kè Jelusalem e, leke fô kegoy ke yew ncese le, gay ê wvú λε, “Ε wo fen nu Waa Nyo', é wo sele ekuse,

¹⁰ njefo fí nu ε bó ε san λε, ‘Nyo' nu ke egay é bonceendaa bew ecεycεy wo.’

¹¹ Ε fí bvuu nu ε bó ε san λε, ‘Bó nu ke eka wo fo wo ekfun ekale yî τε le.’ ”

¹² Ε Jisos tfuse ê wvú λε, “Nwa' Nyo' gayte ten λε,

4:1 Mat 6:16-17; Luk 4:18; Ibu 4:15   **4:4** Dito 8:3   **4:6** Mat 28:18; Jon 12:31   **4:8** Dito 6:13; 5:9   **4:10** Mben 91:11-12   **4:12** Dito 6:16

‘Fo wo emomtè Tata wvù Nyo' wo ke.’ ”

¹³ Seke dɛwle to mɛsɛɛ wase jé yicii yì wvù to nulo emom Jisos jó, mum nɛ gɛn no ɛɛyte diuu dimew.

Ɛ Jisos kɛw lemme diw Galilee

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Jisos to nu ɛ nɛ tu jim Galilee, ɛ wvù ɛ yiɲsɛn bô mvuɲgay mvu Keyoy ke Yuule le. Ɛ saaka wvu ɛkumɛ wvù saanɲkɛn gɛn biba bi wonɛ bî jó le bicii.

¹⁵ Wvù to nu ɛ no yɛɛyi bonyii yéw bunle le, ɛ bonyii bocii bɛnsee wvù.

Ɛ bó ma Jisos ntɛw wvubo wvù Nasalet e

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ɛ Jisos ke mum nɛ gɛn ntɛw wvù Nasalet e jò wvù to kuɛ. Ɛ è ke no nu diuu dibole di mbam e, ɛ wvù gɛn yew bunle le kɛ no wvù to ké no gɛne. Ɛ wvù ke nɛ leem we keetanɲ Nwa' Nyo'.

¹⁷ Ɛ bó nya nwa' wvù Yɛsaya wvù wee ntum Nyo' to saɲɛɛ ê wvù. Ɛ wvù fay taa bvudvuu bvumew bvù bó saɲɛɛ jó le,

¹⁸ “Keyoy ke Tata Nyo' le nu yî yɛm e, njefo wvù nu ɛ yefe wase me le me ento enfewɛ saaka wvù jee ê bonyii bo kefufe le.

Wvù nu ɛ tum me le me ento entefe ê bonyii bò nu yî ncaw e le bó nu ke ebvuse bó,

embvuu entefe ê binfefe le bó nu ke eyene ɛjisɛ ɛbo.

4:13 22:3, 31   **4:14** 4:18   **4:18** 1:68   **4:18** Yɛsa 61:1-2; Mat 11:5; Luk 7:22   **4:18** 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Mat 1:18, 20; 3:11, 16; 4:1; 12:18, 28, 31-32; 28:19; Mak 1:8, 10, 12; 3:29; Lem 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18

Wvú tum ten me le me nto embvuse bonyii bò bó nyewle bô bó yî ncaw e,
 19 embvuu enfewce le kelum kin,
 nu kè Tata Nyo' nu ke ebuw bonyii.”

20 No Jisos tan nen, kase kewe nwa' wvudvu nya ê wee wvù to ké no geele mum shii fokuse. E bonyii bocii bò to nu yew bunle yidvu le lun ejise yî ye le.

21 E wvú mum kew no nyeyte ê bó le, “Fie fin fi ben yuw ê Nwa' Nyo' le nu e fi to wase e kocen eben.”

22 E bonyii yeke e fi jon bó le baay, e bó kenke nghaw yî njeme wvù jee wvù buyte diuw we le. Geen, kaa ne no ghayte, biite le, “Wvun nu ke waa Yosew nen e?”

23 E Jisos mum gay ê bó le, “Ke è nu kemanen le ben nu ema ngan e me le, ‘Wee wvù fele bonyii, fele ekole kuw.’ Ben nu egay le me enge ten mwem fen mvù ben se yuuke le me ngee Kafana'um.”

24 E Jisos bvuu gay ê bó le, “E me ensee ê ben kecey le, ke è nulo e bó ewvum wee ntum Nyo' won we le ke.”

25 Yî kecey e, e me nsee ê ben le è to nu kefew ke wee ntum Nyo' wvù Elyja le, jan to nu e mey we yî bilum e bitete bô kee soocan, e jen koo won tfuu. Boke' bo bonkfu le to nu won wvù Israel e kefew kedvu le nteen.

26 Geen, Nyo' to baa tum Elyja fô mvu bó le ke, tum fiew e è nu fô kpwe nkfu wvù to nu Salafat, won wvù Sidon e.

27 Ben ekumyî ten le, è to nu kefew ke wee ntum Nyo' wvù Elisha le, e bonyii nu Israel nteen kenke ntun wvu baay, ke mvu bó le to nu e bonen ke. E to

mεy κε Naaman wvú εmbeη wvu wonη wvù Silia le wvù bó to fελεε.”

²⁸ No Jisos jeme nonεn, ε bonyii bocii bò to nu yew bunle le yuw, ε mvuntelem bente lo bó.

²⁹ Ε bó ja we, domτεn wvú, buy dvú εlaante jodvu, ben buy yî diuw ηκoη yî to nu yî kum ntεw wvubole, njefo bó to gomte keedomse wvú é wvú egbwe jó.

³⁰ Geenεn, ε wvú fey ê bó enteleη no gene fiew.

Ε Jisos bvuse keyoy kè yiile yî wee le

(Mak 1:21-28)

³¹ Ε Jisos ke mum nε bow Kafana'um, ntεw mvu wvu Galilee jodvu le. Ε ε ke no nu diuu di mbam e, ε wvú γεν no γεεyi bonyii yew bunle le.

³² Ε bonyii bodvu bocii no yuuke κεηke lo ηghaw yî n'γεεyi we le, njefo n'γεεyi we to κεηke mvunγay.

³³ Wee mvu to nu yew bunle yidvu le, ε keyoy kè yiile nu yî ye le. Ε wvú mum nε no wamte le,

³⁴ “Abaay Jisos wvu Nasalet, wo fii la ê bese? Wo to keelεse lo bese le? Me ηkee naa wo. Ε nu wo wvudvu wvù yuule wvù nε fô Nyo' le.”

³⁵ Ε Jisos wam keyoy kè yiile kedvu, gay le, “Baη lo, ebuy yî wee wvun e.” Ε kí mum shiηεn, bense wee wvudvu tum fokuse ê bonyii εjise, mum buy yî ye le, geenεn faηε yaa λεmse wvú κε.

³⁶ Ε bonyii taa, ε diuw yum bó. Ε bó no ghayte, biite le, “Wvun njeme nu wvù nεε wvù wee wvun κεηke? Wvú κεηke mvunγay kane biyoy bì yiile e ε bí buyte yî bonyii le.”

³⁷ Ε saaka wvu εκumε Jisos λεn bontεw bocii bo ê keba ke jó le.

*Ɛ Jisos fɛ bonyii nteen
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-39)*

³⁸ Ɛ Jisos buy yew bunle yidvu le, ɣɛn ley yew dvu Semon. Ɛ mwɛse Semon ɔmte bô ken'ya'. Ɛ bó lɛkɛ lɛ Jisos efi wvú.

³⁹ Ɛ wvú ɣɛn fô wvú to jiime, leem ê wvú ê we, kan ken'ya' kedvu. Ɛ kí mum cinɛ wvú le ɛ wvú bonɛn. Kaŋ mwaan, ɛ kpwoon wvudvu mum ja we taa fiɛɛ ɛ bó die.

⁴⁰ Ɛ diuu ke dioo seeyi, ɛ bonyii bô to kɛŋke bonyii bô ɔmkene bô bincɛm jɛɛy jɛɛy mum no joo too dvú fô Jisos e. Ɛ wvú mum no kumte bó le bocii, ɛ bó bonene.

⁴¹ Bonceendaa bo dɛwle le tɛn to buyte yí bonyii bomew e nteen wamte lɛ, “Wo nu Waa Nyo'.” Geenɛn, ɛ Jisos kan lɛ fo bó ejemyi kɛ, njefo bó to kee Jisos lɛ è nu Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ.

⁴² Ɛ ɛkfuŋ ke buy yuu, ɛ Jisos buy ɣɛn bvudvuu bvumew e wvú ɛmbeŋ. Ɛ bonyii ke shɛɛ kɛw no gomte wvú. Ke dioo to yɛn wvú le, ɛ wvú gomte wase lɛ wen enɛ ntɛw wvudvu le. Ɛ bó mum no momte jé lɛ wvú emɛy bô bó.

⁴³ Geenɛn, ɛ wvú tun gay lɛ, “Me ŋkɛŋke keen-fewɛ saaka wvù jee wvu ɛkumɛ bvunfon bvù Nyo' le bontɛw bomew e tɛn, njefo è nu fiɛɛ fi Nyo' tum me lɛ me ento enɛ.”

⁴⁴ Ɛ wvú mum nɛ ɣɛn no ghane fewci saaka wvudvu yéw bunle le, woŋ wvudvu le tfuu.

5

*Ɛ Jisos tee boom bew bo ŋgoo le bo fwe
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)*

1 Ε to nu diuu dimew, ε Jisos no leeme mbew Mamase yì Γενεσαlet e, ε bonyii ε gem wvú ε face ε no yuuke diew Nyo'.

2 Ε wvú νε γεν bikon ε bifεε ηgem joo le, ε bonyii bò to κηηke ε buce wase jó ε no cuke binsan bibole bi byé le.

3 Ε wvú γεν ley ê kemew e, ε è nu ke Semon e, gay le wvú edomse é kí eley eγεν ê joo caan. Ε wvú domse, ε Jisos mum shii jó ε bonyii no nu ê ηkpwaante ε wvú γεεyi bó.

4 Ε wvú ke γεεyi mεse, mum gay ê Semon le, “Keyε kekon eley eγεν ê joo fô shiyyine, é ben etfume binsan binen ekoo byé.”

5 Ε Semon tfuse le, “Cee ekole, bese se ce lo we tfumyi binsan bvú ε yuu, ε fanε yaa koo lo fiεε κε. Geenεn, no è gay wo, me nu entfume κε lo.”

6 Ε bó γεν tfume, koo byé jó nteen, dioo bvuuse, ε binsan no gomte keesemκεn.

7 Nonεn, ε bó lawce bonyii bobole bo ηgoo le ê kekon kemew e le bó eto efice bó. Ε bó to bvuse byé yidvu ε yí yiηsen bikon bibole, ε bí mum no gomte keeshiile ê joo.

8 Ε Semon Bitá γεν fiεε fi kooy le, mum γεν tum ενvuw ê Jisos ejise gay le, “Kee wo Tata, nενε fiuw fen ecine me le, me nu fiem wee wvù befe.”

9 Wvú to jeme nonεn, njefo bô bonyii bew bo ηgoo le to nu ε γεν byé yì bó to koolεε, ε ye bem bó.

10 Ε yí bem ten Jεm bô Jon boom bo Σεβεdee le bò to nu ten ηgoo Semon e. Ε Jisos gay ê Semon le, “Fo wo efanè κε. Ε κew yí keseen e ε γεν lo, wo nu ke ekoolε wase ε è nu bonyii.”

11 No bó yuw nonen, mum bvuse bikonj bibole ê ñkpwaante, cinε mweem mvunciim e mum no bii Jisos e.

Ɛ Jisos fε wee ntun wvu baay

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Ɛ è ke no nu kefew kemew e, ε Jisos nu ê kelaante kemew e, ε wee mvu nu jó ε ntun wvu baay ε die wase lo wvú. Ɛ wee wvudvu yen Jisos e, to gbwe ê wvú ejise, lεke wvú gay ε, “Tata, wo nulo efe me é me en'yuule, é wo fen koonke lo.”

13 Ɛ Jisos mum neke kebo kum wvú le gay ε, “Me ñkoonke lo, bonen le eyuule.” Kan mwaan, ε ntun wvu baay wvudvu mum cinε wvú le.

14 Ɛ Jisos ciise lo ê wvú ε, “Ɛ yenè fo wo esee ê wee. Geenε, genε edunε ekole kuw ê cee ncese, emum enya nnya yi Muses to gayεε le wee kenke keenya keedunε ê bonyii le wen nu ε bonen wase yi ntun wvun e ε no yuule.”

15 No Jisos ciiseε ê wee wvudvu nonen, ε saaka wvu ekumε Jisos kaa bvuu saanken fey lo, ε bibombom bi bonyii le no baanci too keeyuuke n'yeyi we, bô le wvú efelè bincem bibole.

16 Geenε, é Jisos ké ja cinε bó le gen no bunlee ñkpwaante.

Ɛ Jisos fε wee ε wvú ε kpwe keba kemwaan

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Ɛ è ke no nu diuu dimew ε Jisos yeyi bonyii, ε mvunḡay mvu Nyo' le nu yi ye le, ε wvú fεle bincem. Ɛ Bofalasii noo bonyii bô to dunji bonci bo Nyo' le

ε shii fó, ε bó to buy bontεw bocii bo Galilee le noo biba bi Judea bô Jεlusalεm e.

18 Ε fí kooy λε bonyii bomew to nu ε nε no too ε bó ε shfumε wee ê fikεεy e, ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan. Bó to too keeley dvú yew ejike fwe dvu Jisos.

19 Geenεn, fanε yaa kenke je κε, njefo bonyii to faci baay. Ε bó mum ben ε è nu ê yew we, too keyεy, shike wee wvudvu fwe dvu Jisos ê fiεε fí wvú to jiime jó le.

20 No Jisos to yεnεε λε bonyii bodvu nu ε lese mvuntelem mvubole yî ye le, ε wvú mum gay ê wee wε λε, “Nsaa yεm, me nu ε nλεεshε wase bibefe biuw.”

21 Ε bonyii bò to dunçi bonci bo Nyo' le bô bo ηgoo Bofalasii le ba, mum κεw no wvukene gayte λε, “Wvun se nu yεε wvù joo bvudvuu bvυ Nyo' le? Ε nu yεε dvú wvù nulo elεεshε bibefe efey Nyo' maan?”

22 Ε Jisos kiεε fiεε fí bó wvukene, bife ê bó λε, “Ben se kenke kfuu ban bonkpawwεε ê mvuntelem mvunen e nen nje la?”

23 Fi cekey nu fí la, keegay λε me nu ε nλεεshε wase bibefe bi wee wvun e, nuu λε wvú eja we elεne λε?

24 Geenεn, me nu endunçeε ê ben keseen λε wee wvù diee nu Waawee kenke mvunγay fokuse fεn keelεεshε bibefe.” Ε wvú mum gay ê wee wvù to kpweε wase keba kemwaan wε λε, “Ε jemyi me ê wo, ja we, ejo fikεεy fiuw egenè fô yew e.”

25 Kaŋ mwaan, ε wvú mum ja we leem ê bonyii εjise, mum jo fiεε fi wvú to jiime yî dvú le no gene fô yew e fo wvú, tumte monkum mo Nyo' le.

26 Ε bonyii yen nonen, ε dew yum bó ε bó κηηκε ηghaw, no tumte monkum mo Nyo' le gayte ε, “Bese nu ε yen biηghaw bi mwεεm e εben.”

Ε Jisos tee Λεwe

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Ε Jisos ke ne buy fó no ghane. Ε wvú dioo gene, yen wee mvu wvú to fii shile le ε bó teηε le Λεwe, ε wvú ε shii fô bvudvuu bwew bvu lemme le. Ε Jisos gay ê wvú le, “Ε biì me le.”

28 Ε Λεwe ne we, cine fiεε ficii le mum no bii Jisos e.

29 Nonen, ε Λεwe ke mum ge ηkaw wvu baay yew dvu wvú keekieekiee Jisos. Ε bonyii bò to fii shile ηeyte lo fó noo bonyii bomew ε bò bó diekene.

30 Ε Bofalasii noo bonyii bobole bo ηgoo le bò to duηci bonci bo Nyo' le κεw no wvukene, bife ê boom bo ηgoo le bo Jisos e ε, “Ε nu nje la wvù ben diekene, wukene ben ε bonyii bò fii shile noo bò befe bomew.”

31 Ε Jisos tfuse ê bó le, “Κε bonyii bò temyi ké no gomte wee εfuwe κε. Ε ké no gomte bonyii bò cemkene.

32 Κε me nto keetee bonyii bò nu teytey κε. Me nto keentee ε è nu bonyii bò befe le bó ekumen mvuntelem mvubole.”

Ε bó bife ê Jisos ekumε mbam mwεεm mvudien

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ε bó ke ne ghay ê Jisos le, “Boom bo ηgoo le

bo Jon e ké jaa no bamte mwεεm mvudien bvuu bunlee εfonεfon, ε è nu κε no bo Bofalasio le ké no gee, geenεn ε buw nu κε fibole diekene lo wukene.”

³⁴ Ε Jisos maw diεw ê bó le, “Ε nulo é bó ebe bonyii bô bvujen é bó eγεν, é wee ebvuu ege é bó ebamte mwεεm mvudien ε cee bvujen nu bô bó?”

³⁵ Geenεn, kefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekεw embamte mwεεm mvudien kefew kedvu le.”

³⁶ Ε wvú bvuu ma ηgan mvu ê bó le, “Κε wee nu dvú wvù nulo esaa ndvu yi fiε etumcε yi yvum dvú κε. Ε wvú ge nonεn, tu wvú ε befe wase bô ndvu yi fiε yidvu. Ε κε è cim nulo é fincake fi fifε fidvu eγεν lenlen bô ndvu yi yvum yidvu κε.

³⁷ Κε è nulo tεn é wee ejo mbvuum mo monfεm, eγεε ê gham mbvuum e,* ε wvù ε yvumεn wase κε. Ε wvú ge nonεn, é mbvuum mo monfεm modvu ke ekoo, esawyε gham wvu yvum wvudvu, é mbvuum bô gham ela εcici.

³⁸ Fi len nu le, bó kenke keegeε mbvuum mo monfεm κε ε è nu ê gham wvu fwε le.

³⁹ Ben kee tεn le κε wee nu dvú wvù ké no wuu mbvuum mò nu ε koo wase wvù nulo ebvuu ekoonke mo monfεm κε. Wvú ké no bεnsee κε wase ε è nu mo koo wa ma.”

6

*Ε Jisos nεle εκumε diuu di mbam e
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)*

---

^{5:34} Mat 9:15   *   ^{5:37} Gham mbvuum wvun nu ε bó kene bô jew nyam.

¹ Ɛ to nu diuu di mbam e dimew, Ɛ Jisos bô boom bew bo ηgoo le no læne fele wεε εgin wvumew e. Ɛ boom bew bo ηgoo le nε kew no sumyi bicεε diee.

² Ɛ Bofalasii yεn, bife λε, “Ɛ nu nje la wvù ben gee fiεε fi nci baa bee λε wee ege diuu di mbam e?”

³ Ɛ Jisos bife tεn ê bó λε, “Fí nu λε ben ke baa tan wase ê Nwa' Nyo' le no jen to yuu Nfon Dawe bô ηgoo ye ε wvù ge?”

⁴ Wvù to nu ε ley yew Nyo' le jo bleed wvù bó to gee ncese dvù fô Nyo' le, die bvuu nya tεn ηgoo ye dvù, ε è to nu nci fo wee edie bleed wvudvu εfey bocee ncese.”

⁵ Ɛ Jisos mum mεse gay ê bó λε, “Wee wvù diee nu Waawee nu Cee Ekole wvu mbam.”

Ɛ Jisos fε wee diuu di mbam e

⁶ Ɛ è ke bvuu no nu diuu di mbam e dimew, Ɛ Jisos gen ley yew bunle mi le no yεεyi bonyii. Ɛ wee mvu nu dvù ε kebo kew ke εεεy ε kpwe wase.

⁷ Ɛ bonyii bò to duñci bonci bo Nyo' le noo Bofalasii mum no gomte fiεε fi bó etey yí Jisos e. Ɛ bó mum bon εjise yí ye le no taale laa wvù nu efε wee diuu di mbam e λε.

⁸ Ɛ Jisos kiεε fiεε fi bó fiεwsene bô fí, gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe wε λε, “Ja we, eto eleem fεn.” Ɛ wvù mum ja we leem.

⁹ Ɛ Jisos bife ê bó λε, “Me mbiite ε è nu ê ben, fiεε fi nci nu ε bee λε wee ege diuu di mbam e nu fi la? Keege fiεε fi jee, nuu fi befe λε? Keeboyse wee, nuu keeyu lo λε?”

¹⁰ Ε wvú taa bó εjise εjise κενεν, mum gay ê wee wε le “Nεke kebo kuw.” Ε wvú nεke, ε kí mum bonεn.

¹¹ Geenεn, ε fí kaa loocε ton'yε lo bonyii ba, ε bó mum κεw no joo nsey no è nulo é bó ege bô Jisos.

Ε Jisos caw boom bew bo ntum e yuufe ncow bofεε

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Ε è no nu κε εdiuw yodvu le, ε Jisos nε ben yí kum e keegen bunle, ke ce bunlee Nyo' entan jocii.

¹³ Ε εkfun buy yuu, ε wvú tee bonyii bò to bii wvú le, ε bó to. Ε wvú cawcε bomew yuufe ncow bofεε tee bó le boom bew bo ntum e.

¹⁴ Ediee ε bonyii bodvu to nu: Semon, wvù wvú to nyaε diee diew dimew le Bita, bô Andulu wvù waa bwee Semon wvudvu. Ε bomew nu Jεm, Jon, Filew, Batolomu,

¹⁵ Matio, Toma noo Jεm wvù waa Alfiyus, Semon wvù to nu wee ηgoo Bosεlot, *

¹⁶ Judas wvù waa Jεm noo Judas Iskaliot wvù to ghanεε gese Jisos.

Ε Jisos no yεεyi bvuu fεle bonyii

(Mat 4:23-25)

¹⁷ No wvú cawεε bó nonεn, ε bô bó bocii mum nε no booke. Ke bow, ε wvú leem yí bale le, ε bonyii bew bo ηgoo le to nu wase fó nteen noo kebombom ke bonyii le ε kí ta lo ye fó kè nen'yεε Judea bô Jelusalem. Bomew bonyii to nen'yi mondvuum mo mbew joo yi baay e κε diewe Taya bô Sidon e.

6:11 Jon 5:16, 18   **6:12** 5:16   **6:14** Lem 1:13; Jon 1:40-44

* **6:15** Bosεlot to nu Bojuu bò to tomte won wvubo, diuu keebvuse won wvudvu yí ηgew e can bonyii bo Lum e.

18 Bó to to keeyuw n'yεεyi wvu Jisos, é wvú ebvuu efε bincem bibole. Bonyii bò biyoy bì yiile to jewsee bó to too ten ε wvú bvuuse biyoy bidvu.

19 Ε bonyii bocii mum no momte keekum wvú le, njefo mvunḡay mvù to buyte yî ye le to fεle bonyii bocii bò to kumte wvú le.

*Bvujonke bô ηḡεw
(Mat 5:1-12)*

20 Ε Jisos ke ne taa bonyii bew bo ηḡoo le, gay le, “Njon wvu baay nu wene, ben bò fuute, njefo bvunfon bvu Nyo' le nu fô ben e.

21 Njon wvu baay nu wene, ben bò beele jen ke-seen,

njefo Nyo' nu ke ege é ben effuu.

Njon wvu baay nu wene, ben bò beele keseen, njefo ben nu ke ekpwaake dikie.

22 Njon wvu baay nu wene, seke ben bii wee wvù diee nu Waawee le, ε bonyii bane ben, kuunke ben, nan'yi ben bvuu nyaa ben εdiee yò befe.

23 Fí ke dioo kooyi nonen, ε ben no lanlanè, binè, yuukè njon, njefo mmawce wene wvù kuuke nu won wvu we le. Ben ekeè le è nu ke no bo'icee cee bonyii boba to nyεwle bô bonyii bo ntum Nyo' le bo fwele.

24 Geenen, ηḡεw wvu baay nu wene, ben bonyii bo bvukukε le,

njefo kensamen kenεn ka ke wase ε è nu fen.

25 Nḡεw wvu baay nu wene, ben bò etew nu ε yinḡen keseen,

6:19 Mat 9:20   **6:20** Mat 5-7   **6:20** Jem 2:5   **6:21** Mwm 7:16-17; Yeli 31:25; Mben 126:5; Yesa 61:3   **6:22** Mat 5:11; Jon 16:2; Lem 5:41; 1Bi 4:14   **6:23** Mat 5:12   **6:24** Mat 19:23-24; Jem 5:1
6:25 1Kol 4:8

njefo ben nu ke ebeele jen.

Ngew wvu baay nu wene, ben bò kielee keseen,
njefo ben nu ke ebeele soo bikuu.

²⁶ Ngew wvu baay nu wene, seke bonyii bocii bensee ben. Ben ekeè le è nu ke no bo'icee cee bonyii boba to bensee bonyii bo mbiay e bò to mbiayte le bó nu bonyii bo ntum Nyo' le.

Wee ekoonkè wee we bvuban

(Mat 5:38-48)

²⁷ Geen me ε no ngayte ê ben ban bò yuuke fiε fi me njemyi le, le ben ekoonkè bonyii bonen bo bvuban e, egeè ε è nu mwεem mvù jee fô bonyii bò bone bikaa ê ben εjim e.

²⁸ Ben elékè le Nyo' elaj ε è nu kembonen yî bonyii bò bunlee le lon eto fô ben e, ebvuu ebunleè fô bonyii bò nvuwse ben e.

²⁹ E wee sun wo yî kediew e, é wo banke kemew ε wvú mase sun. Wee é baa kekum kuw ke ekfun, é wo cinε ε wvú jo ke ente fô.

³⁰ E wee leke fiε ê wo, é wo nya. Wee é cim ε jo lo mwεem mvuw, fo wo ebvuu eshe ebiite ke.

³¹ Naa la fi ben shieele le bonyii egeè fô ben e, enù fí fi ben egeè ten fô bó le.

³² E ben koonke ke ε è nu bonyii bò koonke ben, é fiε fi bó ebensee ben yî dvú le enu la? Ke bonyii bò befe gee ke nonen e? Bó koonke ke ten ε è nu bonyii bò koonke bó.

³³ E ben gee mwεem mvù jee ε è nu ke fô bonyii bò gee ten fô ben e, é fiε fi bó ebensee ben yî dvú le enu la? Ke bonyii bò befe gee ke lenlen e?

34 Ɛ ben foose bonyii bô mwεεm ε è nu ke ê bò ben taale le bó nulo ekase etfuse, é fiεε fi bó ebensee ben yî dvú le enu la? Ke bonyii bò befe ké no foose ke mwεεm ê nsáa yibo njefo bó kee le bó nu ke ekase etfuse fiεε ficii le?

35 Fí nu leη le ben ekoonkè bonyii bonen bo bvuban e, egeè ε è nu mwεεm mvù jee fô bó le, efoosè bonyii bô mwεεm yaa taale le bó ke ekase etfuse ke. Nonen, é ben ke emum ekeηke nlawma wvù kuuke ε è nu ê Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεεm Mvunciim e, ebvuu enu boom bew, njefo è nu ke ten no Nyo' gee mwεεm mvù jee fô bonyii bocii bò yeεle ejise noo bò mvuntelem yiile le.

36 Ben ecamtè shen fô bonyii le ke leηleη no Icee wene camte.

*Fo wee elomtè gee di wee mvu le ke
(Mat 7:1-5)*

37 Fo ben elomtè gee di bonyii bomew e, nonen Nyo' saa ke elom ten dinen ke. Fo ben ebonè bikaa ê bonyii ejim le bó eley ηgew e, nonen Nyo' saa ke ebon ten ê ben ejim ke. Ben elεeshì bibefe bi bonyii bomew e, é Nyo' ke elεeshe ten binen.

38 Ben enyaà nnya ê bonyii é Nyo' ke enya ten ê ben. Wvú nu ke edioo enyaa eloocε efew ntay, eshiwsε, ecincε é fí eyiηsen efuci fokuse. Fiεε fi wee feeke fiεε jó se nyaa ê wee, è nu ke fí fi Nyo' nu ke efew jó se nya ê mwεten.”

39 Ɛ Jisos bvuu ma ηgan mvu ê bó le, “Ke kenfefe nulo eduηci je ê kemew ke. Ɛ wvú mom lo, bó saa gbweken ê kentuke le bocii le?

40 Ben ekee le ke waa ηwa' ké no fele wee wvù γεγι wvù ke, geenen, ε è nu seke wvù ε γεγι wase ε mεse, é wvù ekee ke diεwee wee wvù γεγι wvù le.

41 Ε nu nje la wvù wo ké no taale ε è nu sheshe yi nu ê waa bwoo jise, geenen yaa γεne kekew kè nu ê diuw jise le ke?

42 Ε nulo é wo eghan nεε se no gayte ê waa bwoo le, 'Waa bwεem, ke leem é me embvuse sheshe ê wo jise,' geenen yaa γεne ke kekew kè nu ê diuw jise le? Wo nu wee kenduηce ye! Yawε ebvuse kekew kè nu ê diuw jise le se looce eyen sheshe yi nu ê jise di waa bwoo le, emum ebvuse."

Bó ké kiεε kete yi mvuntam e

(Mat 7:16-20)

43 Ε Jisos bvuu gay le, "Ke è nulo é kete kè jee eyum mvuntam mvù befe ke. Ε ke è nulo ten é kete kè befe eyum mvuntam mvù jee ke.

44 Bó ké kiεε kete ε è nu yi mvuntam mvù yumte yi dvù le. Ke è nulo é wee ekoy fimbi yi bisafe le ke, ε ke è nulo ten é wee ekoy yon yi εwantε le ke.

45 Wee dioo nu wee wvù keηke ntfu mwεem mvù jee ê fitele fiew e, ε wvù mum no bvuuuse ε è nu mwεem mvù jee. Ε dioo nu wee wvù we ntfu nu mwεem mvù befe ê fitele fiew e, é wvù no bvuuuse ke ε è nu mwεem mvù befe. Fí nu nonen njefo fiεε fi nu ε yiηsen fô fitele fi wee le nu ke fi fi ké no buyte diuw we le."

Kenffuy kè jee bô kè befe

(Mat 7:24-27)

46 Ε Jisos mum bife le, "Ε nu nje la wvù ben tenje me le, 'Tata, Tata', yaa gee fiεε fi me ηgayte ke?

⁴⁷ Wee wvù too, eyuw n'yεεyi mum γεν no gee no wvú gayte, nu ε me nu enduηce ê ben keseen no wvuwee wee nu.

⁴⁸ Wvú nu κε diεwee wee wvù to nu keebom yew, yaw cim shii, γεν kum kembaan e σε lese kenffuy, mum bom. Ε joo ke yiηsen, buy to kfun yew yidvu, ε yí fanε yaa shiw κε, njefo wvú to nu ε looce bom ntay.

⁴⁹ Geenεn, wee wvù too, yuw n'yεεyi dioo γεν fanε yaa egee no wvú gayte, nu κε diεwee wee wvù to nu keebom yew, taashε lo bvudvuu mum bom σε kenffuy. Ε joo ke buy to kfun yew yidvu, kan mwaan ε yí shii nen wuuu, tawse lo.”

7

Ε cee εkolε bonyii bo nci le lese fitele yî Jisos e (Mat 8:5-13)

¹ No Jisos to μεσεε wase γεεyi bonyii bô mwεεm mvun mvunciim, mum νε γεν ê kelaante kè Kafana'um e.

² Ε εkolε ke ηgoo mi bonyii bo nci le bo Lum nu jó κεηke nfwa we mvu, koonke wvú baay. Ε nfwa wvudvu cehte nu wase diuw kpwe le.

³ Ε εkolε kedvu dioo yuw εκume Jisos, mum coonken bonyii bô saake won Bojuu tum le bó egen eleke Jisos le wvú eto efe nfwa wen.

⁴ Ε bó mum γεν yen Jisos e ku can ê wvú gay le, “Kee wo γενε κε efi wee wese wvun, è nu wee wvù è nulo é wo efi wvú.

⁵ Wvú koonke won wesebeene baay, ε è nu wvú wvù to bomεε yew yese bunle.”

⁶ Ε Jisos mum νε ε βô bó no gene. Ε bó ke dioo feñene wase yew cee ekole ke bonyii bo nci le, ε wvú tum nsáa ye yimew le yí egen eci Jisos. Ε yí gen, ε βô bó tasen, ε yí tefe ê wvú le, “Tata, ekole ke bonyii bo nci le gayte le fo wo eshe yenè ηgew too ke. Le wen baa kocen wee wvù è nulo é wo eley ê wvú yew e ke.

⁷ Ε è nu le fiεε fi be ge ten le fo wen eto βô bikaa biwene eyen wo le. Geenεn, le wo ebvuse ke ε è nu diεw diuw wo le é nfwa wen emum ebonεn.

⁸ Le wen ten nu wee ê mvungay mvu wee mvu le ekuse, ε bonyii bo nci le nu ten ê wen ekuse. Ε wen ké egay ê mvu le, ‘Ε γενè,’ é wvú no gene lo, ké egay ê mvu le, ‘To,’ é wvú no too lo. Ε wen ké egay ten ê nfwa wen le, ‘Geε nen,’ é wvú no gee lo.”

⁹ Ε Jisos yuw ntum wvudvu nonεn, ε diuw yum lo wvú, ε wvú banke ye gay ê kebombom ke bonyii le kè to bii wvú le le, “Ε me ensee ê ben le me mbaa n'yen wase wee le ke naa Islael ε wvú ε lese kfu fin fitele yí yem e nen ke.”

¹⁰ Ε bonyii ba bò cee ekole ke bonyii bo nci le to tumεε dioo kase tu yew, yen ε nfwa wvudvu ε bonεn wase.

Ε Jisos yemmke cuwee yî kpwe le

¹¹ Ejim jodvu, ε Jisos βô boom bew bo ηgoo le νε no gene ntεw mvu le ε bó tenje le Nayin, ε kebombom ke bonyii le shfumte ê wvú ejim.

¹² No bó to gene, dioo buy diuw ketaan wvù to leyte ntεw wvudvu le, yen ε bó ε tuu gvune di wee le ε no buyte dvú. Wee wvudvu to ka ke wvú can bwee le. Ε bwee to nu kpweε ηkfu. Ε bó to

buyte dvú nonen, ε kebombom ke bonyii bo ntew wvudvu le shfumte bii bwee wan e.

¹³ Ε Tata dioo yen kpwoon wvudvu le, ε shen koo wvú, ε wvú gay ê wvú le, “Fo wo ebvuu bee ke.”

¹⁴ No wvú gay nonen, mum fey gen kum fikεεy fi bó to tulεε gvune didvu jó. Ε bonyii bò to tulεε mum leem. Ε wvú gay le, “Cuwee, me njemyi ê wo, nenε we!”

¹⁵ Ε wvú mum ne we shii, kew no jemyi. Ε Jisos jicε wvú le mum nya ê bwee.

¹⁶ Ε bonyii bocii yen nonen, ε diuw yum bó. Ε bó no tumte monkum mo Nyo' le gayte le, “Wee ntum Nyo' wvu baay nu ε buynen ê beene entelen. Nyo' nu ε to wase keefi bonyii bew.”

¹⁷ Ε saaka wvun wvu ekumε Jisos saanken gen won wvú Judea le tfuu noo bitum bi mbew jó le.

Ε Jon Nleseεjoo tum boom bew bo ηgoo le fô Jisos e

(Mat 11:2-19)

¹⁸ Ε boom bo ηgoo le bo Jon e yuw ten mwεεm mvun mvunciim, gen see ê wvú. Ε wvú tee bomew bofεε,

¹⁹ tum fô Jisos e le bó egen ebife ê wvú le laa è nu wvú wvú to nu keeke eto, nuu bó ecεytè wee mvu le.

²⁰ Ε bó gen yen Jisos e, gay ê wvú le, “Jon Nleseεjoo nu ε tum bese keebife ê wo le laa è nu wo wvú to nu keeke eto, nuu bó ecεytè wee mvu le?”

7:15 1Bfn 17:22-23   **7:16** 1:68; 19:44; Mat 16:14; 21:11, 46; 26:68; Mak 6:15; 8:28; 14:65; Luk 7:39; 9:8, 19; 22:64; 24:19; Jon 4:19; 6:14; 7:40; 9:17

21 Bó to biite nonɛn, ε Jisos nu sekedvu fele bincɛm bô bontun, bvuu bvuuuse biyoy bì befe yí bonyii le, yen'yi εjisε ε binfefe nteen.

22 Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben ekase egɛn esee ê Jon mwεεm mvù ben yɛn noo mvù ben yuw e. Binfefe yɛne wase mwεεm e, ε bontɛnɛ lɛne teyɛy, ε bonyii bô cɛmkene bô ntun wvu baay bonene. Bincife yuuke wase mwεεm, ε bonyii bô kpwekɛn kaase tuu dvú, ε bó bvuu fewci tɛn saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bo kefufe le.

23 Njɔɔ wvu baay nu wvu wee wvù baa maɔene me kɛ.”

24 Ε bonyii bô Jon to tumεε ba ke nɛ, ε Jisos mum kɛw no jemɔi ê kebombom ke bonyii le ekumε Jon biite le, “Ben se shee buyte gɛne ηkpwaante keegɛn eyɛn ε è nu la le? Gayi dì fwefwe fele shiike?

25 No è baa nu nonɛn, tu ben se buyte gɛne yɛne ε è nu la le? Wee ε wvú ε sufe ye bô ndvú yì bonene? Ben eyekε eyuw, bonyii bô suute ye bô ndvú yì lumte bvuu diee bikuu bibole ké no nu ε è nu ê bontow e.

26 Ben ε se ε no gɛne nonɛn keeyɛn ε è nu la le? Wee ntum Nyo' nuu? 'Eε, tu ben se nu ε yɛn. Ε me ensee ê ben le, wvú fele wee ntum Nyo'.

27 Ε nu wvú wvù bó saɔεε ekumε wvú ε Nyo' gayte le,

‘Yekε eyuw, me nu ηke enciinse wee wɛm ntum é wvú esa fwe dvu wo, wvù nu egɛn eseyse je yo é wo sɛ no too.’

28 Ε me ensee ê ben le, εnte jo bonyii bô nu ε no nu wase yí ekolε ke nshε le ε to ε buy keseen e, nu ε

ke wee nu dvú wvù kuuke fele Jon ke. Geenε, ε wee wvù nu naa wee wvu caan εnte jo bvunfon bvú Nyo' le nu ε wvú kuuke fele wvú.”

²⁹ Ε bonyii bocii naa noo bonyii bò to fii shile yuw no Jisos jemyi ε Jon to nu wee ntum Nyo' bense ε bvunfon bvú Nyo' le nu bvú teyey, njefo bó ten to nu ε bee ε Jon lese bó ê joo.

³⁰ Geenε, ε Bofalasii noo bonyii bò to looci kee bonci bo Nyo' le tun fibole ntaη wvù Nyo' to too dvú njefo bó to nu ε faη fo Jon lese bó ten ê joo.

³¹ Ε Jisos nε ghay ε, “Fiεε fi è nulo é me nfewsεn εηgokε ke bonyii bo keseen e dvú nu la? Bó nu ke diεwε la?”

³² Me nu nsee ê ben fiεε fi bó nu diεwε fi. Bó nu ke diεwε boom bo caan caan bò nu ε shiiyεn mondvuum mo way e, ε bomew teηe bomew biite ε, ‘Bese toonke ndon sε ben bine lo le? Nyaa ηkiee kpwe sε ben beηe lo le?’

³³ Ε nu ke no Jon Nleseεjoo se toε, shee jen yaa wuu ke ten mbvuum, ben ε wvú keηke nceendaa dεwle yî ye le.

³⁴ Wee wvù diee nu Waawee ε dioo to, diekene bvuu wukene, ben ε bó etaa eyεn, wvú ghane wuwte mwεεm mvudien wuwte mbvuum, bvuu nu nsaa bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew.

³⁵ Geenε, bonyii bocii bò bense bvufee bvù è nu bvú Nyo' le duηci ε è nu bvú leη.”

Ε Jisos leεshε bibefε bi kpwoon nsake le yew dvu wee Falasii

³⁶ Ε wee Falasii mvu ke nε tee Jisos ε wvù eto

ediekɛn ê wen yew. E Jisos bee gen e bó no diekene.

³⁷ E kpwoon nsake mvu to nu ntɛw wvudvu le. E wvú yuw le Jisos diekene ê wee Falasii wvudvu yew, mum jo fikaa * fi nfiey mvu wvù shfuunƙene le, gen dvú fó.

³⁸ E wvú gen ley leem mbew Jisos e, ne kɛw no beele, e misɛm cemceme yí bikaa bi Jisos e. E wvú mum ηgvuwɔɔ, ηgvuse ekolɛ kew no shole bikaa bi Jisos e bô yvuw ekolɛ, ηoci mum yeefe bô nfiey wɛ.

³⁹ E wee Falasii wɛ wvù to tenɛɛ Jisos le wvú eto ediekɛn yen nonɛn, kpawɔɔ fô fitele fiew e le, “E wee wvun fɛn be nu wee ntum Nyo', tu wvú be e kiɛɛ fiɛɛ fi è nu kpwoon wvun wvù kumte wvú le, le è nu kpwoon nsake.”

⁴⁰ E Jisos ne gay ê wee Falasii wvudvu le, “Semon, me ηkɛηke fiɛɛ keenjeme ê wo.”

E wvú tfuse le, “Wee n'yɛɛyi, jeme.”

⁴¹ E Jisos mum kɛw le, “Wee mvu to nu e foose bonyii bofɛɛ bô bigew, foose wee mvu bô bodanali gee tin, foose mvu bodanali mbaanshen.

⁴² E fí ke ghaw bó bocii keekase elaw, e wvú mum cinɛ bigew bidvu le ê bó. Keseen, wo yɛne le ente jo bonyii bo bofɛɛ ban, wee wvù nulo ekoonƙe wvú baay nu wvù la?”

⁴³ E Semon tfuse le, “E nulo enu wee wvù bó to cin'yɛɛ fioo ye le e yí duule.”

E Jisos bee le, “Wo nu e jeme leη.”

⁴⁴ No wvú beηe nonɛn, banƙe ye taa kpwoon wɛ, mum gay ê Semon le, “Wo nu e yen kpwoon wvun

---

7:37 Mat 26:6-7; Mak 14:3 * **7:37** Fikaa fin nu e bó to kene bô te dimew di bó tenɛ ê díew bala le le «alabaster». **7:39** 7:16 **7:42** Mat 18:27 **7:44** Keη 18:4; 1Tim 5:10

e? No me mbe nto ê wo yew, wo be baa cim nya me joo ncukε bikaa κε. Geenεn, kpwoon wvun nu ε cukε wase bikaa biem ε è nu bô misεm, ε sho bô yvuw ye εkolε.

⁴⁵ Wo be baa gay me le ηocε κε. Geenεn, ε κew no me mbe nto fen, nu κε no kpwoon wvun ηoci bikaa biem.

⁴⁶ Ε wo be baa cim yefe εkolε kem κε naa bô mεεm κε. Geenεn, kpwoon wvun nu ε yefe wase bikaa biem ε è nu bô nfiey wvù shfuunjkene.

⁴⁷ Nonεn, é me ensee ê wo le, kpwoon wvun nu ε dunce kenkonεn ke baay njefo bó nu ε λεshε wase bibefe biew bì duule baay. Geenεn, ε wee wvù bó λεshi bibefe biew ε bí nu caan dunci kenkonεn ke caan.”

⁴⁸ Ε Jisos mum gay ê kpwoon wε le, “Bó nu ε λεshε wase bibefe biuw.”

⁴⁹ Ε bonyii bô bô bó to diekene mum κew no diomene gayte le, “Ε se nu yεε wvun wvù mum λεshi lo bibefe bi bonyii le?”

⁵⁰ Ε Jisos mum mεse gay ê kpwoon wvudvu le, “Ε γενè fiuw ntay, fitele fi wo lese yî yεm e nu ε ge wase wo ε boy.”

8

Bokenε bô to ghane bô bo Jisos fici wvù

¹ Ejim jodvu, ε Jisos nε no ghane ê bilaante bô ê bontεw e fewci saaka wvù jee wvu εκumε bvunfon bvu Nyo' le. Boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε to bii wvù le,

² noo bokεε bomew bò wvú to fεεε bontun bobole bô bomew bò wvú to bvuseε biyoy bì befe yî bó le. Bokεε ban to nu Maalia wvù bó to teηε ten ε Magdalen, wvù wvú to bvuseε bonceendaa bo dεwle le yî ye le bossooshiwiy.

³ Ε è nu Joana wvù dweese to nu Cusa lemte 'Elod e, noo Susana bô bokεε bomew nteen. Bó to ghane nonεn, bvuuuse mwεεm ê bikele bibole, fici Jisos bô boom bew bo ηgoo le dvú.

*Ngan εkumε wee wvù to tfumyi ηgow
(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Ε bonyii ke nε bontεw e bontεw e no too fô Jisos e. Ε kebombom ke bonyii le ke yiηsen fó, ε wvú ma ηgan ê bó ε,

⁵ “Wee to nu ε laa keεn etfume ηgow. Ε wvú ke dīoo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε bonyii λεnce bô bikaa, ε mvunyiim mvù bile we to tacε die.

⁶ Ε yimi gbwe fô bvudvuu bvυ εta le, ke buy mum yowlεn njefo bvudvuu bvudvu to nu bvuy-eem.

⁷ Ε yimi ηgow gbweken ê bisafe le, ke buy dīoo kuu bô bisafe bidvu, ε bí mum ban ηgow yidvu fo yí eku.

⁸ Ε yimi gbweken ε è nu yî nshε yì jee le, ke buy, ku, ε bó ke gbwele ε yí buy bokaη gbwee fey no bó to tfumyεε.” No Jisos ma nεn, mum fun ε, “Wee wvù keηke bitem, ε wvú yuw.”

*Shīee wvù Jisos jemyi ê bongan e
(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)*

9 Ε boom bew bo ηγoo le ke ne bife ê wvú le laa ηγan wvudvu duñci le la le?

10 Ε wvú tfuse le, “Ε nu ben ban bò Nyo' nu ε ge wase le è nulo é ben ekiεε mwεεm mvu bvunfon bwew e mvù nu ê nnyile le. Geenεn, ε bonyii bomew yuuke fibole κε le me maa ε è nu bonjan, wvu le fí enù no fí to nu wase le, ‘Bó nu ke etaale κε lo mwεεm yaa yene κε, ke eyeke κε lo yaa yuuke fiεε κε.’

*Fiεε fi ηγan ekumε wee wvù to tfumyi ηgow duñci
(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)*

11 Ben eyuw le fiεε fi ηγan wvudvu duñci. Ngow yidvu nu diεw Nyo'.

12 Ngow yì gbweε ê je, nu bonyii bò yuuke diεw Nyo' ε δεwle mum to bvuse saaka wvudvu fô mvuntelem mvubole, wvu le fo bó ebee ke eboy.

13 Ε ηgow yì gbweε fô bvudvuu bvυ εta le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', mum fiεnεn bò njon, geenεn ε yí baa cime γεη fô mvuntelem mvubole κε, ε bó beje κε fomvu fomvu. Ε mmom ke dioo ε to, ε bó mum tfuw bikaa.

14 Ngow yì gbweε ê bisafe le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', dioo γεne, ε ken'yanyan bò bvukuke noo njon mwεεm mvu yî nshε le to yike diεw yidvu ε yí laaye lo saa ku κε.

15 Ngow yì gbweε yî nshε yì jee le, ε mum ε no nu bonyii bò κεηκε mvuntelem mvù jee, bò yuuke diεw Nyo', loocε lese mvuntelem yî dvú le, mum kuu shém, no gee no yí gomte γεne lo fwe fwe.

*Ken'yeese kè bó ε kfukε bò ηkaa
(Mak 4:21-25)*

16 Kε wee ké tfluuke ken'yeese bvuu jo ηkaa kfuke dvú κε. Ε κε è nulo é wvú elese ten εgaaku κε. Wvú ké tfluuke, tome ε è nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yeese yí dvú le, le bonyii dioo leyte yew eyene n'yuule.

17 Fiεε ficii fi nu ê nnyile le nu ke eyene, é mwεem mvu ejim ejim ebuy emwa.

18 Nonen, ben dioo yeke diεw Nyo' no yeke ntay, ekeè le wee wvú kenke fiεε nu ε bó nu ke ebise. Ε wee wvú yaa kenke κε fiεε nu ε naa fi caan fi wvú kpwaake le wen kenke lo nu ε bó nu ke efi lo ê wvú.”

Bonyii bò nu kfuu di Jisos e

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 No Jisos to yeeyi bonyii nonen, ε bwee Jisos bò boom bo bwee Jisos e ne to le bó eyen wvú le. Ε fi ghaw keeley njefo bonyii to duule dvú baay.

20 Ε wee gay ê wvú le “Bwoo bò boom bo bwoo le leeme ekfuḡ gomte keeyen wo le.”

21 Ε wvú tfuse fiew le, “Bwεem bò boom bo bwεem e nu bonyii bò yuuke diεw Nyo' gee no yí gomte.”

Jisos kenke mvunḡay ê we jo nffum bò joo

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Ε è ke no nu diuu dimew, ε Jisos gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Beene elente mamase egen kewvu keki.” Ε bó mum ley ê kekoḡ e no leenci.

23 No bó to leenci, ε Jisos ne no leete. Ε nffum ne seεε, shii no bvuyte joo bò mvunḡay ε yí leyte ê kekoḡ e gomte keeyinḡen, ε bó nu wa lo diuw kpwe le.

24 Ε bó γεν no kamsee Jisos gayte λε, “Cee εκολε, Cee εκολε, beene nu екpwекен.” Ε Jisos kamsee wam nffum bó joo yì to bvuyte yidvu. Ε nffum wvudvu lu, ε joo mum cife nen ndvumm.

25 Ε wvú bife ê bó λε, “Ben σε lese fitele ε è nu yì γεε le?” Ε ye bem bó, ε bó κενκε nfan no ghayte λε, “Wvun wee σε nu wee wvù νεε wvù wamte naa nffum bó joo ε mvú yuuke wvú le?”

Jisos κενκε mvunγay ê we jo bonceendaa bo dεwle le

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Ε bó lente mamase yidvu buy wvuke ê keba ke Gεlase e, ε bó ε cine wase keba ke won e kè Galilee le.*

27 Ε Jisos dioo buyte ê kekon e, κε λε wen efεεσε ενkpwaante, ε bó wee mvu wvu ê kelaante ke jó le tase ε bonceendaa bo dεwle le njinsene bó wvú. Ε bó ε ce wase yì ye le baay ε wvú ghane kenyi kencimte, cee ε è nu ê ditfum e jò bó to dweyte bonyii. Κε wvú to bvuu cee fô yew e κε.

28 No wvú γενεε Jisos e, mum san etale, γεν gbwe ê wvú εjise, wam bó mvunγay λε, “Jisos, Waa Nyo', Nyo' wvù nu εκολε ke Mwεεm Mvunciim e, wo fii la ê me? Kee wo fo wo enya ηγεw ê me κε.”

29 Wvú to jemyi nonen njefo Jisos to nu ε wam wase keyoy kè yiile kedvu λε kí ebuy yì wee wvudvu le. Κí to ké no cuute wvú bokan e bokan e ε bó koole lo, ké koo kay can noo bikaa bó ncaw σε no ceυte. Ε bó ké ekay nonen, ε wvú sumye κε lo,

---

8:24 Mben 89:11   * **8:26** Bonjwa' bo boyvuum bomew teje le Gadalen, bomew λε Gelgesen.   **8:28** Mak 3:11

ε keyoy kedvu mum cufe wvú ε wvú no lewte gene ηkpwaante.

³⁰ Ε Jisos mum bife ê wee wvudvu ε, “Diee diuw nu yεε?” Ε wvú tfuse ε, “Diee diem nu kebom-bom.” Wvú to tfuse nonεn njefo bonceendaa bo dεwle le to nu ε cin lo yî ye le.

³¹ Ε bonceendaa bodvu λεκε Jisos ε fo wvú ecinse bowen ε è nu ê kentuke kè shiile nen ηooηη e κε.

³² Ε to nu ε ηgoo bonkunyam diekene yî mβεke le fó, ε bonceendaa bo dεwle le bodvu mum λεκε Jisos ε wvú ecinε é bowen eγεν eley ε è nu yî bonkunyam bodvu le. Ε wvú bee.

³³ Ε bó mum buy yî wee wvudvu le, danσεν γεν ley yî bonkunyam bodvu le. Ε bó σεν, bow ê ηκοη e, shii ê mamase yidvu le, λε jó.

³⁴ Ε bonyii bò to cεyte bonkunyam bodvu yen fiεε fi kooy le, ja fó, fεε lo, γεν see saaka wvudvu εlaante bò ê bontεw bo jó le.

³⁵ Ε bonyii no yuuke, buci gene keeyen ten fiεε fi kooy le. Ε bó to fô Jisos to nu, yen wee wε le, ε bonceendaa bo dεwle le ba ε cinε wase wvú le, ε wvú ε shii mbew Jisos e, ε jise ndvú, ε bvufee bwew ε kase wase ε tu fó. Ε bó fan baay.

³⁶ Ε bonyii bò to yenεε fiεε fi to kooyεε le no seηe ê bó no fí to ghanεε é wee wε wvú to κεηκε bonceendaa bo dεwle le σε bonεn.

³⁷ Ε bonyii bocii bo ê biba bì Gεlasen e κεηκε nfan, mum λεκε Jisos λε wvú enε eγενε. Ε Jisos mum nε fiew, ley ê keκοη e λε wen eγενε,

³⁸ ε wee wε wvú bonceendaa bo dεwle le to buyεε yî ye le mum no λεκε Jisos λε bò wvú eγενε. Ε Jisos tun, tfuse wvú jim gay λε,

39 “Ɛ ɣɛnɛ ɛ ɛ nu fɔ yew e, eɣɛn esee kenɣhaw ke fiɛɛ le kɛ Nyo' nu ɛ ge fɔ wo le.” Nonɛn, ɛ wee wvudvu mum tu jim ɣɛn no ghane ɛ kelaante kedvu le kecii, seɛe kenɣhaw ke fiɛɛ le kɛ Jisos ge fɔ wvú le.

*Jisos kenɣke mvunɣay ɛwe jo bincɛm bô kpwe
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

40 Ɛ Jisos lente mamase kase tu jim keba keki. Ɛ kebombom ke bonyii le kɛ be she cɛyte wase wvú fɔ fiɛɛn wvú.

41 Ɛ cee la mvu to fɔ ɛ bó teɛe le Jaylus, ɛ ɛ nu cee ɛkolɛ yew bunle yi jó. No wvú to, fey ɣɛn tum ɛnvuw ɛ Jisos ɛjise, kuu can le wvú eto ke le ɛ wen yew,

42 le waa wen kpwee lo. Wvú to kenɣke wan ɛ ɛ ka ke wvú, ɛ ɛ nu wan kpwoon ɛ wvú nu bilum yuufe ncow bifɛɛ.

Ɛ bô Jisos nɛ no ɣɛne ɛ kebombom ke bonyii le faci Jisos.

43 Ɛ kpwoon mvu nu ɛnte jodvu ɛ wvú ɛ cɛm wase bô kencɛm ke bokɛnɛ le bilum yuufe ncow bifɛɛ. Ɛ wvú ɛ jewse wase fiɛɛ ficii fi wvú to kenɣke can bonyii bo bifuu le, kí ɛ ghaw bó keefe. †

44 Ɛ wvú bence to ɛjim jo Jisos, kum ɛgem ndvu Jisos e. Kaɲ mwaan ɛ kencɛm kew mum semɛ.

45 Ɛ Jisos bife le, “Ɛ kum yeɛ me le?” Ɛ bonyii bocii maɲɛn lo. Ɛ Bitɛ nɛ bife le, “Cee ɛkolɛ, ke wo yeɛne le kebombom ke bonyii le faci wo le?”

46 Ɛ Jisos no duu ke le, “Wee nu ɛ kum me le. Me nu ɛ n'yuw no mvunɣay nu ɛ buy yî yeɛm e.”

8:43 LeW 15:25-27 † **8:43** Ke boɲwa' bo boyvuum bomew kenɣke njeme wvú le, “Ɛ wvú ɛ jewse wase fiɛɛ ficii fi wvú to kenɣke can bonyii bo bifuu le” ke. **8:44** Mat 9:20

47 Ɛ kpwoon wε yεn lε kε je nu dvú yì è nulo é wen enyiim kε, mum cɪŋcɪŋ gεn gbwe ê Jisos εjise mum see ê bonyii bocii yuw fiεε fi be ge wvú ε sε kum Jisos e, bvuu see no wvú be kum nonεn kencεm kew ε semε lo kaŋ mwaan.

48 Ɛ Jisos gay ê wvú lε, “Waa wεm, fitele fiuw fi wo lese yî yεm e nu ε ge wase wo ε bonεn. Ɛ genè ntay.”

49 Kε no Jisos to bεε jemyi ê kpwoon wvudvu nonεn, ε wee mvu fεse fó nen'yi fô yew e fo Jaylus wvù cee ekolε yew bunle wε, gay ê wvú lε, “Waa wo nu ε mεse wase. Fo wo ebvuu eshe enyaa ηgew ê wee n'yεεyi kε.”

50 Ɛ wvú dīoo jeme nonεn, ε Jisos yuw, gay ê Jaylus lε, “Fo wo efanè kε, lese kε ε è nu fitele yî yεm e maan, é waa wo eluŋ.”

51 Ɛ bó mum nε no gene fô yew e fo Jaylus, ke gen fεse fó, ε Jisos tun fo wee eley yew. Ɛ wvú jo kε ε è nu Bitā bô Jεm noo Jon noo cee wan bô bwee wan ε bô bó ley.

52 Ɛ to nu ε bonyii tonεne, ε kpwe ghamte lo fó. Ɛ Jisos gay lε, “Ben elu bô kpwe, wan baa kpwe kε, wvú leete lo.”

53 Ɛ bonyii nε no kieele lo wvú fó, njefo bó to kee ntay lε wan wvudvu nu ε kpwe wase.

54 Ɛ wvú gen fô wan wvudvu to jiime, jicε yî kebo le tee lε, “Wan kpwoon, ja we!”

55 Ɛ wvú mum kase tu dvú, ja we kaŋ mwaan. Ɛ Jisos gay lε bó etaa fiεε é wvú edie.

56 Ɛ bwee bô ice yεn fiεε fi kooy le, ε dew yum bó. Ɛ Jisos lew lo lε fo bó esee ê wee fiεε fi kooy kε.

9

Ɛ Jisos tum boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε

(Mat 10:1-15; Mak 6:7-13)

¹ Ɛ Jisos ke nε tee boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε, ε bó baance to. Ɛ wvú nya mvunḡay ê bó mvù bó ebvuuse bonceendaa bo dεwle le yí bonyii le bvuu fele bincem dvú,

² mum tum bó λε bó eḡen efewcì ê bonyii ekumε bvunfon bvú Nyo' le bvuu fele bonyii bo bincem e.

³ Ɛ wvú bvuu ḡay ê bó λε, “Ben dioo ḡene, fo wee ejo fiεε κε. Fo wee ejo kemban, kenεε ekele, kenεε fiεε fidien, kenεε bigew κε. Fo wee ejo bikum bifεε κε.

⁴ Ben dioo ḡen ε ley ntεw e, yew yì bó ε ḡεε ben dvú, ε ben no ceè κε ε è nu dvú ḡen buy seke ben ke nenε ntεw wvudvu le.

⁵ Ɛ ntεw mvu tun keefiisen ben, é ben nenε jó, dioo nen'yi kuce kebvu ke yí bikaa binen e, é ke enu nciise fiεε fi bó mom e.”

⁶ Ɛ bó mum nε no ḡene, ḡen no ḡhane bontεw e bontεw e, fewci saaka wvù jee wvu ekumε bvunfon bvú Nyo' le, bvuu fele bonyii bo bincem e bocii.

Ɛ saaka wvu ekumε Jisos ffumse 'Elod

(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Ɛ 'Elod wvù to saake keba ke wonε kè Galilee yuw mwεem mvunciim mvù to kooyi, ε mvú ffumse wvú njefo bonyii bomew to nen'yi duu λε Jisos wvun nu Jon Nleseεjoo ε wvú ε kase ε buy.

⁸ Ε bomew duu λε è nu Εlayja ε wvú kase ε to. Ε bomew duu fibole λε è nu wee ntum Nyo' wvu fwele mvu ε wvú ε kase ε buy yî kpwe le.

⁹ Ε 'Elod mum ghay λε, “Jon nu ε me se nu ε mbvuse wase εκολε kew. Wvun wee ε bvuu ε no nu γεε keseen wvù me n'yuuke kfuu mvun mwεεm εκυμε wvú?” Ε wvú mum no gomte λε wen bee keeyen Jisos wvudvu le.

*Ε Jisos nyanje bonyii bontfuke botin
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)*

¹⁰ Ε boom bo ntum e bo Jisos e ke ghan kase tu jim, see mwεεm mvunciim mvù bó γεε ê wvú. Ε wvú mum nε jo bó ε bô bó λεwse ye, buy γεν je ê kelaante kè Besayda le.

¹¹ Geenεn, ε bonyii κιεε κε lo kuηen bi wvú le, ε wvú fiisen bó mum κεw no fewci εκυμε bvunfon bvu Nyo' le bvuu fele bonyii bo bincεm e.

¹² Ε diuu ke dıoo γεν λε dí eseeyi, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bo yuufe ncow bofeε bence to gay ê wvú λε, “Gayε ê bonyii ban λε bó egen bontεw bô εla yo nceencee le, egom mwεεm mvubole mvudien bô fò bó nu ece, njefo fen nu ηkpwaante.”

¹³ Ε Jisos tfuse fiew λε, “Ε nu enya ben fiεε é bó edie.” Ε bó gay λε, “Fiεε fi bese κεηκε mεy κε bontuw bo blεed e botin bô byé yifiεε. Wo gomte λε bese egen eguy mwεεm mvudien to enya ê bonyii ban bocii le?”

¹⁴ Βó to gayte nonεn njefo bonyii to nu fó nteen, ε bolemσε maη nu bontfuke botin. Ε Jisos mum

gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben egay é bonyii es-hiiyen fokuse mondvuum e mondvuum e, mbaanshen mbaanshen.”

¹⁵ Ε bó gay, ε bó shiiyen.

¹⁶ Ε Jisos jo bontuw bo bleed e bo botin ba bô byé yi yifεε ye, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le le bó egawce ê bonyii bodvu.

¹⁷ Ε bó gawce, ε bonyii bocii die ffuu, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le baance bimbεke bi shεεεε, ε bí yiηsen ηkáa yuufe ncow fiεε.

*Ε Bita ceε le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε
(Mat 16:13-20; Mak 8:27-30)*

¹⁸ Ε ê ke no nu diuu dimew, ε Jisos no bunlee wvú emben, ε boom bew bo ηgoo le nu mbew ye le. Ε wvú ne bife ê bó le, “Bonyii duu le me nu yeε?”

¹⁹ Ε bó tfuse le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseεjoo, bomew le Elayja, ε bomew duu le wo nu wee ntum Nyo' wvu fwele mvu ε wvú ε kase ε buy yî kpwe le.”

²⁰ Ε wvú mum bife ê bó le, “Ben duu finεn le me nu yeε?” Ε Bita tfuse le, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.”

²¹ Ε Jisos mum looce ciise lo ê bó le fo bó ke emom lo eese fifin ê wee ke.

*Ε Jisos jeme ekumε bonεw bew noo kpwe ye
(Mat 16:21-23; Mak 8:31-33)*

²² Ε wvú mum no jemyi ê bó le, “Wee wvù diee nu Waawee keηke keeke eyen bonεw nteen, é bonyii bò saake won bô bocee ncese bo baay baay noo

---

9:17 2Bfn 4:43-44   **9:18** 5:16   **9:19** 9:7-8; Luk 1:17; 7:16   **9:20**
Mat 16:16; Luk 22:67   **9:21** 9:36   **9:22** 9:43-45; 17:25; 18:31-34;
24:6-7

bonyii bò dunçi bonci bo Nyo' le ema lo wvú. Bó nu ke emum eyu wvú, é ediuw ke ebuy eta, é Nyo' ekase ebvuse wvú yî kpwe le.”

*Kentam ke wee wvù bii Jisos e
(Mat 16:24-28; Mak 8:34-38)*

²³ E Jisos mum no jemyi wase ε è nu ê bonyii bocii le, “E wee gomte keenu wee wem, tu wvú kenke keetun ekole kew, etuulè kentam kew ediuw ecii bii me le.

²⁴ Ben ekeè le wee wvù bawci nshii we fo wvú elase, nu ke elase ke lo. Geenεn, wee wvù lase nshii we nje me, nu ε wvú ε bawce lo nshii wvudvu.

²⁵ E bó baanci naa won wvun tfuu ε nya ê wee, wvú ε die, ε ke ε lase kenεε ε jim nshii we, é sew wvudvu enu la?

²⁶ Ben ekeè le é wee wuumene keebii me le no diεw yem e, é wvú no kee le wee wvù diee nu Waawee nu ke ewuunen ten mweten seke wvú ε kase ε to ente jo bvukuke bwew bvuu nu ten bvuu Nyo' Ice bô bonceendaa bew bò yuule le.

²⁷ E me ensee ê ben keceey le, bonyii bomew leeme fen ε bó yaa nu ke eyuw wvun kpwe se bó ε yen no Nyo' saake bvunfon bwew ke.”

*E nfieesεn Jisos kumεn
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ E è ke no nu ke diεwe ediuw nyan e, no Jisos jemyεε mwεem mvun, ε wvú jo Bitá bô Jon noo jem ε bô bó ben yî kum wvumew e le wen egen ebunle.

29 Ε wvú γεν dioo bunlee, ε nfieesen ye ne kumen, ε ndvú ye ten kumen no baa lawkene nen mwawmwawmwaw.

30 Ε fí kooy le bonyii bofeε, ε è nu Muses bô Elayja to nu ε ne buynen fó no jemyi bô bo Jisos.

31 Ε n'yuú Nyo' baa yí bó le. Ε bô bó jemyi ekumε kpwe yí Jisos to keηke keegen ekpwe Jelusalem keege é fí eto ekocen no Nyo' gekεε.

32 Bó to jemyi nonen, ε Bitá bô Jon noo Jem nu ε nyii gooke lo bó. Ε bó dioo kamse, yen no n'yuú Nyo' baa yí Jisos e, bvuu yen bonyii bo bofeε ba le ε bó leeme bô wvú.

33 Ε bonyii bo bofeε bodvu dioo baase ekale, ε Bitá ne bvumtεn gay ê Jisos le, “Cee Ekole, fí jee no beene nu fen. Cine é bese eyoo cún she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, ε yimi nu yi Elayja.” Wvú to jemyi nonen, yaa cim kee fieε fí wvú jemyi ke.

34 Ke no wvú to beε jemyi nonen, ε kembew ne to ê bó we banje bó. Ε bó no keηke nfan no bó nu ê kembew e.

35 Ε diεw jeme ê kembew kedvu le le, “Wvun nu Waa wem wvú me nu ε ncaw. Ben eyuukè ε è nu wvú le.”

36 No diεw yidvu jeme nonen ε mεse, ε bó ne yen ε Jisos leeme fó wvú embenj. Ε bó ke fanje yaa see lo ê wee kefew kedvu le fieε fí bó yenεε yí kum wvudvu le ke.

*Ε Jisos bvuse nceendaa dεwle yí wan diemsen e
(Mat 17:14-21; Mak 9:14-29)*

37 Ε εκφυη ke buy yuu, ε bô bo Jisos ne yî kum e no booke. Ε bó dioo bow, tasen bô kebombom ke bonyii le ke baay.

38 Ε wee mvu mum ne no wante ê kebombom ente λε, “Wee n'yeyi, kee wo taa ke fô waa wem e. Ε ka ke waa wem nonen.

39 Keyoy kemew jaa cufe wvú tufe, ε wvú nu taake, dvúnte, ε diffuw buyte emvu. Kí gene lo bô wvú, yaa beηe lo λε wvú eyoy ke.

40 Me mbe ε nleke wase λε boom buw bo ηgoo le ebvuse keyoy kedvu bó ε mom ηkuuη.”

41 Ε Jisos yuw nonen, gay λε, “O oo! Εηγοκε ke εcici kè baa lese fitele yî Nyo' le kin. Me nu ηke enu beene engen embuy neε, enkuu shém bô ben engen embuy neε?” Ε wvú mum gay ê cee wan wvudvu λε, “To bô waa wo fen.”

42 Ε wvú jo dioo too dvú, ε nceendaa dewle wvudvu bvuu cufe wan wvudvu tufe fokuse, ε wvú no taake. Ε Jisos kan keyoy kè yiile kedvu ε kí buy yî wan wvudvu le, ε wvú mum bonen. Ε Jisos mum nya wvú ê ice.

43 Ε bonyii bocii yen mvuηgay mvu è nu mvu Nyo' le, ε diuw yum bó.

Ε Jisos bvuu jeme ekume boηgew bew bô kpwe ye (Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

No bó to beε keηke nghaw yî mwεem mvunciim mvù Jisos to gee le, ε wvú ne gay ê boom bew bo ηgoo le λε,

44 “Ben elooce enya bitem binen yî fiεε fi me nu enjeme ê ben e. Wee wvù diee nu Waawee nu ε bó nu ke elese wvú can bonyii le.”

45 Ε wvú jeme nonen, ε bó fanε yaa kiεε fiεε fi wvú

jeme ke, njefo fiεε fimew to nu ε banɣε fo bó ekiεε, geenεn ε bó no fane keebife ê wvú ekumε njeme wvudvu.

Ɛ nu yεε wee wvu baay?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ɛ bó ke nε kew mbew εbonεbon le laa bó sε nu nen ε wee wvu baay ê bó entelεɲ nu yεε le.

⁴⁷ Ɛ Jisos kiεε fiεε fi bó kpawawci fô mvuntelem mvubole, mum jo wan wvu caan leke mbew ye le,

⁴⁸ gay ê bó le, “Ɛ wee fiisene wan diεwε wvun e ê diee diem e, tu wvú fiisene ε è nu me. Wee é fiisεn me, tu wvú fiisene ε è nu wee wvù tum me. Fí ε mum ε no nu le, wee wvù joo ekolε kew caan ê ben entelεɲ nu wvú wvù nu wee wvu baay.”

Ɛ wee baa kicine wo, tu wvú tomte wo

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Ɛ Jon mum nε tee Jisos, be wvú le, “Cee ekolε, bese be ε yεn wee mvu le ε wvú teɲε diee diuw sε bvuuse bonceendaa bo dεwle le yí bonyii le, bese ε kan, njefo ke wvú yaa nu mvu ηgoo yesebeene le ke.”

⁵⁰ Ɛ Jisos tfuse le, “Fo ben ecilè kfuu wvuweε wee ke, njefo é wee baa ekicine ben, tu wvú tomte ben.”

Ɛ Jisos lese lo keegεn Jelusalεm, ε bonyii bo Samalia tun keefiisεn wvú

⁵¹ Ɛ kefew kè Nyo' to nu ke ejo Jisos é wvú eben we ke no too wase keekocεn, ε Jisos lese lo keegεn Jelusalεm, mum nε no gεne.

52 Ε wvú dīoo nε, tum bonyii bomew fwe. Ε bó γεν ley ntεw mvu wvu Samalia le le bó eseysel bvudvuu jó ê wvú.

53 Ε bonyii bo jó ku wvú bô bvudvuu fanε yaa fiisen wvú κε, njefo bó to kee lo le wvú fele gene ε è nu Jelusalem.

54 Ε Jεm bô Jon bò nu boom bo Jisos e bo ηgoo le ke yuw fiεε fidvu, bife ê Jisos le, “Bese etee ηguy we é wvú eshii elεse bonyii bodvu?”*

55 Ε Jisos kaa banke ye wam lo bó, †

56 mum nε ε bô boom bew bo ηgoo le mum no gene wase je ntεw mvu le jεεy.

*Fo wee ηgoo Jisos etaalè ejim κε
(Mat 8:19-22)*

57 Ε bô bó dīoo gene, ε wee mvu to gay ê Jisos le, “Me nu embii wo le naa fεε fô wo gene.”

58 Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Nyám yi ηkpwaante κεηκε bibuw bibole, ε mvunyiim mvù bile we κεηκε yéw yibo, geenεn κε wee wvù diee nu Waawee κεηκε naa lo fô wvú ejike ekole kew κε.”

59 Ε Jisos nε gay ê wee mvu le, “Ε bìì me le.” Ε wee wvudvu tfuse le, “Tata, yawε ecinε é me engen endwey icεm nε no mbii.”

60 Geenεn ε Jisos tfuse ê wvú le, “Cinε é bonyii bò nu le bó nu ε kpweken wase edweyte bonyii bò kpwekene, é wo egen fiuw efewcì ekumε bvunfon bvυ Nyo' le.”

9:52 10:33   9:54 2Bfn 1:10, 12   * 9:54 Bojwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “... κε no Elayja to tenεε le?”   † 9:55 Bojwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “Κε ben kee kfuu mvuntelem mvù è κεηκε ben κε. Ben ekeè le κε wee wvù diee nu Waawee to keeyuwε lo bonyii κε. Wvù to keeboyse lo bó.

61 Ε wee mvu bvuu gay λ, “Tata, me nu mbii wo le, geenεn yawε ecinε ε me enγen enγay kfuu diem e nse no mbii.”

62 Ε Jisos tfuse ε wvuwe wee λ, “Ε wee ηgvuume bô jiw keelem lemme, ε bvuu ε no lemte taale εjim, tu mwεten baa kpwεnten keenu εnte jo bvunfon bvυ Nyo' le κε.”

10

Ε Jisos tum bonyii mban̄sooshwiγ ncow bofεε

1 Εjim jodvu, ε Tata baayε bonyii bomew mban̄sooshwiγ ncow bofεε * tum fwe, bofεε bofεε λ bó eγen bontεw e, eγen eghan mondvuum mò wen nu ke efey mó le monciim.

2 Ε wvú dioo tumte bó gay λ, “Ngbwele duule baay, ε bonyii bo ηgbwele le nu caan. Nonεn, ben ebunleè λ Tata wvú Cee wεε eciinse bonyii bo ηgbwele le wεne dvu wvú.

3 Ben eγenè λ. Ben dioo γεne no kee λ me ntumte ben ε ben nu eγen enu diεwε boom bo njée le εnte jo bokuula.

4 Ben dioo γεne, fo wee ejo bigew, kenεε εκελε, kenεε bolaba bomew κε. Ben dioo ε buy ε je, fo ben eleemenè gayte bonyii le κε.

5 Ben dioo ε eγen ε ley yew yì ben ley dvú le, yaw gay yew e λ, ‘Kembonεn enù yew fεn.’

6 Ε wee wvú koon̄ke kembonεn nu dvú, ε kembonεn emey yì ye le. Ε wvú fεn baa nu, ε kembonεn kedvu ekase etu jim ε ben.

9:61 1Bfn 19:20 **9:62** 11:2; Fili 3:13 **10:1** 9:1-6 * **10:1** Boηwa' bo boyvuum bomew teηe le mban̄sooshwiγ (70). **10:4** 22:35; 2Bfn 4:29 **10:5** 2:14

⁷ Seke ben ε ley yew, mum no ceè ke ε è nu dvú. Fo ben ekumenè yéw ke. Fiεε fidien ficii fi bó nya ê ben, ε ben die, keεε è nu fiwuun, ε ben wu, njefo é wee lemte lemte, tu wvú keηke keekεηke nlawma we.

⁸ Ε ben ley ntεw e, bó ε fiisen ben, ε nya naa la le ben edie, é ben no diee lo.

⁹ Ben dioo nu jó, no felè bonyii bo bincem e, ebvuu efewci ê bonyii bocii le bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee fô bó le.

¹⁰ Geenεn, ben é ley ntεw e, bó é fan keefiisen ben, é ben buy gen bifian bi jé le jan le,

¹¹ 'Kebvu ke ntεw wene le kè bese jo yî bikaa bisese le kin fen no bese kuci, ε fiεε ficii kaase tuu yî bikuu binεn e. Geenεn, ben ekeè le bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee.'

¹² Ε me ensee ê ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεem ebonene fô kelaante kè Sodom efele kelaante kekicε."

Ngεw bontεw bò tunεε keekumεn mvuntelem mvubole

(Mat 11:20-24)

¹³ Ε Jisos nε gay le, "Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bo Kolasen, ε ngεw wvu baay nu ten wene ben bonyii bo Besayda. Ben ekeè le, é me nto ndioo nge binghaw bi mwεem e bì me nto ngeε jo ben ε è nu Taya bô Sidon, tu bó to nu ε jise wase bimbamkpwe, kfum taan ye le ncekε keeduηce le bó nu ε kumεn wase mvuntelem mvubole.

14 Ben ekeè ε è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonene fô bonyii bo Taya noo bo Sidon e fele ben.

15 Noo ben bonyii bo Kafana'um, ben kpwaake ε bó nu ke ebense ben é ben eben we? 'Aay. Bó nu ke eshike lo ben é ben eshii eγεν wonη bonkfu le.”

16 Ε Jisos mum gay ê bonyii bò wvú to tumεε ba le, “Ε wee yuw ben e, tu mwετην yuw ε è nu me le. Wee é ma ben, tu wvú ma ε è nu me. Wee é ma me, tu mwετην ma ε è nu wee wvù tum me.”

Fiε fi wee ηgoo Jisos eyuukè njonη yî dvú le

17 Ε bonyii bo mbansooshwiη ncow bofεε ba ke ghan tu jim yuuke njonη, mum gay ê Jisos le, “Tata, bese se teηe diee diuw, ε è cim nu naa bonceendaa bo dεwle le, ε bó yuw kε bese le.”

18 Ε Jisos tfuse ê bó le, “Me nse nu ε n'yεn ε Satan ε gbwe kε diεwε jaη fò yí ε law we ε ley fokuse.

19 Me nu ε nya wase mvunηay ê ben mvù è nulo é ben elεenci yó bô bonηam dvú. Ε mbvuu ε nya mvunηay mvù ben eso mvunηay mvu Satan wvù wee bvuban e dvú mvunciim. Kε è nulo é fiεε eshiw ben kε.

20 Geenεn, fo ben eyuukè njonη le bonceendaa bo dεwle le yuuke ben e kε. Ben eyuukè njonη ε è nu le ε diee εyene nu ε Nyo' ε saη wase ê ηwa' we le fowe.”

Ε Jisos yuw njonη

(Mat 11:25-27; 13:16-17)

21 Kε sekedvu, ε Keyoy ke Yuule ge ε njonη no yuu lo Jisos. Ε wvú mum gay le, “Me nyaa keyoone ê wo

Icem Nfon ebule bô nshε le wo nu ε nyile mwεem mvun ê bogoyfee noo bonkiefiεε, ε dunε ε è nu ê mvunley mvu boom e. ε nu no fi nu Icem, njefo è nu no wo to shieele le fi enù.”

²² ε Jisos bvuu jeme le, “Icem nu ε nya wase mwεem mvunciim ê me. Ke wee nu dvù wvù kee Wan wvù me ke, è mey ke Icem wvù kee. ε wee yaa nu dvù wvù kee Icem ke, è mey ke me wvù Wan noo bonyii bô Wan nu ε caw keedunε Ice ê bó.”

²³ ε wvù ne banke ye jeme wase ε è nu ê boom bew bo ηgoo le εbonεbon le, “Njon wvu baay nu wene le εjise eyene yεne mwεem mvun e.

²⁴ Ben ekeè le bonyii bo ntum Nyo' le nteen bô bonfon to shee beele keeyen mwεem mvù ben yεne le, ke fanε yaa eyen ke. No beele ten keeyuw mwεem mvù ben yuuke, ke fanε yaa eyuw ke.”

Ngan ekumε wee wvù jee wvu Samalia

²⁵ ε wee mvu wvù to looci kee bonci bo Nyo' le, ke ne to keemom Jisos, mum bife ê wvù le, “Wee n'yεεyi, fiεε fi me ηkenke keenge nse ηkenke nshii wvù mey lo nu la?”

²⁶ ε Jisos bife ê wvù le, “Bó san ê Nwa' Nyo' le le wee egeè nεε? Wo taanke yuuke le la?”

²⁷ ε wvù tfuse le, “Bó san le,
 ‘ε koonkè Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii,
 enya ekole kuw ê wvù kecii,
 elemtè fô wvù le bô mvunγay mwuw mvunciim,
 egeε bvufee bwuw bvucii yî ye le,
 ebvuu ekoonkè waa bwoo no wo koonke ekole
 kuw.’ ”

28 E Jisos gay le, “Wo nu e tfuse len. E geè nonen ke emum ekenke nshii wvù mey lo.”

29 E wee wvudvu mum ne wowlen bife ê Jisos le, “Waa bwem nu ye?”

30 E Jisos tfuse e è nu ê ngan e le, “Wee mvu to nu e ne Jerusalem no booke Jeliku, dion gene ley can bocoon e. E bó sun wvù, e wvù citen, e bó baaye ndvù ye jo bô mwem mwew mvunciim, mum lan wvù fó lewte.

31 E fí ke ne kooy le wee mvu to booke ê je yidvu le e è nu cee ncese, yen wee wvudvu le, wem lo fey.

32 E wee mvu ten ke ne no too, e è nu wee wvu ê kfuu di Lewe le, ke to buy fó, yen wvù le, wem lo ten fey.

33 Geenon, e wvumvu wee ke no lene ten too, e è nu wee wvu Samalia. E wvù ke to buy fó, yen wvù le e shen koo wvù.

34 E wvù gen mbew ye le, gee mbvuum bô mem yí bilente biew e, kuu bilente bidvu bô ndvu, mum tuu wvù yí nyam yì wvù to lene yí dvù le, gen dvù yew bonyii bo ghane le no taale fô wvù le.

35 E bô wvù ce, e bvù buy yuu, e wvù bvuse bodanali bofee nya ê wee yew yidvu gay ê wvù le, ‘Shèe etaalè fô wee wvun e. E wo shèke lo e jwese bigew bí e fesen, é me nke endioo e nkase entfuse.’ ”

36 No Jisos ma nonen, mum bife ê wee we wvù to looci kee nci le, “Ènte jo bonyii bo botete ban, wo yen fiuw le wee wvù to duncee le wen nu waa bwee wee wvù bocoon to sunne nu wvù la?”

³⁷ Ε wvú tfuse λ, “Ε nu wee wvú to koolεε shen fô wee wvudvu le.” Ε Jisos mum gay ê wvú λ, “Ε γενè, egen egeè ten nonen.”

Ε Jisos bεε fô yew e fo Maata bô Maalia

³⁸ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke ne no gene, gen ley ntεw mvu le ε kpwoon mvu nu jó ε bó tenje λ Maata. Ε wvú fiisen Jisos ê wvú yew.

³⁹ Wvú to kenke waa bwee mvu ε bó tenje λ Maalia. No Jisos to γενεε ley dvú, ε Maalia mum gen shii mbew ye le no yeke fiεε fi wvú γεεyi.

⁴⁰ Ε Maata nu fiew buuke ε è nu bô ntêw. Ε wvú ke ne to bife ê Jisos λ, “Tata, wo yene λ waa bwεem nu ε cinε me le me ε no ntawtene me embenj σε wo ghayte lo le? Gayε κε é wvú eto efice me.”

⁴¹ Ε Tata tfuse λ, “Maata, Maata, wo buuke, baysee εkolε kuw yí mwεem e nteen,

⁴² ε fiεε fi nu shiee le baay nu κε fimwaan. Maalia nu ε caw wase fifie, ε κε wee yaa nu κε efi ê wvú κε.”

11

Ε Jisos γεεyi no è nulo é bó ebunlee

(Mat 6:5-15)

¹ Ε to nu diuu dimew, ε Jisos no bunlee bvudvuu bvumew e, ke bunle mεse, ε wee we ηgoo mvu to gay ê wvú λ, “Tata, γεεyi bese no è nulo é bese ebunlee, ληληη no Jon to γεεγεε bonyii bew bo ηgoo le no bó ebunlee.”

² Ε Jisos mum gay ê bó λ, “Ben dioo bunlee no gaytè λ,
‘Icee wese,

geε é bonyii ewvumtè diee diuw,
ege é bvunfon bwuw eto.

³ Ε nyaà bese mwεεm mvudien εdiuw εcii,

⁴ Lεεshε bibefe bisese,

no bese lεeshi bibefe bi bonyii bomew gee fô bese
le.

Fo wo εcinε é bese eley mmom yì eghaw bese le
kε.’ ”

⁵ No wvú gay nonεn mum fewsεn ê bó lε, “Ben ejo
lε wee mvu ben e be nε ε gen ε kumcε yew nsaa ye
entan entelεn ε gay lε, ‘Nsaa yεm, nεnε kε we efoose
me hô bontuw bo bvulεm e botete.

⁶ Nsaa yεm yimi nu ε nε ε buynεn gbwen ghane
le, ε me n'yaa ηkεηke fiεε fi me nu entêw wvú dvú
kε.’ ”

⁷ Bó ejo lε nsaa yo yì wo be kumci yε ε kaa ε tfuse
fiew yew lε, ‘Fo wo ejewseè me kε. Bee boom bem
nu ε bó ε jiim wase ε fen kembuη. Kε è nulo é me
embvuu enε we lε me enjom fiεε enya ê wo kε.’ ”

⁸ No Jisos fewsene nonεn, bvuu gay lε, “E me
ensee ê ben lε é wvú fen baa enε we enya bvulεm
bvù wo biite njefo wvú nu nsaa yo, tu wvú nu ke
eghan kε enε we enya fiεε ficii fi wo shieele seke
wo ε mεy kε fó ε no kumci.

⁹ Me ε no ηgayte ê ben lε, ben ebiitè, é Nyo' ke enya
ê ben. Ben egomtè, é Nyo' ke ege é ben eyεn. Ben
ekumci kembuη, é Nyo' ke eyene ê ben.

¹⁰ Ben ekeè lε wee tfuu wvù biite, nu ke ekεηkε,
ε wee tfuu wvù gomte, nu ke eyεn, ε wvù kumci
kembuη nu ε bó nu ke eyene ê wvú.

¹¹ Ε nu cee wan wvù la ê ben entelεn wvù waa we
bife bye, é wvú enya ε è nu yo ê wvú?

12 Nuule é wan be bife gee, é wo enya ε è nu ηgam ê wvú le?

13 Ε ben fεn bò è nu bonyii bò befe kee keenya mwεεm mvù jee ê boom bonεn, tu κε è nulo é Icee wene wvù nu fowe enya tεn Keyoy ke Yuule ê bonyii bò biite ê wvú efey naa lo nonεn e?”

Jisos bô Belsebu

(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Ε Jisos ke no bvuuuse nceendaa dεwle yî wee mvu le ε è nu kencife. No nceendaa dεwle wvudvu to buyεε, ε wee wvudvu mum κεw no jemyi. Ε kebombom ke bonyii le yen no κεηke lo ηghaw.

15 Ε bonyii bomew no duu le, “Wvú bvuuuse bonceendaa bo dεwle le nεn ε è nu bô mvuηgay mvu Belsebu wvù nfon bonceendaa bo dεwle le.”

16 Ε bomew bonyii no teeyi keekoo wvú gayte le wvú ege fiεε fi duηci mvuηgay mvù nε fowe.

17 Ε Jisos kiεε bonkpwawcε bobole mum gay le, “Ε ketum nε ε gawsεn ε no diuu εkinεkin, kí saa ke eleem κε. Kfuu é nε ε gawsεn ε no diuu edinεdin, tu dí ε bvuη wase.

18 Ε nu κε ληληη no Satan bô ηgoo ye nε ε gawsεn ε no diuu εbonεbon, bvunfon bwew saa ke eleem tεn κε. Me ηgayte nonεn njefo ben duu le me mbvuuuse bonceendaa bo dεwle le ε è nu bô mvuηgay mvu Belsebu le.

19 Ε è fεn nu le me mbvuuuse bonceendaa bo dεwle le ε è nu bô mvuηgay mvu Belsebu le, tu bonεn boom bvuuuse ε è nu bô mvu yeε le? Fiεε fi boom bonεn bodvu gee nu eduηcε le ben nu ε gbwe wase nsaw.

²⁰ Geenεn ε me mbvuuse bonceendaa bodvu ε ε nu bô kebo ke Nyo' le, tu bvunfon bvυ Nyo' le nu ε to wase fô ben e.

²¹ Ben kee le ε ntememvunγay seyse mwεεm mwew mvυ jem e ε shii ε no cεyte la diew dvú, wee saa ke eshiw fiεε fiew kε.

²² Geenεn, ε ntememvunγay mvυ wvù fele wvú nε ε to ε diu ε so wvú, emum eloo mwεεm mwew mvυ jem e mvù wvú se gεεle εkolε yî dvú le, ebvuu ekuu mwεεm mwew mvunciim eγεν dvú ε bô nsáa ye egaw.

²³ Ben ekeè le ε wee kicine me, tu mwεten bone ε ε nu bikaa ê me εjim. Wee wvù baa efici me keebaanci lo, tu wvú tawse lo.

²⁴ Keyoy kè yiile ké buyte yî wee le mum γεν ηkpwaante no gomte fô kí ecee. Geenεn ké dioo ε gom ηkuuη, mum jeme ê εkolε kew le, 'Me nu enkase entu ê me yew fô me nse mbuyεε.'

²⁵ Seke kí ε kase ε to ε yεn ε yew nu ε bó ε yεse ε seyse yí ε no yuule,

²⁶ nonεn ε kí mum kase γεν, to bô biyoy bimew bisooshwiy bì befefe fele kí, ε bô bí mum to ley no cee dvú. Ε mwεεm mum mεse fo yî mwεten e sekedvu fey no mvú se shee nu."

Njoη wvu baay nu wvu baa?

²⁷ No Jisos to bεε jemyi mwεεm mvun nεn, ε kpwoon mvυ nε sεεε ê kebombom ke bonyii le εnte jeme le, "Njoη wvu baay nu wvù kpwoon wvù to bokεε wo, bvuu yamse le."

²⁸ Ε Jisos tfuse fiew le, "Njoη wvu baay nu ε ε nu wvu bonyii bò yuuke diεw Nyo' gee no yí gomte."

*Ɛ bonyii no gomte keeyɛn kenghaw ke fiɛ le kè
duŋci fô mvuŋgay mvu Jisos e nɛ
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)*

²⁹ No bibombom bi bonyii le to taashi too mbew ye le, ɛ wvú nɛ gay ɛ, “Ɛngokɛ ke keseen kin nu kè befe. Kí gomte keeyɛn kenghaw ke fiɛ le kè duŋci mvuŋgay mwem, ɛ bó yaa nu eduŋce ê kí kɛ. Geenɛn, ɛ kenghaw ke fiɛ le baa fey ke wee ntum Nyó' wvù Jona le kɛ.

³⁰ No fiɛ fi Jona to geɛ to nu kenghaw ke fiɛ le fô bonyii bo Ninivɛ le, nu kɛ ɛɲɛɲ no fiɛ fi wee wvù dieɛ nu Waawee gee nu ke enu kenghaw ke fiɛ le fô ɛngokɛ ke keseen kin e.

³¹ Ɛ nu ke enu diuu di nsaw wvu fokemɛse le, é Yaa wvù to saake ketum kè Sheba eleem bô ɛngokɛ ke keseen kin ege é bó elese kí ɲgew e, njefo wvù to nu ɛ nɛ ketum kew e ê kendvuse ke won e keeto eyuw bvufee bvú Nfon Saamun e. Geenɛn ben eyekɛ eyuw, wee mvu nu fɛn bô fiɛ ɛ fí kuuke fele fi Saamun e.

³² Ɛ bonyii bo Ninivɛ nu ke elomte tɛn ɛngokɛ ke keseen kin ɛbvubwɛ ɛ kí to nu ɛ jay baay, njefo bó to nu ɛ yuw fiɛ fi Jona to fewcɛɛ, kumɛn mvuntelem mvubole. Wee mvu wvun fɛn bô fiɛ fi fele fi Jona le, ɛ ben yaa kumene mvuntelem mvunɛn kɛ.

*Ken'yeese ke ye le
(Mat 5:15)*

³³ Kɛ wee kɛ tfuuke ken'yeese lese ɛgaaku kɛ. Kɛ è yaa nulo tɛn é wvù ɛbvuu ejo ɲkaa ekfukɛ dvú

ke. Wvú ké tfluuke, tome ε è nu yî fiεε fi bó tomyi ken'yeese yî dvú le, le bonyii dīoo leyte yew eyene n'yuule.

³⁴ Jise diuw nu ken'yeese ke ye yo le. E jise diuw yuule lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiηsen bô n'yuule. Geenεn, é jise diuw baa yuule, é ye yo yicii enu ε yí ε yiηsen lo bô εjiwε.

³⁵ Fí mum è no nu le, wee etaalè le laa wen lene ε è nu ente jo n'yuule nuu ente jo εjiwε le.

³⁶ E wo lene ente jo n'yuule ε keba kemew yaa nu é εjiwε le ke, é mwεεm mvunciim emum eyuule ke diεwε no ken'yeese ké baa no nyaa n'yuule yî yo le.”

*E Jisos tooshε Bofalasii bô bonyii bô dunçi bonci
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ E Jisos ke mεse njeme we, ε wee Falasii mvu tee wvú le wvú eto é bô wen egen ediekεn. E Jisos mum γεν, ley, shii ε bó no diekene,

³⁸ ε wvú baa yaw ecukε can ke. * E wee Falasii wε taa ε fí ghaw wvú.

³⁹ E Tata kiεε fiεε fi wvú kpawwci mum jeme é wvú le, “Ben Bofalasii cuke mvunkom bô shúw ye le, geenεn ε mwεεm mvù befe bô ken'yεε ε jise ε cin lo fô mvuntelem mvunεn e.

⁴⁰ Biyuη bin! Ke Nyo' wvù to bomεε ekfuη nu wvù to bomεε ente ten e?

⁴¹ Fì ben bee keegeè nu le, ben enyaà mwεεm mvù ben keηke é mwεεm mwε le é bonyii bo kefufe le, é mwεεm mvunciim emum eyuule fô ben e.

11:37 7:36   **11:38** Mak 7:2-4; Mat 15:2   * **11:38** Wvù to keηke keecukε can yin é je yì nce wvubo won gomte le.   **11:41** 12:33

42 Ngɛw wvu baay nu wene Bofalasio. Ben nyaa keba kemwaan ê Nyo' ente jo biba yuufe bi mbáse yì ben keeke naa noo mwεεm mvù ben keeke geele ê mbáse le ε yí eshumte, geenεn kaa cin'yi keegeε mwεεm mvu λη fô bonyii le bô keekoŋke Nyo'. Ben be keŋke keegeè mwεεm mvudvu mvunciim yaa cin'yi fimew e ke.

43 Ngɛw wvu baay nu wene Bofalasio. Ben ké no koŋke ke keeshiile ε è nu fwe yéw bunle le, bvuu koŋke le bó egayte ben e ê way bô n'wvum.

44 Ngɛw wvu baay nu wene, njefo ben nu ke diεwε jém yì yaa yen'yi ke, ε bonyii lene yì dvú le yaa kee ke.”

45 No Jisos to jemyi nεn, ε wee mvu wvù to looci kee bonci bo Nyo' le gay ê wvú le, “Wee n'yεεyi, wo kee ke le fiεε fi wo jemyi nu ε kum bese le tεn e.”

46 ε Jisos tfuse le, “Ngɛw wvu baay nu tεn wene ben bonyii bô looci kee bonci bo Nyo' le. Ben nεn'yi yike bonyii bô bvujite ε bvú fele mvuŋgay mvubole se è nulo é ben elaw ke naa lo kpwan εbo keefice bó dvú ŋkuuŋ.

47 Ngɛw wvu baay nu wene. Ben bomte jém bonyii bo ntum Nyo' le bô bo'icee cee bonεn to yuwyεε.

48 Fifiŋ duŋci le ben tomte gee di bo'icee cee bonεn e. Bó to nu ε yuwyε bonyii bo ntum Nyo' le, ben ε mum ε sheε ε no seysee bomte jém yibo.

49 ε nu fiεε fi to gee ε Nyo' bô bvufee bwew se jeme le, ‘Me nu ŋke enciinse bonyii bem bo ntum e fô bó le, é bó ke eyuwyε bomew ebvuu ekuŋ bomew.’

⁵⁰ Nonɛn, Nyo' nu ke ebife ê engokɛ ke keseen kin ekumɛ elɛmɛ ke bonyii bew bo ntum e bocii bò bó to yuwɛɛ ɛ kɛw no won to kɛwɛɛ.

⁵¹ Wvú nu ke bife ɛ kɛw yî elɛmɛ ke Abɛl e egɛn ebuy yî ke Sakalia wvù bó to yuɛ entelɛɲ jo ketan ke ncese bô yew ncese le. Me nsenɛ lo ê ben kecɛɛy ɛ Nyo' nu ke ebife ê engokɛ ke keseen kin ekumɛ kpwe bonyii bodvu ba bocii.

⁵² Ngɛw wvu baay nu wene ben bonyii bò looci kee bonci bo Nyo' le. Ben nu ɛ nyilɛ ken'yene ke diuw fwese wvù è nulo é wee eley dvú sɛ kiɛɛ fiɛɛ fi nu lɛɲ e. Ben nu ɛ tun keeley, ɛ bvuu ɛ no baanke bonyii bò gomte keeley fo bó eley.”

⁵³ ɛ Jisos ke ja ɛ wen egɛne, ɛ Bofalasii bô bonyii bò to duɲci bonci bo Nyo' le kɛw no leeshi wvú bô díɛw biwci mwɛɛm ê wvú nteen nteen,

⁵⁴ ɛ bó to gee nonɛn teeyi lo wvú keeyuw fiɛɛ diuw we le emum ekoo wvú.

12

Fo wee ejemyi jɛɛy gee jɛɛy kɛ

¹ No Jisos to jemyi, ɛ hibombom bi bonyii le no taashi fó bontfuke le bontfuke le faanene. ɛ bomew lɛɛnci bikaa bi bomew e. ɛ Jisos nɛ kɛw no jemyi ɛ è nu ê boom bew bo ngoo le gayte ɛ, “Ben ejò kefɛw yî fintunlɛɛn fi Bofalasii le fi è nu gee dibole di bó jemyi jɛɛy, gee jɛɛy e.

² Ben ekeè ɛ kɛ fiɛɛ nu dvú fi bó banɲi fi nu ke enu sɛ fí ɛ buy ɛmwa kɛ. ɛ kɛ fiɛɛ nu dvú tɛn fi bó nyile fi nu ke enu sɛ bó ɛ kiɛɛ kɛ.

³ Ben ekeè le fiεε ficii fi ben jemyi εntaη nu ε bó nu ke eyuηεn εmvunsheen. E fiεε ficii fi ben ké faale yew σε no tfumtfume nu ε bó nu ke ejaη ε è nu fô εkolε ke yew e.

Wee wvù bó efanè
(Mat 10:28-31)

⁴ Nsáa yεm, me ε no njemyi ê ben le fo ben efanè bonyii bò nulo eyu κεε è nu nyam ye maη σε è nulo é bó ebvuu ege fiεε fimew κε.

⁵ Ben eyekε eyuw wee wvù ben efanè. Ben efanè ε è nu Nyo' njefo è nu wvú wvù κεηκε mvunγay keeyu wee, ebvuu elese mwεten ηγuy wvu baay e. Me mbvuu ηgayte ê ben le ben efanè ε è nu wvú.

⁶ Kε ben kee le bó ké no geese mvunsha mvuntin κε yí mvunyinyi le mvunfεεm maη? Geenεn, κε finsha fimew nu dvú fimwaan fi Nyo' ké daayε ê fi le κε.

⁷ Finεn nu ε Nyo' kee naa yvúw yicii yì nu ê ben εfa. Fo ben efanè κε. Ben fele lo mvunsha fó nteen.

Wee wvù beηe bó wee wvù tune Jisos
(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ E me embvuu ensee ê ben ten le, é wee beηe ê bonyii εjise le wen kee me, tu wee wvù diee nu Waawee nu ke ebee ten mwεten ê bonceendaa bo Nyo' le fwe.

⁹ Geenεn, é wee ma lo me ê bonyii εjise, tu me nu ηκε ema ten mwεten ê bonceendaa bo Nyo' le εjise.

¹⁰ Fí ε bvuu è no nu le, Nyo' nu ke elεεshe díεw yì befe yì wee jemyi ekumε wee wvù diee nu Waawee, geenεn κε è nu naa lo é Nyo' ke eyuu

elεεshε díεw yì befe yì wee jemyi εκumε Keyoy ke Yuule ke.

¹¹ Seke bó ε koo ben ε gen dvú yéw bunle le, kenεε fwe dvu bonyii bò saake won kenεε fwe dvu bonyii bò kenke mvunḡay mvu sa' le, ε bó egen esaw ben, fo εκolε ekfumtè ben ε laa ben nu ke egen etanḡe diuw egay ε la ε, kenεε ejeme nεε le.

¹² Ε nu ke enu kefew kedvu le é Keyoy ke Yuule esee fiεε fi ben ejeme.”

Ngan εκumε keyuy ke cee kpawaw e

¹³ No Jisos to teete boom bew bo ηḡoo le nonεn, ε wee mvu nε jeme εnte jo kebombom ke bonyii le, gay ê wvú le, “Wee n'yεεyi, gayε ê waa bwεεm le wvú egaw bvushεw bvuseεbeewvu enya bwem.”

¹⁴ Ε Jisos bife ê wvú le, “Diemsεn, è ḡeke yεε me le me ensumtenè bonsaw bonεn, mbvuu ηḡaakè bvushεw bvunεn?”

¹⁵ No wvú bife nonεn mum gay ê wee tfuu le, “Ben eyεnè fo ben eyεelè ejise yì mwεεm e, njefo ke nshii wee yaa nu nje mwεεm mvù wvú kenke ke, wee ejo naa ε mwετεn kenke nεε.”

¹⁶ No wvú jeme nonεn, mum ma ηḡan le, “Cee kpawaw mvu to kenke wεε we, ε mwεεm ke jon dvú baay.

¹⁷ Ε wvú mum κεw no kpawawci le laa wen nu ke ege nεε le? Wen nu ke egεε ηḡu wen fεε le?

¹⁸ Ε wvú mum nε cu ntaḡ le, ‘Fiεε fi me nu ηḡe nu fin. Me nu ensaw bigone biem, enkase enkuwse, emum ηḡεε ηḡu bô mwεεm mwem dvú mvunciim.

¹⁹ Ε me ηḡe endioo ε ηḡe nonεn, emum ηḡgay ê

εκολε kem λε me nu wee keshi. Me ηκηηκε mwεem mvù me nu ηke endie embuy bilum e nteen. Ke me mbεε ebvuu embuuke κε. Me nu endiekene κε wase lo, mbvuu η'wukene n'yuuke njonj.

²⁰ No wvú seyse nonεn, ε Nyo' mum tee wvú λε, 'Keyuη kin! Entaη eben nu ε me nu ηke ηηkase enjo keyoy kuw. Mwεem mvun mvunciim mvù wo seyse ε γεε nu ke enu mvu γεε le?' "

²¹ No Jisoy jeme nen mum gay λε, "Ε nu κε λεηλεη no fí nu ke enu fô wee wvù baanci bvukuke fô εκολε kew e yaa κηηκε bvukuke ê keba ke Nyo' le κε."

*Bó elese mvuntelem ε è nu yí Nyo' le
(Mat 6:25-34)*

²² Ε wvú bvuu νε no jemiyi wase ε è nu ê boom bew bo ηgoo λε, "Fo ben eyanyanè εκυμε nshii wene λε laa ben nu ke edie la λε, κενεε εκυμε ye yene laa ben nu ke ejise la λε.

²³ Ben ekeè λε keyoy ke wee le fele mwεem mvu-dien, ε ye wee fele ndvú.

²⁴ Ben etaa eyεn biηaηa, κε bí ké no jewyi bvuu gbweci ηgu κε. Ke bí yaa κηηκε bigone κε. Ε Nyo' nyanyiyi κε bí bicii. Ke ben kee λε ben fele mvunyiim e?

²⁵ Ε nu γεε ê ben enteleη wvù yanyanη, wvù nulo ebise κε naa kefey caan yí nshii we le?

²⁶ No è nu σε è nulo é ben ege naa fi caan fin ηkuuη, è ge la wvù ben soo bikuu εκυμε mwεem mvumew?

²⁷ Ben etaa yeη no fow ké no kuu nu. Ke fow ké no lemte κενεε shile ndvú κε. Geenεn, é me ensee ê ben λε κε naa Nfon Saamun bô bvukuke bvucii bvù

wvú to keŋke to ké suute ye no nu ε wvú ε buy fô fow mvu le ke.

²⁸ Ε Nyo' suute εgay yo ηkpwaante nen, εgay yò kuu εben, buy ntfuu ε bó ε fwεε wase fotaŋ, tu ke è nulo é wvú esufe ben efey lo nonen e? O oo bonyii bo mbee wvù doose le!

²⁹ Fí mum è no nu ε fo ben eyanyaŋè, bvuu kpwaake ε laa ben nu ke ediee la bvuu wuu la le,

³⁰ njefo mvumvun mwεεm ké no kpawwci ke bonyii bo yí nshε le bò yaa kee Nyo' ke. Ben ekeè ε Icee wene kee lo ε ben shieele mwεεm mvun mvunciim.

³¹ Ben elese bvufee bvunen ε è nu yí bvunfon bvú Nyo' le, é wvú emum enyaa ten mwεεm mvun mvunciim é ben.

³² Ngoo yem, no ben nu caan nen, fo ben efanè ke, njefo Nyo' wvù Icee wene nu ε caw keenya bvunfon é ben.

³³ Ben egese mwεεm mvù ben keŋke, egaw bigew bidvu é bonyii bo kefufe le, egomté bobuuncuu ε è nu bò yaa nulo esεεken ke. Ben egεεlé kpaw wene ε è nu won Nyo' le, fô è yaa nulo é wvú eka ke, ε cooŋ yaa nulo efey fó ke, ε shéw yaa nulo ekan ke.

³⁴ Ben ekeè ε fò wee γεke kpaw we nu ke fó fò fitele fiew nu enu.

*Bonyii bo Jisos e ecεytè wvú
(Mat 24:45-51)*

³⁵ Ben ekay bicaw binen, etfuw bin'yeese ecεytè lemme,

³⁶ κε διεωε boom bo lemme le bò cεyte cee εκολε wvubo ε wvú nu gbwen bvujen e. Ε wvú nu ke edioo ekaase ekumce kembuη é bó eyene lo é wvú eley.

³⁷ Njοη wvu baay nu ke enu wvu boom bo lemme le bò cee εκολε wvubo nu ke edioo efεεσε eyen ε bó nu we cεyte. Ε me ensee ê ben kecεεy λε wvú nu ke esenη ndvu ye é bó shiiyεn fokuse é wvú eto hô mwεεm mvudien egawce ê bó.

³⁸ Njοη wvu baay nu ke enu wvu boom bo lemme le bò wvú nu ke edioo efεεσε eyen ε bó nu cεyte. Κενεε wvú nu ke eto ενταη εντελεη, κενεε seke nyimshie ε τοη.

³⁹ Ben ekeè λε é cee yew kee kefew kè cooη nu ke eto, é wvú ecεytè. Wvú saa ke ecinε é bó enγoy yew ye κε.

⁴⁰ Ben τεν κεηκε keecεytè, njefo wee wvú diee nu Waawee nu ke ekase eto ε è nu ê kefew kè ben yaa kee κε le.”

⁴¹ Ε Bita mum νε bife ê wvú λε, “Tata, wo ma ηgan wvun ε è nu ê bese, nuu ê bonyii bocii λε?”

⁴² Ε Tata tfuse λε, “Waa lemme wvú nu wvu kecεεy bvuu κεηκε bvufee nu wvú la? Κε è nu wvuwe wvú cee εκολε we nu ε γεε wvú λε wvú etaalè fô yew ye le, é kefew ke dioo ε kocen ε wvú nya mwεεm mvudien mvu boom bo lemme le ê bó le?”

⁴³ Njοη wvu baay nu ke enu wvu waa lemme wvuwe wvú cee εκολε we nu ke edioo etoo eyen ε wvú gee lemme λεηλεη no wvú bee keegee.

⁴⁴ Ε me ensee ê ben kecεεy λε cee εκολε we nu ke ebense wvú é wvú etaale fô mwεεm mwew e

mvunciim.

⁴⁵ Geenen, é waa lemme wvudvu ne ε jeme ê ekole kew le, ‘Kε cee ekole wem nu ke eyanŋen ekase eto kε’, ε mum ε kew ε no suunke boom bo lemme le bò bolemsε noo bò bokεne, diekene bvuu wuu mbvuum ε mó koole wvú,

⁴⁶ tu cee ekole we nu ke ene esese ebuynen diuu dimew di wvú yaa be kpwaake le ke noo ê kefew kè wvú yaa be kee le kε. Wvú nu ke edioo ε buynen nonen, emum enya ηgew ê waa lemme wvudvu, eciinse wvú é wvú egen enu bô bonyii bò yaa jemyi kecey kε.

⁴⁷ Waa lemme wvù kee fiεε fi cee ekole we gomte le wvú egeè, ε fanε yaa eseysel egee, nu ε bó nu ke etam wvú bonḡbwan nteen.

⁴⁸ Ε waa lemme wvù yaa kee ke fiεε fi cee ekole we gomte le wvú egeè, ge fiεε fi è nulo é bó etam wvú bonḡbwan nteen, nu ε bó nu ke ewewce ke lo wvuwε caan. Wee wvù bó nu ε nya mwεem ê wvú nteen nu ε bó nu ke eshieele nteen ê wvú. Ε wee wvù bó nu ε gεε mwεem can ye le nteen nu ε bó nu ke ebife ê wvú nteen.”

Jisos to bô kenḡawsen

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Ε Jisos bvuu gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Me nto keenfwεε ε è nu ηguy yî nshε le. Wee ejo ε wvú be beenci wase.

⁵⁰ Me ηkenḡke kfuu ηgew wvu baay keenley wvú le, ε fitele fiem nu ke elεeten ke seke me ε nley wase wvú le.

51 Ben kpwaake ɛ me nto ɛ è nu bô nyεkeey yî nshε le fεn e? Naa lo. Ben ekeè ɛ me nto ɛ è nu bô kenɔgawsɛn.

52 Ɛ kɛw yî keseen e, yew yî nu bonyii botin nu ke egawsɛn. Bonyii bo botεte nu ke egawsɛn bô bo bofεε, é bo bofεε egawsɛn bô bo botεte.

53 Cee wan nu ke egawsɛn bô waa we wvù diemsɛn, é wan wvù diemsɛn egawsɛn bô ice. Bwee wan nu ke egawsɛn bô waa we wvù kpwoon, é wan wvù kpwoon egawsɛn bô bwee. Bwee diemsɛn nu ke egawsɛn bô kpwεε waa we, é kpwεε wan egawsɛn bô bwee dweese.”

Bonyii kee kefew

(Mat 16:2-3)

54 Ɛ Jisos gay wase ɛ è nu ê kebombom ke bonyii le ɛ, “Ben ké yεne seke kembew bene je εkuεku, ɛ ben mum no duu ɛ, ‘Jan nu ke egbwe.’ Ɛ yî ke mum gbwe.

55 Ɛ ben ké yεn tɛn ɛ fwefwe ɛ banke wase ye ɛ no booke lo je εweεwe, é ben mum no duu ɛ, ‘Kenkfum ke baay nu ke enu.’ Ɛ kí mum ke no nu.

56 Ben bonyii bô jemyi jεεy, gee jεεy ban, no ben taale εbulε bô nshε mum kiεε no εkfuɲ nu ke enu, kε è nulo tɛn é ben ekiεε mwεεm mvù Nyo' duɲci yî kefew kin e nje la?

57 Ɛ kε è nulo tɛn é ben ekpwawcε fiεε fi ɛɲ fi è nulo é ben egeè le?

58 Ɛ wee jo wo ɛ no gεne dvú yew nsaw e, é wo mom ɛ ben ɛ wvú seyse ɛ è bεε ê je, fo wvú ke egufe

wo eγεν efese can wee wvù saake bonsaw e, é wvù efese wo can nci le é bó efen wo yew ncaw e.

⁵⁹ Ε me ensee ê wo λε κε wo nu ke ebuy dvú σε wo ε mεσε ε law finyinyi ficii fi bó shieele κε.”

13

Wee tfuu ekumen fitele fiew fo wvù ke ekpwe

¹ Ε to nu kefew kedvu le, ε bonyii bomew ke νε be Jisos kumte bonyii bo Galilee bomew bò to γενεε keege ncese fô Nyo' le, ε Baylet tum bonyii ε bó γεν gbwoce bó, ε bilεem bibole taashε bô bi nyám yì bó to gee ncese dvú.

² Ε Jisos yekε nen, bife ê bó λε, “Ben kpwaake λε bonyii bodvu to kpwe kfuu yiyε kpwe nonen njefo bibefε bibole to fele bi bonyii bo Galilee bomew e nuu?

³ Κε è nu nonen κε. Ε me ensee ê ben λε, é ben baa ekumen mvuntelem mvunen, é ben bocii ke ekpweken κε nonen.

⁴ Ben kumyi bonyii bo yuufe ncow nyaη bò yew yì defe ê we to kesεε Siloam yuwyε bó? Ben kpwaake λε bonyii bodvu to kpwekene nonen njefo bibefε bibole to fele bi bonyii bo Jelusalem bomew e nuu?

⁵ Κε è nu nonen κε. Ε me ensee ê ben λε, é ben baa ekumen mvuntelem mvunen, é ben bocii ke ekpweken κε nonen.”

Ngan kete kè yaa to yumte mvuntam ke

⁶ Ε Jisos mum ma ηgan mvu ê bó λε, “Ε to nu kefew kemew e, ε wee mvu yee kete kemew * ê wvù wεne.

13:3 Mben 7:12   **13:6** Mat 21:19; Mak 11:13   * **13:6** Kete kedvu nu ε bó tenje ê díew bala le le, «Fig».

Ɛ kefew ke kocɛn, ɛ wvú to keekoy, fanɛ yaa yen ɛ mvuntam ɛ yum yî dvú le kɛ.

⁷ Ɛ wvú mum gay ê wee wvù to taale fô wɛɛ we le le, ‘Taa eyɛn, è nu wase bilum bitete keseen no me ntoo keenkoy mvuntam yî kete kin e, n'yaa yene fiɛɛ le yî dvú le kɛ. Gbwolɛ lo. Kí banji bvudvuu ɛcici.’

⁸ Ɛ wee we lemme wvudvu tfuse le, ‘Cee ɛkolɛ, kɛ bvuu cinɛ kɛ dvú kelum kin, é me encɛwɛ kenyi kedvu ɛɲɛɛ binfo fó.

⁹ Ɛ è ke edioo enu kelum kè too le kí ɛ yum, é fi ejɔɲ, kí ɛ fan keeyum ee, é me emum egbwo.’ ”

Ɛ Jisos fɛ kpwoon mvu diuu di mbam e

¹⁰ Ɛ è ke no nu diuu di mbam e dimew, ɛ Jisos no yɛɛyi bonyii yew bunle mi le.

¹¹ Ɛ kpwoon mvu nu dvú ɛ keyoy kemew nu yî ye le, ɛ è nu kè ké ge ɛ wee tu wee gon. Kí to nu ɛ ge wase wvú ɛ cɛm bilum yuufe ncow nyan jim ɛ ɲgvuse, ɛ è yaa nulo é wvú ebvuu eleem we teytoy kɛ.

¹² Ɛ Jisos yen kpwoon wvudvu le, tee wvú ɛ wvú to. Ɛ wvú gay ê wvú le, “Bwɛɛm, wo nu ɛ boy wase ɛbo jo ntun wo wvun.”

¹³ No wvú gay nonɛn, mum neke kebo kum wvú le. Kan mwaan, ɛ jim ye kase nele ye, ɛ wvú leem we teytoy, mum no tumte monkum mo Nyo' le.

¹⁴ Ɛ cee ɛkolɛ yew bunle yidvu yen no Jisos fɛ kpwoon wvudvu ɛ è to nu diuu di mbam e, ɛ fiɛɛ fidvu ton'yɛ wvú baay. Ɛ wvú mum no saake bonyii gayte le, “Ɛdiuw ɛ lemme nu ɛsoocan. Ben

etoò ε bó fεle bincεm binεn ε è nu εdiuw yoya le. Fo wee ebvuu emom eto diuu di mbam e κε.”

¹⁵ Ε Tata tfuse ê wvú le, “Ben bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy ban. Ε ké dioo nu diuu di mbam e, wee saa ejo na' we κεnεε kεmβεεbey kew eγεn enya joo dvú?”

¹⁶ Kpwoon wvun ε no nu waa Abla'am, ε Satan ε lese wase yí ncaw e bilum yuufe ncow nyan, tu κε fí baa jee le bó ebvuse wvú yí ηγεw e diuu di mbam e?”

¹⁷ No Jisós jeme nonεn, ε bonyii bew bo bvuban e wuumεn, ε bonyii nteen no lanlanje lo fibole nje binghaw bi mwεεm e bicii bì Jisós to gee.

Ngan εkumε ηgow fintam fimew

(Mat 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Ε Jisós nε ghay le “Bvunfon bvú Nyo' le nu κε diεwε la? Fieε fí è nulo é me enfewsεn dvú nu la?”

¹⁹ Bvú nu κε diεwε ηgow fintam fimew † fí wee to tfumyεε wene dvu wvú, ε yí ke buy, ku yin tu kete ε mvunyiim mvù bile we no yooote yí dvú le.”

Ngan εkumε fintunλεn

(Mat 13:33)

²⁰ Ε wvú bvuu nε ghay le, “Ε nulo é me embvuu enfewsεn bvunfon bvú Nyo' le bô la?”

²¹ Bvú nu κε diεwε fintunλεn fí kpwoon to fewεε mvuum ê bintee bi baay baay e bitete jo fisyεn dvú, tow γεε, ε fí mum ge ε mvuum modvu ben.”

Diuw fwese wvu fiasaa

(Mat 7:13-14, 21-23)

13:15 14:5; Mat 12:11-12   **13:16** 1:54-55, 73; 3:8; 19:9   **13:19**
 Esek 17:23; Mat 13:31   † **13:19** Ngow yin nu ê díew bala le le,
 «mustard».   **13:21** Mat 13:33

22 Ε Jisos ke mum νε no gene Jelusalem. No wvú to gene no fele ê bilaante bô ê bontew e yeeyi bonyii.

23 Ε wee mvu νε bife ê wvú λε, “Tata, è nu ke bonyii caan bô nu ke eboy e?” Ε Jisos mum tfuse wase ê bonyii bocii λε,

24 “Ben elumtè ntay keeley ε è nu fô diuw fwese we wvù nu fiasaa le. Ben ekeè λε bonyii nteen nu ke egomte keeley yaa κηηκ je κε.

25 Kefew nu ke ekocεn, ε cee yew eja we efaa kembuη. Wvú nu ke edioo ε faa, ε ben emεy εκfuη ekumci kembuη λεke λε, ‘Cee εκολε, yene κε yew ε bese eley.’ Ε wvú emum etfuse ê ben λε, ‘Κε me n'yaa ηkee jò ben νε κε.’

26 Ε ben emum εκεw etanyi λε, ‘Ε nu bese bô beene se shee diekene bvuu wukene. Ε wo se ghane yeeyi bonyii bontew bosese le.’

27 Ε wvú ebvuu ekase etfuse κε λε, ‘Me nseηe lo ê ben λε κε me n'yaa ηkee ben κε. Ben enεε lo ê me εfwese ben bô ghane buwyi mwεεm ban.’

28 Ben nu ke eyεn Abla'am bô Aysik noo Yakow noo bonyii bo ntum Nyo' le bocii εnte jo bvunfon bvυ Nyo' le, ε ben nu ε bó ε ban εκfuη, ε ben emum ebeele ηgeci bigew.

29 Bonyii nu ke enε biba bicii ε κεw jò diuu sane ε γεν ε buy jò dí seeyi noo εweεwe bô εκuεku jo won, eto eshii ediekene εnte jo bvunfon bvυ Nyo' le.

30 Ben ekeè λε bonyii bomew bô nu εjim keseen nu ke enu bo fwe, ε bomew bô nu fwe keseen nu ke enu bo εjim.”

*Ε Jisos bεm Jelusalem
(Mat 23:37-39)*

³¹ Ε è no nu κε kefew kedvu le, ε Bofalasii to gay ê Jisos le, “Buy fiuw jan eγεν keba kemew e njefo Nfon ‘Elod gomte keeyu wo.”

³² Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben eγεν egay ê dikfuu didvu le me mbvuuse bonceendaa bó dεwle le yî bonyii le εβεν, mbvuu nfele bincem, ε è nu κε no me nu embuy engee ntfuu, é ke edioo enu foeshentfuu, é me emum emεse lemme diem.

³³ Geenεn, ε me nu enkεw lεne diem di Jelusalεm εβεν, embuy enlεn ntfuu enγεν embuy foeshentfuu. Ke fí baa kocεn le bó eyu wee ntum Nyo' bvudvuu bvumew e se è nu Jelusalεm κε.”

³⁴ No Jisos jeme nεn, mum bεm le, “Eβεy Jelusalεm! Eβεy Jelusalεm! Wo wvù yuwyi bonyii bo ntum Nyo' le, bvuu tumyi bonyii bò Nyo' tumte fô wo le bô εta. Ε nu wase bokan bomεε no me mom keembaancε boom buw κε diεwε no bweeshie ké baancε boom bew kfukε, wo ε fan?”

³⁵ Taa eyεn, yew yo nu ke etu binffuy. Ε me ensee ê ben le κε ben nu ke ebvuu eyεn me le κε, eγεν ebuy kefew kè ben ke egay le, ‘Nyo’ nu ε lan kembonεn yî wee wvù too ê diee di Tata le.’ ”

14

Ε Jisos bvuu fe wee diuu di mbam e

¹ Ε è ke no nu diuu di mbam e dimew, ε Jisos eγεν keediekεn yew dvu wee wvu baay mvu. Ε wee wvudvu to nu wee Falasii. Ε bonyii bò to nu fó no gbwetene Jisos keeyεn fiεε fi wvù nu ege.

² Ε to nu ε wee mvu leeme fó ε Jisos εjise cεmte bô ntun ε wvù ε ge wase can bô bikaa ε mvuwkεn.

3 Ε Jisos bife ê Bofalasii noo bonyii bò to looci kee bonci bo Nyo' le, bò to nu fó le, “Nci wesebeene nu ε bee le è nulo é bó efε wee diuu di mbam e?”

4 Ε bó fanε yaa tfuse fiεε ke. Ε Jisos jicε wee wvudvu le, fε wvú, mum gay le wvú egeεe.

5 Ε Jisos mum kase bife ê bonyii ba le, “Ε wee mvu ben e κεηκε wan * κεηεε na', wvú ε gbwe ê fwεη diuu di mbam e, mwετεη saa ebvuse lo kaη mwaan e?”

6 Ε bó ma fiεε fi bó etfuse.

Wee ejoo εkolε kew caan

7 Ε Jisos ke taa γεη no bonyii too cawci ε è nu mondvuum mo fwe σε shiiyine fó, ε wvú maw díεw ê bó le,

8 “Seke bó ε see wee bô ηkaw bvujen, wvú ε γεη, fo wvú eshii ε è nu fô bvudvuu bvu fwe le ke, ηjefo è ηelo enu ε bó ε see τεη wee mvu wvu baay wvú fele wvú dvú.

9 Ε cee bvujen wvú se σεηεε bó dvú bocii ke ene eto emum egay ê wvú le, ‘Nεε we enya bvudvuu bvun ê wee wvu baay wvun.’ Ε wvú emum ene bó κεη'wuumεη egeη shii wase ε è nu εjim.

10 Seke bó ε see wee bô ηkaw bvujen, wvú ε γεη, shii ε è nu εjim, wvu le cee bvujen ke ene eto egay lo ê wvú le, ‘Nsaa γεη, nεε we feη egeη shii ε è nu fwe.’ Nonεη, é wvú emum eκεηκε n'wvum fwe dvu bonyii bocii fó.

11 Ε nu κε ηεηεη no wee tfuu wvú bensee εkolε kew nu ε bó nu ke eshike lo wvú. Ε wee wvú shiwse εkolε kew nu ε bó nu ke ebense lo wvú.”

14:5 13:15-16; Mat 12:11 * 14:5 Βοηwa' bo boyvuum bomew teηε le “kembεεbey.” 14:7 20:46 14:8 Βηγεη 25:7 14:11 Mat 23:12

Wee etaalè ε è nu fô bonyii bo ηγεω e

12 Ε Jisos mum νε kase gay ê cee yew wvù to tenεε wvù yew dvu wvù λε, “Seke wo gomte keetee bonyii λε bó eto ediekεν, fo wo etee ε è nu nsáa yo bô boom bo bwoo le noo kfuu diuw κενεε bonyii bo kpaw e bo ntεw wo le κε. Ε wo tenε boba bonyii, é bó ke ekase ten etee wo yéw yibole, é fí emum enu λε bó nu ε tfuse wase kebo kuw.

13 Seke wo gee ηkaw, tee ε è nu bonyii bo kefufe le, bonκεwλε bô bontεηε noo binfefe.

14 Ε wo ge nonεν, é wo emum eκεηκε kembonεν, njefo κε boba bonyii κεηκε fiεε fi è nulo é bó ekase etfuse ê wo κε. Ε ke enu Nyo' wvù nu ke elaw wo diuu dì bonyii bew nu ke ebuyte yí kpwe le.”

*Ngan εκυμε ηkaw wvu baay
(Mat 22:1-10)*

15 No Jisos jeme nonεν, ε wee mvu wvù bô bó to diekene mum gay ê wvù λε, “Njon wvu baay nu wvù wee wvù nu ke ediekεν εnte jo bvunfon bvu Nyo' le.”

16 Ε Jisos mum fε ê wvù λε, “Ε to nu kefew kemew e, ε wee mvu seyse ηkaw wvu baay, be bonyii nteen.

17 Ε diuu ke to kocεν, ε wvù tum waa we lemme λε wvù eghan esee ê bonyii bocii bô wvù to beε λε bó etoð, λε mwεεm mvunciim nu ε bó ε seyse wase.

18 Ε waa lemme wvudvu mum γεν yεν bó le, ε bó κεw no camte ye mwaan mwaan. Ε wee wvu fwe wvù wvù to yενεε gay ê wvù λε, ‘Me nse nu ε ηguy wεε wεm wvu fwe, ε me ηκεηκε keenγεn etaa. Kee wo, fo ben ecεytè me κε.’

19 Ε wvú bvuu yen wvumvu le, ε mwεten gay le, 'Me nse nu ε ηguy bona' bem bo lemme le yuufe, ε me ηgene keseen keemom bó. Kee wo, fo ben ecεytè me κε.'

20 Ε wvú yen wee mvu le, ε wvú gay fiew le, 'Me nse nu ε ηkooy bwee yew, ε κε kefew yaa nu dvú kè è nulo é me ento κε.'

21 No bó tfuse nonen, ε waa lemme wε mum tu jim gen see fiεε ficii ê cee ekole we. Ε cee ηkaw wvudvu yuw, ε fitele bente lo wvú. Ε wvú mum kase tum waa we lemme wε gay le, 'Buy cekey, egen εlaante eghan ntasen jé bô mvujetele mvunciim e, ekum bonyii bo kefufe le, bontηε, bô binfefe noo bonkewle eto dvú.'

22 Ε wvú gen kase to gay le, 'Cee ekole, me nu ε ηge wase no wo be gay, geenen, yew baa yiηsen κε.'

23 Ε cee ekole we gay ê wvú le, 'Buyε keseen egen ghan jé le bô mvujetele le mvunciim, ekan wa lo bonyii é bó eto, é yew yem eyiηsen.

24 Ε keè le κε wee mwaan ente jo bonyii ba bô me nse n'yawεε mbe nu ke emom lo fiεε fiem fidien ê wvú emvu κε.' "

*No è nulo é wee eseyse se ley ηgoo Jisos e
(Mat 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)*

25 Ε Jisos bvuu nε no gene, ε bibombom bi bonyii le shfumte bii wvú le. Ε wvú ke nε banke ye gay ê bó le,

26 "Κε è nulo é wee enu wee wem ηgoo se wvú koonke me fele bwee bô ice, bvuu koonke me fele kpwεse bô boom noo boom bo bwee le bô jéme ye

ke. E wvú keŋke naa ten keekoŋke me fele no wvú koŋke ekole kew.

²⁷ Ke è nulo ten é wee enu wee wem ŋgoo se wvú nu ε tuu kew kentam ε no bii me le ke.

²⁸ E nu yeε ê ben enteleŋ wvú gomte keebom yew yì defe ê we, wvú saa eyaw eshii ekpwawce le laa wen keŋke bigew ε bí ε kocen bì wen nu ke ebom dvú emese le?

²⁹ E wvú baa eyaw ege nonen ŋkuuŋ é wvú ke ene elese kenffuy é yew eghaw wvú keebom. E bonyii edioo efele emum ebuu wvú gayte le,

³⁰ ‘Kenene kin se nu ε kew yew yí ε ghaw wvú keemese.’

³¹ Ke lenlen ten, è nu nfon wvú la wvú gomte keetum jem bô nfon mvu, wvú saa eyaw eshii fokuse ekpwawce le laa è nulo é wen bô bonyii bowene bo jem e bo bontfuke yuufe etum jem bô nfon wvumvu we bô bew bonyii bo jem e bò nu bontfuke mbaanfieε le?

³² Wvú ε kpwawce ε yen le fí nu ke eghaw, é wvú emum etum bonyii bew bomew é bó egen eyen nfon wvumvu we le ε wvú beε ncejole, eleke wvú le nyεkeey enù ê bô wen enteleŋ.

³³ Fí mum è no nu le, é wee baa ecine mwεem mwew e mvunciim, wvú saa enu wee wem ŋgoo ke.

³⁴ Nkauw nu fieε fí jee. Geen, é yí nelo ε cife, é bó ebvuu ege neε dvú é yí se ebvuu ekase eyeke?

³⁵ Ke tu yí ε la wase εcici. E ke shiee yaa bvuu nu dvú wvú bó elese wene, kenεε yí binfo le ke. Yí nu ke wase le bó elan lo. Wee wvú keŋke bitem keeyuw ε wvú yuw.”

15

Ngan ekumε njee yì to laε (Mat 18:10-14)

¹ Bonyii bò to fii shile noo bonyii bò befe bomew to too fô Jisos e keeyekε fiεε fi wvú to γεγι.

² Ε Bofalasii bô bonyii bò to duηci bonci bo Nyo' le κew no wvukene, gayte le, “Wee wvun fiisene bonyii bò befe bvuu diekene bô bó.”

³ Nonεn, ε Jisos ma ηgan wvun ê bó le,

⁴ “Ε nu γεε ê ben εντελεη wvù κηηκε ηjee gbwee, yimiaaη ε la, é wvú ke elaame? Wvú saa eyaw ecine yi mbaη bvuuκε ncow bvuuκε le ηkpwaante egεn egomte yimiaaη yidvu egεn ebuy seke wvú ke eyεn yí le?”

⁵ Wvú é gom ε γεn yí le, emum eyuuke njon, etuu fô gbwew,

⁶ ekfuuyi dvú fô yew e. Ε wvú dīoo ε kfulε dvú, emum ekum nsáa ye bô bonyii bò cee mbew ye le gay le, ‘Ben eto é beene elanηaη njee γεm ε yí be ε la, me ε ηkase ε n'γεn yí le.’

⁷ Ε me ensee ê ben le, è nu ke leηηηη no nlanηaη wvu baay nu ke enu woη wvu we le, nje wee wvù befe mwaanη wvù nu ε kumεn fitele fiew. Bó nu ke elanηaηe wvuwe wee fele bonyii bo mbaη bvuuκε ncow bvuuκε bò nu teytey yaa shieele ηkumεn ke.

Ngan ekumε jise di bigew e dì to laε

⁸ Nuu le è nu kpwoon wvù la wvù κηηκε bigew yuufe, jise ε la fô é wvú ke elaame? Wvú saa etfuw ηguy eyeese, eyεse yew, eloocε etasse egεn ebuy seke wvú ke eyεn e?

9 Wvú é tasse ε yεn, emum ekum nsáa ye bô bonyii bô cee mbew ye le egay λε, ‘Ben eto é beene elanlan jise diem di bigew e, ε dí be ε la, me ε ηkase ε n'yεn.’

10 Ε me ensee ê ben λε, è nu κε ληνληη no bonceenda bo Nyo' le lanlanje nje wee wvù befe mwaan wvù nu ε kumεn fitele fiew.”

Ngan ekumε wan wvù to laε

11 Ε Jisos bvuu jeme λε, “Wee mvu to κεηke boom bolemε bofεε.

12 Ε wvu εjim ke mum nε gay ê wvú λε, ‘Icem, gawε bwem bvushεw enya ê me keseen.’ Nonεn, ε ice mum gaw bvushεw bvudvu ê bó.

13 Ε wan wvu εjim wvudvu fi bwew bvushεw, ε è ke dioo nu εjim jo εdiuw caan, ε wvú baancε bvucii gese mum laa bala won wvumew e ncejole, mum γεn no gbwayte bvuke bigew bidvu yí nce wvu εcici le.

14 Ε wvú ke dioo bvuw ε bi ka, ε jen yi temyi nε koo won wvudvu le, ε wvú no tane fiεε fidien.

15 Nonεn, ε wvú mum γεn gom lemme fô wee mvu wvu won wvudvu le keelemte wvú le. Ε wee wvudvu mum ciinse wvú λε wvú eγεn eεyte boηkunyam bew.

16 Ε wvú mum γεn no cεyte, ε wee yaa nu dvú wvù enya wvú bô fiεε fi wvú edie κε. Ε wvú mum no κεηke shiee λε wen bee ediee mwεεm mvudien mvù boηkunyam ké no diee.

17 Ε wvú ke nε κew no kpawci mwεεm, tee bvufee bwew jim, mum gay λε, ‘Bonyii bo lemme

le bo icem e kenke mwεem mvudien nteen ε mvú ghaake bó, ε me nu fen ηkpwee jen.

¹⁸ Me nu enε we, engen fô icem e, engay ê wvú le, “Icem, me nu ε nge kebefε fô Nyo' le noo fô wo le.

¹⁹ Me mbaa mbvuu ηkocεn le bó etenje me le waa wo ke. Joo ke wase me diεwee wee wo lemme le.” ’

²⁰ Nonεn, ε wvú mum ne no tuu jim fô ice le. Ε wvú ke dioo too buyte wase mbew la le, ε ice lan jise yen wvú le. Ε shen koo wvú bô wan, ε wvú ja we, lewte gen, bam wvú, bvuu ηocε.

²¹ Ε wan wvudvu mum gay ê wvú le, ‘Icem, me nu ε nge kebefε fô Nyo' le noo fô wo le. Me mbaa mbvuu ηkocεn le bó etenje me le waa wo ke.’

²² Geenεn, ε ice kaa tee lo bonyii bew bo lemme le gay le, ‘Ben egen cekey, egom kekum naa kè jee ntay, eto etfume yî ye le, ebvuu elese fincaw yî εbo kew e noo bolaba yî bikaa biew e.

²³ Ben egen ekoo waa na' wvù fan, σεε é beene ediee lanlanje,

²⁴ njefo waa wεm wvun se nu ε kpwe wase ε kase ε tu dvú. Wvú se nu ε la, ε kase ε yenε.’ Nonεn, ε bó mum kew no lanlanje.

²⁵ Fiεε fin to kooyi, ε wan wvu ηgaywee nu ηkpwaante. Ε wvú ke dioo kfuuyi, ke to buy mbew yew e, yuw no bine gbwee.

²⁶ Ε wvú tee wee lemme mvu bife laa bó σε bine ε ε nu la le.

²⁷ Ε wvú tfuse ê wvú le, ‘Waa bwoo nu ε tu jim εben. Nonεn, icen ε σεε waa na' wvù fan, njefo wvú be ε yen waa bwoo le ε wvú nu dvú bvuu temyi.’

28 Ε wvú yuw nonεn ε shém kaa ton'yε lo wvú, ε wvú mum fanj keeley yew. Ε ice buy γεν no booyi wvú le wvú eley κε yew.

29 Geenεn, ε wvú tfuse ê ice le, 'Taa eyεn, me nse nlemte fô wo le diεwε nfwε le yî bilum bin e bicii, ε me ηke mbaa nfanj wase keenje fiεε fiuw fimew κε. Wo ke baa nya wase me κε naa bô waa bie le me enlanlanj dvú bee nsáa yεm κε.

30 Waa wo wvun wvù se γενεε bvuw bvushεw bô bokεnε bo nsake le ε dioo to, wo mum ε koo lo waa na' wvù fanj ε σεε nje ye.'

31 Ε ice tfuse ê wvú le, 'Waa wεm, bee wo se nu fen sekecii, ε fiεε ficii fi me ηκεηκε nu κε fiuw.

32 Geenεn, fí be jee keelanlanje njefo waa bwoo wvun se nu ε kpwe wase, ε kase ε tu dvú, wvú se nu ε la, ε kase ε yenε.' "

16

Waa lemme wvù to fiwεε kenfiw

1 Ε Jisos bvuu jeme ê boom bew bo ηgoo le le, "Wee kpwaw mvu to κεηκε waa we lemme wvù wvú to γεκεε le wvú etaale fô kpwaw we le. Ε wvú ke nε yuw le waa we lemme wε bvuuके lo bigew biew.

2 Ε wvú mum tee waa we lemme wvudvu bife ê wvú le, 'Fin fi me n'yuuke εkumε wo nu la? Baance bonwa' bocii bô wo saanke kpwaw wεm jó eto etfuse ê me. Κε wo yaa bεε ebvuu elemte me le κε.'

3 Ε waa lemme wε γεν shii kpwawκε le, 'No cee εkolε wεm kuunke wase me fô lemme le, me nu enje nεε? No me nu se me ηκεηκε mvunjay

keenlem bô jiw, ε me mbvuu η'wuumene keenleke ελεκεε.'

⁴ Ε wvú mum nε kpawwεε le, 'Me nu ε ηκιεε wase fiεε fi me nu enge, wvu le seke bó ε kunj me fô lemme le, é me enkenke nsán yì nulo efiisene me yéw yibole.'

⁵ Nonεn, ε wvú mum tee bonyii bô to kenke fioo cee εkolε we mwaan mwaan. Ε wvu fwe to ε wvú bife ê wvú le, 'Wo laake cee εkolε wεm nεε?'

⁶ Ε wvú tfuse le, 'Ε nu bokolo bo mεεm e bo baay baay gbwee.' Ε wvú gay le, 'Κο ηwa' wo fioo wvun eshii fokuse cekey, ekumεn esan le mbaanshen.'

⁷ Ε wvú kase bife ê wvumvu le, 'Wo laake yo nεε?' Ε wvú tfuse le, 'Ε nu bikele bi εgin e gbwee.' Ε wvú gay le, 'Κο ηwa' wo fioo wvun ekumεn san le bikele mbannyan.'

⁸ Ε cee εkolε waa lemme wvun ke yen no wvú fiwse wvú nonεn, kaa bense lo wvú le wvú nu ε feefεn baay." Ε Jisos mum mεse le, "Bonyii bo fokuse fεn feefene yî mwεεm mvù bó gee le fele no bonyii bo n'yuu le feefene yî mvubole mvu n'yuu le.

⁹ Nonεn, me ε no ηgayte ê ben le, ben ejoò kpaw wene wvu fokuse fεn koole nsán dvú, wvu le seke wvú ε ka, é Nyo' efiisen ben ê wvú yew fô ben nu ke enu sekeci.

¹⁰ Wee wvù nulo ekiεε keetaa fô fiεε fi caan e ntay, nulo ekiεε keetaa tεn fô fi kuuke le. Ε wee wvù fiike kenfiw yî fiεε fi caan e, nulo efiw tεn yî fi kuuke le.

¹¹ Ε ben nu sε ben nulo ekiεε keetaa fô kpaw wvu fokuse fεn e, é ke enya yeε ê ben kpaw wvù

kpawaw?

12 Ɛ ben nu sɛ ben nulo ekiɛɛ keetaa fô fiɛɛ fi wee mvu le ntay, é ke enya yɛɛ ê ben finɛn?

13 Kɛ è nulo é waa lemme elemte bocee ɛkolɛ le bofɛɛ kɛ. Ɛ wvú lemte nonɛn, é wvú ebane wvumvu, kooŋke wvumvu, kɛnɛɛ eyuuke wvumvu le ntay, joo wvumvu ɛkuse. Kɛ ben nulo elemte Nyo' le bvuu lemte bigew e kɛ.”

14 No Jisos jeme nonɛn, ɛ Bofalasii yuw nɛ no buu lo wvú, njefo bó to kooŋke bigew baay.

15 Ɛ Jisos mum gay ê bó lɛ, “Ɛ nu ben ban bò duŋci ye lɛ ben nu bonyii bò jee fwe dvu bonyii, geenɛn ɛ Nyo' kee mwɛɛm mvunciim mvù nu ê mvuntelem mvunɛn e. Ben ekeè lɛ mwɛɛm mvù bonyii bensee lɛ è nu mwɛɛm, nu mvù Nyo' taale ɛ mvú bɛmte lo fô wvú le.”

Nci bô bvunfon bvú Nyo' le

16 Ɛ Jisos bvuu gay lɛ, “Ɛ to nu fwele ɛ bó fewci ɛ è nu bonci bo Muses e bô mwɛɛm mvù bonyii bo ntum Nyo' le to saanke. Geenɛn, ɛ kɛw no Jon to toɛ, nu ɛ bó fewci wase ɛ è nu saaka wvù jee wvu ɛkumɛ bvunfon bvú Nyo' le. Wee tfuu ɛ mum ɛ no taanke keeley ɛnte jo bvunfon bvú Nyo' le bvudvu le.

17 Fí nu cekey fô ɛbulɛ bô nshɛ le keeka, ɛfey fo fijise fi ŋwa' le ela ɛcici ê Nwa' bonci le.

18 Fí ɛ no nu lɛ, é wee kuŋ kpweɛ, ɛ jo wvumvu, tu wvú nu ɛ ge kebefɛ kɛ diɛwɛ keejan kpwoon mvu. Wee é jo kpwoon wvù buy wase ê wee yew, tu mwɛtɛn nu ɛ jo kpwɛɛ wee.”

Laasalus bô wee kpawaw

19 Ε Jisos ke bvuu ne gay λε, “Wee kpaww mvu to nu dvú, suute ye bô ndvú yì jee, diee εκολε kew εdiuw εcii.

20 Ε wee kefufe mvu nu ten dvú, ε diee nu Laasalus. Ε binjokεn ε kooyε wvú ye yicci. Ε bó to gεε ε wvú no shee jiime diuw fwese wee kpaww wε le,

21 cεyte λε laa wvú nu ke edioo ediekene é fiεε eshεete ε wen bonjci diee λε. No wvú to jiime fó nonεn, ε bwé bvuu mεese too laci binjokεn biew.

22 Ε è ke no nu kefew kemew e, ε wee kefufe wvudvu kpwe, ε bonceendaa bo Nyo' le to tuu wvú γεν gεε bvudvuu bvυ njon e mbew Abl'am e. Ε wee kpaww wε ke kpwe ten ε bó dwey wvú.

23 Ε wvú γεν ε è nu wonj bonjfulε no nu fó yì ηγεw wvu baay e. Ε wvú ke ne lanj jise, yεn Abl'am e ncejole bô Laasalus mbew ye le.

24 Ε wvú tee λε, ‘Icεm Abl'am, koo shen fô me le eciinse Laasalus é wvú elese kpwan εbo kew ê joo le eto lεεse leme diem dvú. Me nu lo yì monlum mo baay e ηguy wvun e.’

25 Ε Abl'am tfuse fiew λε, ‘Waa wεm, kume seke wo to bεε cee yì nshε le. Wo to κεηke mwεεm mvù jee mvunciim sekekie, ε Laasalus yεne fiew ε è nu ηγεw. Keseen nu ε Laasalus nu yì njon e ε wo nu yì monlum e.

26 Κε è mεy κε fifin κε. Ε κεè ten λε kensεεn ke baay nu ε bó ε seyse wvu λε fo è nulo é wee ene fen edanjen eto fò wo nu κε, ε è yaa nulo ten é wee ene fò wo nu edanjen eto fen κε.’

27 Ε wee kpaww wε bvuu lεκε λε, ‘Kee wo icεm, ciinse κε Laasalus fô yew e fosese.

28 Me ηκεηke boom bo bwεεm e botin, é wvú eγεν

etefe bó ɛ bó eyɛnè fo bó ke eto tɛn fô bvudvuu bvun ɛ ɛw e bvun e ke.’

²⁹ ɛ Ablam tfuse fiew ɛ, ‘Boom bo bwoo le bodvu keɲke boɲwa’ bô Muses bô bonyii bo ntum Nyo’ le to saɲɛɛ, bó eyuukè mwɛɛm mvù bó gayte.’

³⁰ ɛ wee kpaw wɛ tun gay ɛ, “Aay icɛm Ablam, é è be buy wee mvu yî kpwe le ɛ ɛ ɛ fewɛ é bó, é bó sɛ yuw ekumɛn mvuntelem mvubole.’

³¹ ɛ Ablam tfuse é wvú ɛ, ‘ɛ bó tun keeyuw fiɛɛ fi Muses bô bonyii bo ntum Nyo’ le gayte, bó saa ke eyuw naa lo tɛn fi è gayte wee wvù buy yî kpwe le ke.’ ”

17

N’yeɛyi Jisos ekumɛ kebefe bô mbee noo lemme

¹ ɛ Jisos gay é boom bew bo ɲgoɔ le ɛ, “Kɛ mwɛɛm mvù teɛyi bonyii ɛ bó gee bibefe nu ke eyuu enu sɛ mvú nu lo ke. Geenɛn, ɲɛw nu dvú fô wee wvù teɛyi bonyii ɛ bó egeè bibefe le.

² Fí nu ke ejee fô wvuwee wee le ɛ bó esheɲke kebwee ke diene le é kendoɲ kew e, edomse wvú é joo yi baay e, efey fo wvú egeè ɛ boom ban gee bibefe.

³ Ben edioo nu no yeɛnè.

ɛ waa bwoo ge fiɛɛ fi befe, é wo jeme é wvú. Wvú é kumɛn, é wo leɛshe nya é wvú.

⁴ ɛ wvú cim ge mwɛɛm mvù befe fô wo le bokan bosooshwi yî diuu le, ké ge kase ke to ku can le wen nu ɛ jay, tu wo keɲke ke keefoose wvú.”

⁵ ɛ boom bo Tata le bo ntum e ke nɛ gay é wvú ɛ, “Geɛ é mbee wese etɛmyi ntay.”

⁶ E Tata tfuse le, “E me ensee ê ben kecεεy le, é ben be κηηke mbee ε wvú nu κε naa diεwε shem nsusu le, tu è nulo é ben egay ê kete ke baay kin le kí emvuw ye fεn egen eleem ê joo yi baay e, é kí emum eyuw lo ben e.

⁷ Ben ejo le wee ηgoo yene le κηηke waa we lemme, wvú ε she lemte wεne, κενεε wvú be taale ε è nu fô njée le, é wvú ke dioo ε kfulε, é wvú emum egay le waa we lemme wvudvu egen lo ejo mwεεm mvudien mwew eshii ediee le?

⁸ Κε è nulo é fí enu nonεn κε. Fiεε fí wvú nulo egay nu κε le wvú egen ekumεn ndvú, eseyse mwεεm mvudien mvuwene eto dvú, emum eceyte, é wen dioo ε dieκen, ε wukεn, é wvú ebaance mwεεm se gen ediekεn.

⁹ Waa lemme wvudvu é ge mwεεm mvun mvunciim, é wvú ke eshe enyaa keyoone ê wvú?

¹⁰ E nu κε ληηηη no finεn nu. Ben ke dioo ε ge lemme di bó nya ê ben dí ε ka, é ben egay κε le, ‘Bese nu κε lo fisεse boom bo lemme le, ε bese ge κε ε è nu lemme disεse.’ ”

E Jisos fε bonyii bo ntun wvu baay e yuufe

¹¹ No Jisos to gene Jεlusalεm, no fele ê kedwee ke won wvú Samalia bó wvú Galilee le.

¹² E wvú ke gen dioo eleyte ntεw mvu le, ε bolemε bomew yuufe bò to cεmte bó ntun wvu baay yen wvú le ncejole,

¹³ mum tee bó diεw yì tεmyi le, “Jisos cee bonyii, camε κε shen fô bese le.”

14 No Jisos yɛn bó le, gay ɛ, “Ben eɛen eduŋɛ bikuu binɛn ê bocee ncese.” No bó nɛ ɛ no ɛne mum bonɛn no yuule bɛɛ ê je.

15 Ɛ wee mvu ente jo bó yɛn ɛ wen nu ɛ bonɛn wase, mum kase no tuu jim fô Jisos e bensee Nyo' foweɛwe.

16 No wvú to, mum gbwe ê Jisos ejise bɛɛle wvú. Ɛ wee wvudvu to nu wee wvu Samalia.

17 Ɛ Jisos gay ɛ, “Bonyii bee yuufe bò me mbe nɛ bó ɛ no yuule, bo bvuuɛ ɛ fɛɛ?”

18 Fí nu ɛ wee baa nu dvú wvù eyɛn ɛ wen ekase etu jim enya keyoone ê Nyo' ɛfey kɛ tolo wvun e?”

19 Ɛ Jisos mum gay ê wvú ɛ, “Ja we eɛenè fiuw. Fitele fi wo lese yî yɛm e nu ɛ ge wase wo ɛ bonɛn.”

Bvunfon bvú Nyo' le bvú keseen bô bvù too

(Mat 24:23-28, 37-41)

20 Ɛ Bofalasii ke nɛ bife ê Jisos ɛ laa bvunfon bvú Nyo' le nu ke ekɛw seke la ɛ. Ɛ wvú tfuse ɛ, “Kɛ nciise yaa nu dvú wvù nu ke eduŋɛ seke Nyo' nu ke ekɛw esaake bvunfon bwew kɛ.

21 Kɛ wee yaa nu dvú wvù nu ke eduu ɛ, ‘Ben etaa eyɛn, Nyo' wvun ɛ wvú saake fɛn’, kɛnɛɛ ɛ, ‘Wvuwe ɛ wvú saake fofe’ kɛ. Ben eyekɛ eyuw, bvunfon bvú Nyo' le nu ê mvuntelem mvu bonyii le.” *

22 Ɛ wvú mum kase jeme wase ɛ ɛ nu ê boom bew bo ŋgoo le ɛ, “Kefew too lo kè ben nu ke egomte keeyɛn wee wvù diee nu Waawee le kɛ naa diuu dimwaan, saa eyɛn kɛ.

17:14 Lɛw 14:2-32; Mat 8:4; Mak 1:44; Luk 5:14   17:16 10:33

17:19 Mat 9:22   17:21 11:2, 20; Mat 12:28   * 17:21 Kɛnɛɛ ɛ,
“bvunfon bvú Nyo' le nu ê ben ente.”   17:22 21:7-24

²³ Ε nu ke enu kefew kekιε le ε bonyii bomew eduu le, 'Ben etaa γεν, wvuwe fofe', κενεε le, 'Ben etaa γεν, wvuwwun fen.' Bó dioo jemyi nonen fo ben egenè keetaa κε.

²⁴ Ben kee no jan ké lawte we nen mwaww, ε εbuw ε won yo ena εcii yuu nen mwanη, ε bonyii bocii γεν. Ε nu κε ληληη no bonyii bocii nu ke eyen wee wvù diee nu Waawee le diuu di wvú kaase too.

²⁵ Geenεν, no wvú ke egen, σε kase eto, nu ε wvú κηηκε keeyaw γεν bongew nteen ε ηηγοκε ke keseen kin ema lo wvú.

²⁶ Κε ληληη no fí to nu kefew ke Noa' le nu κε no fí nu ke enu kefew ke Wee wvù diee nu Waawee le.

²⁷ Bonyii to nu diekene, wukene, ε bokeneε bô bolemσε taashi bvujen, ε bonyii nyaa boom ε bolemσε taashi bvujen bô bó, γεν buy diuu di Noa' to leyεε ê ηguw e ε joo ke buy to lese bó bocii.

²⁸ Fí nu ke enu ten ληληη no fí to nu kefew ke Lot e. Bonyii to diekene, wukene, kamene way, lemte ηεε, bvuu bomte yéw.

²⁹ Ε Lot ke dioo buy Sodom, ε Nyo' mum shike ηγuy we ε wvú no shiile beenci κε diewe mvunkan e, shii mum lese bonyii bo Sodom bocii.

³⁰ Ε nu κε no fí nu ke enu diuu di wee wvù diee nu Waawee nu ke esεεε ebuynεν e.

³¹ Ε nu ke edioo enu εbvubwe, fo wee wvù nu ê yew we ε mwεεm mwew nu yew, ebvuu eshii eley yew le wen ejo σε no lewte κε. Ληληη ten, fo wee wvù nu wene ebvuu ekfuuyi le wen egen ejo fiεε κε.

32 Ben ekume fiεε fi to kooyεε bô kpwεε Lot.

33 Wee wvù gomte keebawci nshii we fo wvù elase nu ke elase ke lo. E wee wvù lase nshii we nu ε wvù bawce lo nshii wvudvu.

34 E me engay ê ben le, è nu ke enu entan jodvu, bonyii nu ke ejiime fontaw bofεε, é bó ejo mwaan é wvumvu eshεε.

35 Bokεε bofεε nu ke egooke bvulem fodien, é bó ejo mwaan é wvumvu eshεε.

36 [Bolemse bofεε nu ke enu wεne, é bó ejo mwaan é wvumvu eshεε.] †

37 E boom bew bo ηgoo le mum bife ê wvù le, “Tata, fiεε fidvu nu ke ekooy ε è nu fεε?” E wvù tfuse ε è nu ê ηgan e le, “Fô kenkpwe ke fiεε le nu, nu ke fó fô bonjuluη nu etaashi.”

18

Ngan ekume kpwεε ηkfu bô wee wvù saake bonsaw

1 E Jisos mum ma ηgan mvu keeyεyi boom bew bo ηgoo le le bó kenke keebunlee sekecii yaa doose ke.

2 E wvù gay le, “Wee wvù saake bonsaw mvu to nu ê kelaante kemew e, ε wvù yaa fane Nyo', yaa yene ten jise di wee le ke.

3 E kpwεε ηkfu mvu nu ten ê kelaante kedvu le. E wvù ké no gene sekecii kule can ê wee wvù saake bonsaw we le wvù efi ke wen esumten nsaw wen bô wee wen bvuban.

4 E wee wvudvu yaa leese gvune entunηη ke, ε kpwεε ηkfu we mey ke no cine fó. E fi ke ghaw, ε

17:32 Kej 19:26 17:33 9:24; Mat 16:25; Mak 8:35 † 17:36 Ke bonjwa' bo boyvuum bomew kenke kencim kin ke. 17:37 Job 39:30

18:1 11:2; Lum 12:12; Fili 4:6; Kolo 4:2; 1Tes 5:17

wee wvudvu gay ɛ, ‘No me nu sɛ me nfane Nyo’, sɛ me nɔim n’yeɛne jise di wee le,

⁵ geenɛn no kpweɛ ɲkfu wvun too kɛ jɛwsee me nɛn, me nu en’yeɛn ɛ me nu ɛ nsumtɛn nsaw we no wvú gomte, ɛfuw kɛ nonɛn, é wvú ke emɛy kɛ etoo jɛwsee me nɛn, é wee ke enɛ ekpwe lo ê wvú ɛbo.’ ”

⁶ No Tata ma nonɛn, mum gay ɛ, “Ben eyuw fiɛɛ fi wee keɲge ke ɛcici wvù saake bonsaw wvun to jemyɛɛ.

⁷ No wvú to fiɛɛ kpweɛ ɲkfu wɛ nɛn, tu kɛ Nyo’ nulo efi tɛn bew bonyii bò wvú nu ɛ caw bò beele fô wvú le ɛntaɲ bô ɛmvunsheen e? Ɛ nulo é wvú ebvuu eguute lo ye?

⁸ Ɛ me ensee ê ben ɛ Nyo’ nu ke esumtɛn nsaw wvubo naa cekey. Geenɛn wee wvù dieɛ nu Waawee nu ke edioo kaase too eyɛn ɛ bonyii nu dvú bò nu ɛ lese fitele yî Nyo’ le fokuse fɛn nonɛn e?”

Ngan ɛkumɛ wee Falasii bô wee wvù fii shile

⁹ Ɛ Jisos bvuu nɛ ma wvumvu ɲgan ɛ è nu ê bonyii bò to yeɛne bikuu bibole ɛ bowen nu bonyii bo teyɛy, mum nyɛnsee lo bomew bonyii.

¹⁰ Ɛ wvú gay ɛ, “Bonyii bomew bofɛɛ to nu ɛ ben gen yew ncese le keebunle. Wvumvu to nu wee Falasii, ɛ wvumvu nu wee wvù fii shile.

¹¹ Ɛ bó gen ley, ɛ wee Falasii wɛ gen leem fiew wvú ɛmbeɲ bunle ɛ, ‘Nyo’, me nyaa keyoone ê wo njefo kɛ me nu diɛwɛ bonyii bomew e kɛ. Kɛ me n’yeɛle ɛjise yî mwɛɛm e kɛ. Kɛ me nfiike kenfiw kɛ. Kɛ me njaanke bokɛnɛ bo bonyii le kɛ, ɛ kɛ me nu naa kɛ diɛwɛ wee wvù fii shile we le kɛ.

¹² Me ηκέ no mbamte mwεεm mvudien εdiuw εfaa yί kemaα le. Me ηκέ no nyaa keba kemwaan η wo εnte jo biba yuufe bi mwεεm mvunciim mvú me ηκεηke le.’

¹³ Geenεn, ε wee wvù to fii shile wε leem fiew ncejole, fanε yaa cim taa we κε, so’ εκολε, lan wεm mum bunle le, ‘O Nyo’, me nu fiem wee wvù befe, camε κε shen fô me le.’ ”

¹⁴ No Jisos fε nεn, mum gay le, “E me ensee η ben le wee wvù to fii shile wε to buy no booke η wvú yew nu teytey η Nyo’ εjise εfey wee Falasii wε. E nu κε ληληη no wee tfuu wvù bensee εκολε kew nu ε bó nu ke eshike lo wvú, ε wee tfuu wvù shiwse εκολε kew, nu ε bó nu ke ebense lo wvú.”

*Jisos koonke boom bo caan caan
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ E bonyii ke nε no too bô boom bo caan caan fô Jisos e le wvú ekum bó le. E boom bew bo ηgoo le yen nonεn, no saake lo bó.

¹⁶ Geenεn, ε Jisos tee boom bodvu le bó etoò, mum jeme η boom bew bo ηgoo le le, “Ben ecinε é boom bo caan caan etoo fô me le. Fo ben ejewsè bó κε, njefo bvunfon bvυ Nyo’ le nu ε è nu fô bonyii diεwε boban e.

¹⁷ E me ensee η ben κεεεy le, é wee baa efiisen bvunfon bvυ Nyo’ le κε diεwε wan wvu caan e, wvú saa ke eyuu eley bvunfon bvυdvu le κε.”

*Jisos bô wee kpawaw
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)*

18 Ε wee wvu baay mvu bife ê Jisos λε, “Wee n'yeyi, wo wvù wee wvù jee, fiε fi me ηκεηκε keenje nse ηκεηκε nshii wvù mey lo nu la?”

19 Ε Jisos bife ê wvù λε, “Wo teje me λε wee wvù jee nje la? Κε wee nu dvù wvù jee κε. Ε nu κε Nyo' maan wvù jee.

20 Geenεn, keetu jim yî fiεε fi wo be bife le, wo kee κε bonci bò duu λε,
 ‘Fo wo ejan kpweε wee,
 fo wo eyu wee,
 fo wo econη bvucονη,
 fo wo eben jim nsaw mbiay’,
 bô wvù λε,
 ‘Ε wvumtè ico bô bwoo’ le?”

21 Ε wvù tfuse λε, “Bonci ban bocii nu ε me nto ηκεw wase no ηγεελε naa ε me mbεε cuwee.”

22 Ε Jisos yuw nonεn, gay ê wvù λε, “Tu fiεε nu ε shεε fimwaanη fi wo bεε ege. Γενε egese mwεεm mwuw mvunciim, egaw bigew bidvu ê bonyii bò fuute, é wo ke emum eκεηκε bvukuke ε é nu wonη Nyo' le. Ε wo dioo ε ge nonεn, emum eto ebii me le.”

23 Ε wvù yuw nonεn, ε ye keeshε lo wvù, njefo wvù to κεηκε kpaw baay.

24 Ε Jisos taa wvù nen, gay λε, “Fí temyi baay fô wee kpaw e keeley bvunfon bvυ Nyo' le.

25 Ε fí temyi naa baay fô wee kpaw e keeley bvunfon bvυ Nyo' le fele no fí temyi fô nyambala le * keeley ê jise di tase le.”

26 Ε bonyii bò to nu fó yuw nonεn, mum bife λε, “Ε è fen nu nonεn, é ke eyuu eboy yεε?”

18:18 10:25   18:20 Ksm 20:12-16   18:22 12:33; Mat 8:21-22

* 18:25 Nyambala yin nu ê díew bala le λε, “kamel.”

27 Ε Jisos tfuse λε, “Κε φιεε φι ghaake bonyii keege nulo eghaw Nyo' keege κε.”

28 Ε Bita gay ê wvú λε, “Taa eyen, bese nu ε cine wase mwεεm mvusese le, ε no bii wo le.”

29 Ε Jisos tfuse ê bó λε, “Ε me ensee ê ben keceey λε κε wee yaa nu dvú wvù nu ε cine la diew e, keνεε kpwese bô boom e, keνεε boom bo bwee le, keνεε ice bô bwee le nje bvunfon bvυ Nyo' le,

30 wvù nu ke enu σε wvú ε κεηκε bonyii bô mwεεm nteen yî nshii wvun e mvù fele mvù wvú cine le κε. Ε è nu ke edioo enu kefew ke nshii wvù too le, é wvú eκεηκε nshii wvù μεγ lo.”

*Ε Jisos bvuu jeme εκυμε kpwe ye
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)*

31 Ε Jisos ke νε jo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow boφεε ε bô bó base ye. Ε wvú gay ê bó λε, “Ben eyeke eyuw, beene bene wase Jεlusalεm, ε beene nu eben ebuy jó é φιεε ficii φι bonyii bo ntum Nyo' le to saηεε εκυμε wee wvù diee nu Waawee eto ekocεn.

32 Fί ε mum ε no nu λε bó nu ke enya wvú can bitum e, é bó ebuu wvú, nan'yi wvú, cuyte nceη yî ye le.

33 Bó nu ke etam wvú bô bongbwan, eyu wvú, é ke edioo enu εdiuw εta, é wvú ebuy yî kpwe le.”

34 Ε Jisos jeme nonεn, ε fί ffumse bó, ε bó fanε yaa cim κιεε laa wvú jeme λε la λε, njefo φιεε fimew to nu ε ge λε fo bó ekiεε κε.

Ε Jisos yene εjise kenfefe

35 Ε Jisos ke dioo feɲene kelaante kè Jɛliku, ε kenfefe kemew ε shii diuw je le leke mwεεm.

36 Ε wvú yuw no kebombom ke bonyii le kfune fele, mum bife le laa è sε nu la le.

37 Ε bó tfuse ê wvú le è nu Jisos wvu Nasalet ε wvú fele.

38 Ε wvú mum kεw no wamte le, “Jisos, Waa Nfon Dawe, camε ke shen fô me le.”

39 Ε bonyii bò to saa fwe wam le wvú eban lo. Geenεn ε wvú bvuu mεse wam lo foweεwe le, “Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le.”

40 Ε Jisos yuw, leem gay le bó eto bô wvú. Ε bó to bô wvú, ε Jisos bife ê wvú le,

41 “Wo gomte le me enge la fô wo le?” Ε wvú tfuse le, “Tata, geε é me en'yεne mwεεm e.”

42 Ε Jisos mum gay ê wvú le, “Ε yεnè le mwεεm e. Fitele fiuw fi wo lese yí yεm e nu ε ge wase ejise εyo ε yene.”

43 Kaɲ mwaan nonεn, ε wvú mum kase kεw no yεne mwεεm e. Ε wvú mum nε no bii Jisos e tumte monkum mo Nyo' le. Ε bonyii bocii bò to nu fó yεn, nya mbense ê Nyo'.

19

Jisos bô Sakio

1 Ε Jisos γεν ley ê kelaante kè Jɛliku le, no fele.

2 Ε wee mvu to nu jó ε diee nu le Sakio, ε è nu cee εkolε bonyii bò to fii shile, nu tεn cee kpaw.

3 Ε wvú no gomte keeyεn Jisos e no wvú to fele. Geenεn, ε fí ghaw njefo wvú to kfufene lo, ε kebombom ke bonyii le banji wvú.

4 Ε wvú mum lewte γεν fwe, γεν ben yî kete kemew e le Jisos ke edioo efele é wen eyen wvú le.

5 Ε Jisos ke γεν buy fó, lan jise yen wvú le fowe, tee le, “Sakio, shiile cekey eto, njefo me ηκηηke keence ê wo yew eben.”

6 Ε wvú mum son shii yî kete kie le, fiisen Jisos bô nlanlan.

7 Ε bonyii bocii bô to yenee no Jisos to gene bô wvú mum kew no wvukene gayte le, “Wee wvun gene wase keegen ce bô wee wvù befe.”

8 Ε bó γεν dioo nu, ε Sakio ke ne leem we gay ê Jisos le, “Tata, taa eyen, me nu engaw mwem mwem entelen enya ê bonyii bô fuute. Ε è nu le me ηke nu ε nfiw wase wee, é me enkase entfuse bokan bonew ê mweten.”

9 Ε Jisos yuw nonen, gay le, “Eben nu ε bonyii bo yew fen ε boy wase, no cee la wvun nu ten waa Abla'am.

10 Wee wvù diee nu Waawee to to keegom bonyii bô nu ε laken wase, eboyse bó.”

Ngan ekume bigew
(Mat 25:14-30)

11 No bonyii to yeke no Jisos jemyi mwem mvun, ε wvú ke ne ma ηgan mvu ê bó, njefo è to sheete wase caan é wvú eley Jelusalem, ε bonyii kpwaake le sekemew le è sheke wase caan é Nyó' ekew esaake bvunfon bwew.

12 Ε wvú gay le, “Ε to nu kefew kemew e, ε waa nfon mvu ne won wvubole no gene won wvumew

e ncejole ɛ bó eɛn eghaa wvú nfon e, é wvú sɛ kase eto esaake bvunfon bwew.

13 Ɛ wvú ke dīoo nɛn'yi, tee boom bew bo lemme le yuufe, gaw bigew ê bó ɛkɛɛ ɛkɛɛ, gay ɛ, 'Ben eko eshɛɛ egeè way dvú fô me ntoo.'

14 Ɛ wvú mum nɛ, ɛ bonyii bo won we le to bane wvú baay. Ɛ bó mum shɛɛ tum bonyii ê wvú ejim ɛ bó eɛn egay ɛ ke bowen koonke wee wvudvu ɛ wvú enu nfon bowen kɛ.

15 Ɛ bó ke gɛn ke ghaa wvú. Ɛ wvú ke tu jim, tee boom bew bo lemme le ba bô wvú to gawɛɛ bigew ê bó ɛ wen eyɛn laa bó se nu ɛ shɛɛ ɛ ge way ɛ die sɛw ɛ.

16 Ɛ wvu fwe to gay ɛ, 'Cee ɛkolɛ, ɛkɛɛ kuw ke bigew e kè wo to nyaɛ ê me nu ɛ me ɛ nshɛɛ ɛ ndie sɛw jó bikele yuufe.'

17 Ɛ wvú yuw njon, bɛɛle wvú gay ɛ, 'Wo nu waa lemme wvú jee. No wo se nu ɛ shɛɛ ɛ kiɛɛ keetaa fô fiɛ fi caan e ntaɣ, me nu ɛnɣɛɛ wo é wo esaakè bontɛw yuufe.'

18 Ɛ wvumvu tɛn to gay ɛ, 'Cee ɛkolɛ, ɛkɛɛ kuw ke bigew e kè wo to nyaɛ ê me nu ɛ me ɛ nshɛɛ ɛ ndie sɛw jó bikele bitin.'

19 Ɛ wvú gay ê wvú ɛ, 'Me nu ɛnɣɛɛ wo é wo esaakè bontɛw botin.'

20 Ɛ wvumvu waa lemme to gay fiew ɛ, 'Cee ɛkolɛ, ɛkɛɛ kuw ke bigew e kin fɛn ɛ me ɛ nshɛɛ ɛ nkule ê njaw ndvu le ɛ nɣɛɛ.

21 Me nse nɣɛke njefo wo tɛmyi ejim, ɛ me nfane wo. Wo ké nu sɛ wo nu ɛ gɛɛ nkunɣ, mum to no joo lo. Ɛ ké dīoo nu sɛ wo nu ɛ jewe fiɛɛ, mum to no gbweci lo.'

22 Ε cee εkolε we gay ê wvú λε, ‘Wo nu wan wvù befe. Njeme wvù buy diuw wo le nu wvù me nu enjo ensaw wo dvú. Wo se kee λε me nteymi ejim, é me ndioo nu se me ε ηγεε fiεε ηkuuη, mum nto no joo lo, ηké ndioo nu se me nu ε njewe fiεε mum nto no ηgbweci lo.

23 Wo se kee nonεn, ε se ε ge la fo wo ejo bigew biem egεn egεε ntfu, wvu λε seke me ε ηkase enfi bô sew?’

24 Ε wvú mum gay ê bonyii bô to leeme mbew ye le λε, ‘Ben efi εκελε ke bigew e kedvu ê wvú, enya ê wvù κεηke bikele bi bigew e yuufe.’

25 Ε bó kacε lo, gay λε, ‘Cee εκολε, wvú κεηke wase bikele bi bigew e yuufe.’

26 Ε wvú gay λε, ‘Ε me ensee ê ben λε wee wvù κεηke fiεε nu ε bó nu ke ebise. Geenεn ε wee wvù baa κεηke, nu ε naa fi caan fi wvú κεηke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú.

27 Yí keseen e, bonyii ba bô se bane me, tune λε fo me enu nfon wvubo κε, ben egεn eto bô bó eyuwye ê me ejise.’ ”

*Ε bó fisεn Jisos Jelusalem κε diεwε Nfon e
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)*

28 Ejim jodvu no Jisos to jemyεε mwεεm mvun, mum nε no saa fwe bene gεne Jelusalem.

29 Ε wvú ke dioo feηene ntew wvù Betfaj bô wvù Betani bô nu mbew Kum Bite bi Olif e, mum baa boom bew bo ηgoo le bomew bofεε tum,

30 gay λε, “Ben egεn ntew wvu fwe we le. Ben nu ke edioo eleyte jó, eyεn waa kembεεbey e ε bó ε suu

ε wee ke baa ben wase yî dvú le κε, é ben efay eto dvú fεn.

31 Ε ben γεν ε no fayte, wee ε no biite λε laa ben fayte nje la λε, é ben tfuse λε Cee Εkolε κειke shiee wvudvu.”

32 Ε boom bo ηgoo le ba γεν γεν fiεε ficii le κε λειλει no wvú to jemyεε.

33 Ε bó ke dioo fayte waa kembεεbey wvudvu, ε bonyii bò to κειke bife λε, “Ben fayte waa kembεεbey wε nje la?”

34 Ε bó tfuse λε, “Cee Εkolε κειke shee wvudvu.”

35 Ε bó mum jo to dvú fô Jisos e, γεy bikum bibole yî kembεεbey kedvu le, mum bense Jisos yî dvú le.

36 Ε wvú no gene, ε bonyii γεyte bikum bibole ê je, ε wvú fele yî dvú le.

37 Ε wvú ke γεν λε wen efenene fò je booke yî Kum Bite bi Olif e, ε kebombom ke bonyii bew bo ηgoo le σεσε no wvuuyi bensee Nyo' foweεwe nje binghaw bi mwεεm e bicii bì bó to γενεε.

38 Ε bó no wvuuyi gayte λε, “Nyo' nu ε lan kembonen yî Nfon wvú too ê diee di Tata le. Nyεkeey nu fowe, ε bvukuke nu bvú Nyo' wvu fowe le.”

39 Ε Bofalasii bomew bò to nu ê kebombom ente mum νε gay ê Jisos λε, “Wee n'γεyι, kanε bonyii buw bo ηgoo le ban λε bó eban lo.”

40 Ε Jisos tfuse λε, “Ε me ensee ê ben λε, é bó ecim eban lo, naa é εta εyan ewvuuyi.”

41 Ε Jisos ke dioo buy mbew Jelusalem e, taa jo nen, keσε bó kpwe,

⁴² no taan̄ke ɛ, “O Jɛlusalɛm, ɛ ben ban be kee ke naa fiɛ fi nulo eto bô nyɛkeey fô ben e yî diuu di ɛben e. Geenɛn keseen sɛ ben kee lo ŋkuuŋ.

⁴³ Nonɛn, ben ekeè ɛ kefew too lo kè bonyii bonɛn bo bvuban e nu ke eto ebom ketaan̄ egem ben dvú ekɛkɛɛ, eban̄ ben ɛnte.

⁴⁴ Bó nu ke eley efɛwɛ lo ben naa noo boom bonɛn, ebvuw yéw yene, ɛ tɛ saa eshɛɛ yî dimew e ke. ɛ fí nu ke ekooy nonɛn njefo ben to baa kiɛɛ kefew kè Nyo' to toɛ ê ben e ke.”

*ɛ Jisos kuŋ bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)*

⁴⁵ ɛ Jisos ke gɛn fô yew ncese le, no kuun̄ke bonyii bô to geese mwɛɛm fó

⁴⁶ gayte ê bó ɛ, “Fí nu ɛ bo ɛ san̄ ɛ Nyo' gayte ɛ, ‘Yew yɛm nu ke enu yew bunle.’

Geenɛn ben ɛ ban̄ke ɛ tu
‘Tfum bocooŋ.’ ”

⁴⁷ ɛ Jisos no shee yɛɛyi bonyii fô yew ncese le ɛdiuw ɛcii. ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to duŋci bonci bo Nyo' le noo bonyii bo baay baay bo jó no wɛɛntene keeyu wvú.

⁴⁸ Geenɛn fan̄ɛ yaa keŋke je ke, njefo bonyii bocii to shee ke lo mbew Jisos e yaa gomte keesoy lo fiɛɛ fimwaan̄ fô mwɛɛm mvù wvú to yɛɛyi le ke.

20

*ɛ bonyii bo won̄ e bife fô Jisos jo mvun̄gay
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)*

19:42 Dito 32:29; Luk 2:14

19:44 1:68; 21:6; Mat 24:2; Mak 13:2

19:46 Yɛsa 56:7; Yɛli 7:11

19:47 21:37; 22:53; Mat 26:55; Mak

14:49; Jon 18:20

19:48 20:19; 22:2

¹ E è ke no nu diuu dimew ε Jisos no yεεyi bonyii, bvuu fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bó fô yew ncese le. E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô dunçi bonci bo Nyo' le noo bonyii bô saake woŋ to,

² bife ê wvù le, “Kε see ê bese wee wvù nya mvunŋay le wo egee mwεεm mvun? E nya yεε mvunŋay mvudvu ê wo?”

³ E Jisos tfuse le, “Me tεn nu embife fiεε ê ben. Ben esee ê me keseen.

⁴ Mvunŋay mvù Jon to leese bonyii dvù ê joo to nya Nyo' nuu wee wvu wum ε?”

⁵ E bó mum koo ntfum εbonεbon le, “E beene tfuse le è to nya Nyo', é wvù ebife ê beene le laa ε è ge la fo beene ebee Jon e le?”

⁶ E beene tfuse le è to nya wee wvu wum, é bonyii etumyε beene bô eta, njefo bó nu ε bee cεεy cεεy le Jon to nu wee ntum Nyo'.”

⁷ Nonεn, ε bó mum tfuse le, “Kε bese kee wee wvù to nyaε kε.”

⁸ E Jisos mum gay ê bó le, “Tu kε me nu ensee tεn ê ben wee wvù nya mvunŋay ê me le me enŋee mwεεm mvun kε.”

*Ngan ekumε bonyii bô bó to lesεε wene
(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ E Jisos mum nε kεw no maa ŋgan ê bonyii le, “Wee mvu to nu ε lem wεε mvuntam mvù bó keenci mbvuum dvù. Ke tεse wεε wvudvu ê bonyii, mum nε gεn ketum kemew e, gεn ce jó baay.

¹⁰ E kefew kè bó ké no kooyte ke to kocεn, ε wvù tum waa we lemme le wvù egeŋ efi mvuwene

mvuntam. E wvú γεν, ε bonyii bò wvú to τεσεε wεε ê bó, kaa sunj lo wvú kunj ε wvú tu jim cancan.

11 E wee wvudvu bvuu tum wvumvu waa lemme, ε bó bvuu sunj wvuwe, shoose wvú, kunj ε wvú tu jim cancan.

12 E wvú bvuu tum wvumvu le botete, ε bó lemse wvú, tfume εκfunj.

13 E wee wvudvu kpawwε le, ‘Me nu enje nεε? Me nu ntum wase keseen ε è nu waa wεm wvú nu fitele fiem. Sekemew é bó egen ewvum wvú.’

14 E wan wε γεν ley wεne, ε bonyii ba bò bó to τεσεε wεε ê bó yen wvú le, tfumtfum εbonεbon le, ‘Wvun nu ndiela wee wεε wvun. Beene eyu wvú emum eyow wεε wvun.’

15 E bó mum koo wvú, bvuse wεne, yu.”

No Jisos fε nonεn, mum bife le, “Ben kpwaake le wee wεε wvudvu nu ke eto ege nεε bò bonyii ba?

16 E me ensee ê ben le wvú nu ke eto elese lo bonyii bodvu, etese wεε wvudvu ε è nu wase ê bonyii bomew.” No bonyii yuw nonεn, kacε lo le, “Nyo' elεwsè.”

17 E Jisos taa bó nen, bife le, “Tu fiεε fin fi bó sanj ê Nwa' Nyo' le jemyi le la, fi nu le, ‘Tε didvu diε di bonyii bo kembom e to tunεε, to nu ε kase nε tu tε di buu di yew e?’

18 E tε didvu din nu, é wee gbwe yî dvú le ecaafie lo, é dí gbwe yî wee le, é mwεten efooncε lo.”

Mbife εκumε shile

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

19 No Jisos ma ηgan wvudvu nonεn, ε bonyii bò to dunji bonci bo Nyo' le bò bocee ncese bo baay

baay mum no gomte ɛ bó ekoo wvú kɛ fɔ́. Bó to gomte keekoo wvú njefo bó to nu ɛ kiɛɛ ɛ wvú ma ngan wvudvu ɛ è nu ê bó, geenɛn fan bonyii.

²⁰ Ɛ bó mum no bii bikaa biew e, kew bonyii, tum ɛ bó gɛn no keele wvú buwse ɛ bó nu bonyii bò jee. Ɛ bó to gee nonɛn keeyuw fiɛɛ diuw we le emum ekoo wvú enya can wee wvu Lum wvù saake keba kekiɛ le.

²¹ Ɛ bonyii bodvu mum nɛ bife ê wvú ɛ, “Wee n'yɛɛyi, bese kee ɛ mwɛɛm mvù wo jemyi noo mvù wo yɛɛyi nu mvu lɛɲ, ɛ kɛ wo taale jise di wee le kɛ. Wo ké no yɛɛyi keceɛy ɛ è nu fiɛɛ fi Nyo' gomte ɛ bonyii egeè.

²² Bese ɛ mum ɛ no biite ɛ laa nci nu ɛ bee ɛ beene elaanke shile ê Kaysa Nfon wvu Lum ɛ?”

²³ Ɛ Jisos kiɛɛ fiɛɛ fi bó wɛɛntene bô fí gay ɛ,

²⁴ “Ben kɛ eto bô danali mwaan é me en'yɛn.” Ɛ bó to dvú ɛ wvú bife ɛ, “Ɛkole kin kè nu yí dvú le nu ke yɛɛ le, ɛ diee din nu di yɛɛ le?” Ɛ bó tfuse ɛ, “Ɛ nu ke Kaysa le, ɛ diee nu kɛ tɛn diew.”

²⁵ Ɛ Jisos mum gay ɛ, “Ben emum enyaà ɛ ê Kaysa fiɛɛ fi è nu fi Kaysa le, enyaà ê Nyo' fi è nu fi Nyo' le.”

²⁶ Ɛ bonyii ba yuw ɛ fí ffumse bó, ɛ bó mɛy diuw tfu faɲɛ yaa kɛɲkɛ fiɛɛ fi bó ekoo wvú yí dvú le ê bonyii ejise ente jo mwɛɛm mvù wvú to jemyi le kɛ.

Mbife ɛkumɛ mbuy wvu yí kpwe le

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Ɛ bonyii bomew ngoo Bosadusii le ke nɛ to keebife fiɛɛ ê Jisos. Bosadusii ban to nu bonyii bò to duu ɛ kɛ bonyii nu ke ekase ebuy yí kpwe le kɛ.

28 Ε bó to bife ê wvú le, “Wee n'yεεyi, Muses to nu ε sanj ê nci wesebeene le le,

‘Ε wee κηηke kpwoon ε ke ε kpwe σε bó wvú nu ε boo wan,

tu waa bwee κηηke keεεε kpwoon wvudvu é bó wvú eboo boom ê diee di ηkfu waa bwee le.’

29 Keseen, boom bo wee mvu le to nu bosooshwi, ε wvu ηgaywee ke κηηke kpwoon, ke kpwe σε bó wvú ε κηηke wan.

30 Ε εjimε kew γεε kpwoon wvudvu, ke kpwe ten σε wan.

31 Ε εjimε ke wvuε le bvuu γεε ten kpwoon wvudvu, ke kpwe ten σε wan. Ε fi ke kooy ke nonen bó boom bo bosooshwi bodvu bocii, ε mvu bó le fanε yaa boo wan bó kpwoon wvudvu κε.

32 Εjim jodvu ε kpwoon wvudvu kpwe ten.

33 No bonyii bo bosooshwi bodvu to nu ε jo kpwoon wvudvu bocii, è nu ke enu seke bonyii kaase buyte yí kpwe le, é wvú enu kpweε γεε?”

34 Ε Jisos tfuse le, “Yí won wvu keseen e nu ε bolemσε bó bokεεε taashi bvujen.

35 Geenε, ε bonyii bò nu ε kocεn keeke eκεηke bvudvuu yí won wvú too le seke bó ε kase ε buy yí kpwe le yaa nu ke etaashi bvujen κε, ε bonyii yaa bεε ke enyaa boom ε bó taashi bvujen κε.

36 Κε bó bεε ke ebvuu ekpweken κε, njefo bó nu ke enu wase κε diεwε bonceendaa bo Nyo' le. Bó nu ke enu wase boom bo Nyo' le, njefo bó nu ε kase wase ε buy yí kpwe le.

37 Kεεεy kedvu nu le Muses kebεεε to nu ε yuuse le bonyii nu ke ekase ebuy yí kpwe le no wvú to

sanεε ekumε kete kè wvú to yενεε ε kí βεenci. Wvú teje Tata ê bvudvuu bvυ ηwa' le bvudvu le wvú nu Nyo' Abła'am, nu Nyo' Aysik bvυυ nu Nyo' Yakow.

³⁸ Ε wvú teje nonεn, tu bonkfu ban nu bonyii ε bó nu dvú, κε Nyo' nu Nyo' bonkfu κε, è nu Nyo' bonyii bò nu dvú, njefo fô Nyo' le nu ε bonyii bocii nu boyuum.”

³⁹ No Jisos jeme nonεn ε bonyii bò to duñci bonci bo Nyo' le bense wvú gay le, “Wee n'yεεyi, wo nu ε loocε ε tfuse leη.”

⁴⁰ Κε nonεn, ε wee fanε yaa ebvυυ emom lo ebife fiεε ê wvú κε.

*Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu waa yεε
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Ε Jisos mum nε bife fiew ê bó le, “Bonyii ghan nεε ε σε no gayte le Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu waa Nfon Dawe?

⁴² Κε ben kee le Dawe kebεε to nu ε san ε Nwa' Mbense le le,
'Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wεm le
wvú eshii ê εbo kew ke εcεεy e,

⁴³ εγεν ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo
bvuban e
é wvú etome bikaa biew yî bó le diεwε kedvuushεε
ke bikaa biew e.'

⁴⁴ Ε Dawe teje wvú le Tata wen, é wvú ebvυυ eghan nεε σε no nu waa we?”

*Ε Jisos gay le bonyii eyεnè ekumε bonyii bò duñci
bonci
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)*

⁴⁵ Ε Jisos mum nε no jemyi wase ε ε̇ nu ε̇ boom bew bo ηgoo le ε bonyii bocii yuuke. Wvú to nu ε gay ε̇ bó le,

⁴⁶ “Ben eyenè εκumε bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le. Bó kooηke keetfumyi bikum bì dewkene kale dvú, kooηke le bó egayte bó le ε̇ way bô n'wvum. Ε bó bvuu kooηke keeshiile yî bintaw bi fwe le yéw bunle le. Ε̇ bó ké egen fô ηkaw e, no kooηke κε keeshii ε̇ nu fwe.

⁴⁷ Ε̇ ε̇ bvuu nu κε bó bò shiwse bokε' bo boηkfu le, leεle bó fii mwεem mvubole, mum gee dibunle di dewkene keeduηci ye. Bonyii bodvu ban nu ε wvubo ηgew nu ke efo lo.”

21

Nnya kpwεε ηkfu wvù wee kefufe (Mak 12:41-44)

¹ Ε Jisos ke nε lan jise, yen no bonyii bo kpwaw e geele nnya yibo ε̇ fiηkuw fi nnya le fô yew ncese le.

² Ε wvú yen ten kpwεε ηkfu mvu le ε̇ nu wee kefufe, ε wvú ε to ε̇ gee mvunyinyi mvunfεem ε̇ fiηkuw fidvu le.

³ Ε wvú mum gay le, “Ε me ensee ε̇ ben keceey le kpwεε ηkfu wvun wvù nu naa wee kefufe nen, nu ε nya ε fey bonyii bocii bò be nyaa.

⁴ Bonyii bocii bò be nyaa, be too ε̇ nu bô tfúw kpwaw wvubo wvù nu ε yiηsen wase ε̇ no fuci kuse. Geenεn ε kpwoon wvun no wvú nu kefufe kefufe nen nu ε wvú ε nya naa fiεε ficii fi wvú bee keecee yî dvú le.”

*Ɛ Jisos see ƙ bó nu ke ebvuw yew ncese
(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Ɛ boom bo Jisos e bo ɲgoo le bomew ke nɛ no kumte ɛtalɛ ɛkumɛ yew ncese, bɛnsee ɛta yò jee yò bó to bomɛɛ dvú bô mwɛɛm mvù bonyii to nyaa ɛ bó seyse dvú. Ɛ wvú gay ê bó ƙ,

⁶ “Ben yene mwɛɛm mvun e? Diuu too lo ði kɛ tɛ dimwaanɲ nu ke eshɛɛ yî dimew e sɛ bó ɛ base fokuse kɛ.”

*Bonɲew bô bvuban
(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)*

⁷ Ɛ bó bife ƙ, “Wee N'yɛɛyi, fifin fiɛɛ nu ke ekooy seke la? Ɛ nciise wvù nu ke eduɲɔ ƙ fí nu wase keekooy nu la?”

⁸ Ɛ Jisos tfuse ƙ, “Ben eyɛnè fo wee ke elɛɛ ben é ben ejay je. Ben ekeè ƙ bonyii nu ke etoo nteen, joo diee diem tɛɛke fojise, ɛ wee duu ƙ, è nu wen wvù Mboyse, ɛ kefew too wase ncee. Bó dioo duu nonɛn, fo ben eyekè kɛ.

⁹ Seke ben ɛ yuw ɛ bó tumte jem mondvuum e mondvuum e, ɛ bonɲew nu won e, fo ben efanè kɛ. Mwɛɛm mvun kɛɲke kɛ keeyaw ekooy. Geenɛn, ɛ mvú yaa mum duɲci ƙ won nu eka sekedvu kɛ.”

¹⁰ Ɛ Jisos bvuu gay ê bó ƙ, “Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ɛ nfon mvu tumte jem bô wvumvu.

¹¹ Binɲhaw bi mwɛɛm e nu ke ekooyi mondvuum e mondvuum e. Nshɛ nu ke eshiike bô mvuɲgay. Jeɲ nu ke ekoole, ɛ bincɛm nu ke enu mondvuum e monciim. Bonciise bô bɛmte nu ke eduɲci ye yî ɛbulɛ le nyaa nfan ê bonyii.

¹² Ben ekeè le é mwεem mvudvu se keeke ekooyi nu ε bó nu ke ekooye ben, enyεwle dvú. Bó nu ke egen bó ben, esaw yéw bunle le, eciinse ben yéw ncaw e. E bó nu ke ebvuu ejo ben egen dvú fwe dvu bonfon bó bonyii bò saake woj nje diee diem,

¹³ é sekekiε emum enu kefew fô ben e keejeme ê bó ekumε me.

¹⁴ Seke bó ε jo ben nonεn, ε ben lese lo le ke ben nu ebuuke le laa ben nu egen etaje diuw le la le,

¹⁵ njefo è nu me wvù nu ke enya njeme diuw wene le, noo bvufee ê ben. Ke bonyii bonεn bo bvuban e yaa nu ke eleem, ekicεn ben ke.

¹⁶ Bonyii bò nu ke egese ben nu ke enu ke bo'icee bonεn bó bo bwee bonεn, noo boom bo bwee wene le, noo kfuu dinεn bó nsáa yene. E nu ke enya ke bó ben é bó se yuwye ben bomew.

¹⁷ Bonyii bocii nu ke ebane ben, nje diee diem.

¹⁸ Geenεn, naa ke yvuw yimiaaη nu ke ela ê ben εfa ke.

¹⁹ Ben ekuu ke ε è nu shém, é ben ke emum ekeηke nshii.

ε Jisos see le bó nu ke efıwse Jelusalem

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ Seke ben ε yen ε bonyii bo jem e ε gem wase kelaante kè Jelusalem ε tase, ε ben mum no kee le kefew nu ε kocεn wase kè bó nu ke efıwse kí.

²¹ Fı ke dıoo ε kooy nonεn, ε bonyii bò nu Judea mum fεε ben yı dikum e, ε bò nu εlaante jodvu buy. Fo wee wvù nu ηkpwaante ebvuu etoð keeley jó ke.

21:12 Mat 10:17-22; Jon 16:1-4   **21:12** Lem 12:1-4; 18:12-17; Lem 24-26   **21:14** 12:11-12   **21:16** May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53   **21:18** 1Sam 14:45; Mat 10:30; Luk 12:7   **21:19** Mwm 13:10   **21:20** 19:41-44; 20:16; Mat 22:7

22 Eɗiuw yoya nu yò Nyo' nu ke elan ηγεω yî Jelusalem e nje gee dibole, keege é fí eto ekocɛn no bó nu ε san ê Nwa' we le.

23 Nγεω wvu baay εdiuw yoya le nu ke enu wvu bokɛnɛ bò nu bô difue, noo bò yamsee boom e. Nyo' nu ke eton'yε shém bô bonyii ban, elan ηγεω wvu baay yî won wvun e.

24 Bó nu ke egbwocɛ lo bonyii bomew, ekooyɛ bomew egawcɛ é bó egɛn enu bonfaw bitum e. Bonyii bò yaa kee kɛ Nyo' nu ke eben lo yî Jelusalem e, egɛn ebuy no kefew kebole nu ke ekocɛn.

Ɛ Jisos see bonciise bò nu ke enu seke wvú kaase too

(Mat 24:29-35; Mak 13:24-31)

25 Bonciise bò bɛmte nu ke eduŋci ye yî diuu le bô yî kpwee le noo yî jón e. Fí yî nshɛ le nu ε bitum nu ke enu yî monlum e, ηγεmtene no joo yi baay nu ke ekfune yole.

26 Nfan nu ke ege é bonyii egule, ciɛnke nɛn kikikiki. Bó nu ke ekpwaake mwɛɛm mvù bɛmte mvù nu ke ekooy yî nshɛ le, njefo mwɛɛm mvu fowe mvunciim mvù kɛɛke mvuŋgay nu ke eshiike.

27 Nonɛn é bonyii emum eyɛn no wee wvù diee nu Waawee shiile too ê kembew e kɛɛke mvuŋgay noo bvukukɛ bvú baay.

28 Seke mwɛɛm mvun ε kɛw ε no kooyi, ε ben leem we, cake bikuu we, njefo kefew kè Nyo' nu eboyse ben nu wase nceencee.”

29 No Jisos jeme nonɛn, mum fewsɛn lɛ, “Ben eyɛɛyi fiɛɛ yî kɛŋgvum bô bite bimew bì ké yɛlɛ le.

30 Bí ké keeke keecomte, ε ben mum kiεε le εkfun kumene wase.

31 Ε nu ke ληληη no ben nu ke edioo ε yεη ε mwεεm mvun kooyi, έ ben emum ekiεε le bvunfon bvυ Nyo' le nu wase nceencee.

32 Ε me ensee έ ben keceey le ke εηgokε ke keseen kin nu ke eka se mwεεm mvun mvunciim ε jo bvυdvυu ke.

33 Εbulε bό nshε nu ke eka, geenεη ke diεw yεm nu ke eyuu eshiw ke.

34 Ben eyεnε fo ben eghanε diee ε ε nu bikuu binεη, wukene jewte, leese bvufee ε ε nu yί nshii wvu fokuse fεη e, έ diuu didvu ke enε esεε ekoo ben ke diεwε ketam e.

35 Fiεε fi yί diuu didvu din e nu ke eto yί bonyii bocii bό nu yί εkolε ke nshε le.

36 Ben emum eleemε tεmyi, ebunleε Nyo' sekecii, wvu le mvumvun mwεεm ke edioo ekooyi, έ wvύ enya ben bό je yι ben elεw efey jó se leem fwe dvυ wee wvύ diee nu Waawee.”

37 Ε Jisos mum no shee γεεyi bonyii yew ncese le εdiuw yoya le εcii. Ε ké dioo nu fokieguu, ε wvύ ben γεη ce yί Kum Bite bi Olif e.

38 Ε bonyii bocii ké buy saa bvutfuu mum γεη fό yew ncese le no yuuke n'yεεyi we.

22

Ε Judas bee keegese Jisos

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11)

¹ Ε kefew ke Νkaw Blεδ wvù bó baa γεε Fintun]λεεν jó, wvù bó tenje λε Νkaw Dan]efey e, ke no too wase nceencee.

² Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò to dun]ci bonci bo Nyo' le, no gomte je yì bó eyu Jisos jó ε è nu ê nnyile le, njefo bó to fane bonyii.

³ Ε Satan ley ê fitele fi Judas wvù bó to tenje λε Iskaliot e, ε è nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow boφεε.

⁴ Ε wvù mum γεη fô bocee ncese bo baay baay e bô bikuu bi nci le bì to ce]yte yew ncese. Ε bô bó mum seyse no wvù nu ke eghan σε gese Jisos ê bó.

⁵ Ε bó yuw njon] mum kaw keelaw wvù bô bigew.

⁶ Ε wvù bee, mum γεη κew no gomte je yì wvù nu enya Jisos jó can yibole ê nnyile le seke bonyii yaa nu κε.

Nseyse Νkaw Dan]efey

(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21)

⁷ Ε diuu di Νkaw Blεδ wvù bó baa γεε Fintun]λεεν jó dì bó ké no σεε]e waa keyaw wvu Νkaw Dan]efey wvun e ke to kocen,

⁸ Ε Jisos mum tum Bita bô Jon gay λε, “Ben eγεν eseyse mwεεm mvù beene nu ke edie Νkaw wvun dvù.”

⁹ Ε bó bife ê wvù λε, “Wo gomte λε bese eγεν eseyse ε è nu φεε?”

¹⁰ Ε wvù tfuse λε, “Ben eyuw, seke ben leyte gene elaante, ben nu ke eyen wee le ε wvù ε tuu joo ê nshaan e, é ben ebi wvù le yew dvù wvù nu eγεν eley e.

11 Ben dīoo ε bi, gay ê cee yew wvudvu le Wee N'yεεyi biite le laa kebuw ke bonyii bo ghane le kè bô boom bowene bo ηgoo le nu edie Nkaw Danɛfey dvú nu fεε le?

12 Wvú nu ke emum edunɛε kebuw ke baay yew yi εwe le ε bó ε looεε wase ε seyse, é ben emum eseysel mwεεm mvudien dvú.”

13 Nonεn, ε bó ke gen yen mwεεm e ke lenlen no Jisos to jemyεε ê bó. E bó mum seyse mwεεm mvudien mvu Nkaw Danɛfey e dvú.

*E Jisos bô boom bew die ntaashε
(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26)*

14 E kefew ke to kocεn, ε Jisos to ε bô boom bew bo ntum e shii no diekene.

15 E wvú nε gay ê bó le, “Me nse ηkoonke naa baay keendie Nkaw Danɛfey wvun beene nse n'yen ηgew wvú too le.

16 Ben ekeè le ke me mbεε ηke endie Nkaw wvun ke engen ebuy no fí nu ke ekocεn seke Nyo' nu ke esaake bvunfon bwew.”

17 E wvú jo fiko, nya keyoone ê Nyo' gay le, “Ben eko ewu ben bocii ekεnεn.

18 Me nseje lo ê ben le ε kew keseen ε gen lo, nu ε ke me mbεε ηke embvuu en'wu mbvuum mo twen ketε kè lane le man ke, egen ebuy seke bvunfon bvú Nyo' le nu ke eto.”

19 E wvú jo blεεd, nya keyoone ê Nyo', guushε nya ê bó gay le, “Fin nu ye yεm ε me ε nya nje ben. Ben egeè ffin keekumyi me.”

20 Ke len nonεn no bó mεsεε mwεεm mvudien, ε wvú jo fiko jeme le, “Fiko fin nu fi monkan mo

monfem mò Nyo' gbwo bô elame kem kí ε buy nje ben.

²¹ Geenεn, ben eyeke eyuw wee wvù nu egese me diekene fen bee wvù.

²² Ben ekeè ε wee wvù diee nu Waawee nu ke egen ke no Nyo' to seyseε. Geenεn, ηgew wvu baay nu fô wee wvù gese wvù le.”

²³ Ε bó mum κew no biite ê bikuu bibole ε laa wee wvù nulo ege nonεn ê bó entelenη nu yeε ε.

Ε Jisos yeeyi no bonyii bew κηke keejò bikuu bibole

²⁴ Ε bó ke ne κew mbew εbonεbon ε laa bó se nu nen ε wee wvu baay ê bó entelenη nu yeε ε?

²⁵ Ε Jisos gay ê bó ε, “Bonfon bo fokuse fen κηke mvunηay ê we jo bonyii bobole, ε bonyii bò saake wonη gayte ε bó etenè bowen ε bibaw bi bonyii le.

²⁶ Geenεn, ke è nulo é fí enu nonεn bô ben ke. Wee wvu baay ê ben entelenη ejoð ε wen nu wan wvu caan, ε wee wvù nu εkolε nu diεwε wee wvù lemte fô ben bocii le.

²⁷ Wee wvu baay nu wvù la, wee wvù yeeme diekene lo, nuu wee wvù dεεle ε? Κε è nu wee wvù yeeme diekene lo le? Geenεn ε me nu ê ben entelenη diεwε wee wvù lemte fô ben e.

²⁸ No me nshee n'yene bonηew sekecii, è nu ke ben ban bò ké no nu beene.

²⁹ Fí mum è no nu ε, ke lenηη no Icem nu ε nya me bô bvunfon ε me ensaake, nu ε me ε nya ten mvunηay ê ben keesaake.

³⁰ Me nya wvu ε beene ke ediekene, wukene bvudvuu bvumwaan η ntow wεm e, é ben eshii yí

22:21 Jon 13:2, 21-30   **22:24** 9:46-48   **22:24** Mat 18:1; Mak 9:33-34   **22:26** 9:48; Mat 23:11; Mak 9:35   **22:27** Jon 13:4-5, 12-17   **22:30** Mat 19:28

bokawla le, esaake dikfuu di Islael di yuufe ncow difεε.”

*ε Jisos see ε Bita nu ke ema wen
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:35-38)*

³¹ ε Jisos mum ja tee Bita ε, “Semon, Semon ε keε ε Satan nu ε fi mvunγay keεεκεν ben bocii ebvuse bomew κε diεwε no wee kέ fεετεν εγιη bvuse nyiim.

³² Geenεn me nu ε mbunle fō wo le, ε fo fitele fiuw emum ebuy lo yī yεm e κε. Seke wo ε kase ε tee bvufee bvuw jim, ε wo nya mvunγay ε boom bo bwoo le.”

³³ ε Bita gay ε, “Tata, ε ε cim nu keεεn ncaw κεnεε keεkpwe lo, tu me nu κε bee wo.”

³⁴ ε Jisos tfuse ε wvú ε, “Bitá, yuw ε me ensee ε wo, nyimshie nu ke enu ε yí eton εβεν, ε wo ε ma wase bokaη botete ε κε wo kee me κε.”

ε Jisos tefe no boom bew bo ηgoo le eseyse mvuntelem

³⁵ ε wvú nε bife ε bó ε, “Ben kumyi seke me nto ntumεε ben σε bigew, σε bikele noo σε bolaba, no ben to ghane, ben to nu ε tan fiεε le?” ε bó tfuse ε, “Aay, bese to baa tan fiεε κε.”

³⁶ ε wvú mum gay ε bó ε, “Yī keseen e, ε wee κεηκε bigew, κεnεε εκεε, ε wvú jo. ε wee baa κεηκε nyo jem, ε wvú gese kekum kew gyy nyo.

³⁷ Me njemyi fin njefo fiεε fi bó to saηεε ε Nwa' Nyo' le ε,

‘Bó to nu ε taη wvú bō bonyii bō befe’,

keŋke keekooy bô me keseen. Ben ekeè le mwεem mvù bó to saŋεε ekumε me nu ε mvù too wase keekocεn mvunciim.”

³⁸ Ε bó mum σεσε le, “Cee ekole, bese keŋke nyó jem yifiεε.” Ε wvú tfuse le, “Ben elu dvú nonεn.”

*Ε Jisos bunle yî Kum Bite bi Olif e
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Ε Jisos ke ne buy εlaante bô boom bew bo ηgoo le, mum κew no bene Kum Bite bi Olif e, ε ε nu no wvú to ké no gee.

⁴⁰ Ε bó ke ben buy fô bó to γεne, ε wvú gay ê bó le, “Ben ebunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben.”

⁴¹ No wvú gay nonεn, mum bence γεν buy κε no ε nulo é wee etfume τε é dí eγεν ebuy, mum tum εnvuw fokuse bunle le,

⁴² “Icem, é fí fen nu ε kpwεn wo le, é wo cake fiko fi ηγεw e fin fo me en'wu. Geenεn gee κε no wo kooŋke, fo wo ege no me ηkooŋke κε.” [

⁴³ No wvú bunle nonεn, ε nceendaa Nyo' shii we to fô wvú le, nya wvú bô mvuŋgay.

⁴⁴ Ε Jisos nu, ε fitele fiew buuke baay. Ε wvú bvuu bunle lo shiee le jimtene, ε njimtεn cemceme fokuse κε diεwε bitewtew bi ελεμε le.]*

⁴⁵ Ε wvú bunle mεse, tu jim fô boom bew bo ηgoo le, yen ε yii ε ge wase bó ε dose ε no leete.

⁴⁶ Ε wvú bife ê bó le, “Ben kaa leete lo le? Ben eja we ebunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben.”

22:39 5:16   **22:39** 21:37; Mat 26:30; Mak 14:26; Jon 18:1   **22:42**

Mat 6:10; 20:22; Mak 10:38; Jon 12:27-28   * **22:44** Κε boŋwa' bo boyvuum bomew ê díεw yi bó to yawεε saŋ Nwa' Nyo' jó keŋke bincim bi 43-44 κε.

Ɛ bonyii bo won e koo Jisos

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Ke no wvú to bæε jemyi, ε ηgoo bonyii buyneε ε è kaa nu Judas wvù to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε wvù to saa fwe wvudvu. Ɛ wvú γεν mbew Jisos e keenocε wvù.

⁴⁸ Geenε, ε Jisos bife ê Judas le, “Wo fen gomte keenocε wee wvù diee nu Waawee neε keedunε le bó ekoo le?”

⁴⁹ Ɛ boom bew bo ηgoo le bò to nu mbew ye le yeε fiε fi to nu keekooy e, bife le, “Cee εkolε, bese egbwocε bonyii ban e?”

⁵⁰ Ɛ wee mvu bó le dioo gbwoo, mum cun kentunε ke εεεy ke nfwa εkolε ke bocee ncese le.

⁵¹ Ɛ Jisos kan le, “Fo wee ebvuu emom ke,” mum kum kentunε ke wee wvudvu le ε kí mum kase tu fó.

⁵² Bonyii bò to toε keekoo Jisos to nu bocee ncese bo baay baay bô bikuu bi nci le bì to cεyte yew ncese noo bonyii bò saake won. Ɛ wvú bife ê bó le, “Ben to keekoo me ε no too bô nyó noo bibuse ke diεwe ben to keekoo ε è nu coon e?”

⁵³ Me nse nu beene no diuu nu fô yew ncese le se ben ekum me le nje la? Geenε, keseen nu kefew ke mvunεay mvu εjiwe le kè Satan ké no saake, ε è nu kè è nulo é ben ege fiεε.”

Ɛ Bitama Jisos

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

54 Ε bonyii bodvu mum koo Jisos no γενε bô wvú fô la di εkolε ke bocee ncese le, ε Bita bii εjim ntamndwee.

55 Ε bó γεν fwεε ηγuy fontelεη fo lakfulεεη shii no yosene. Ε Bita mum to shii bô bó.

56 No ηγuy to bεenci, ε wan kpwoon mvu wvù to lemte fô la didvu le ja γεν Bita le ε wvú ε shii. Ε wvú taa wvú fojise ntay gay ε, “Wee wvun bee bô wee wvudvu.”

57 Ε Bita mum kacε lo gay ε, “Kpwoon wvun, κε me n'yaa ηkee wee wvun κε.”

58 Ε kefew dīoo bence caan, ε wee mvu bvuu γεν wvú le, bvuu gay ε, “Wo tεn nu mvu ηgoo yibole.” Geenεn ε Bita gay ε, “Diemsεn, κε me nu mvu bó le κε.”

59 Ε kefew bvuu γεν buy κε diεwε ntam kefew mwaan e, ε wee mvu bvuu taam ε, “Kecεεy, kecεεy wee wvun bee bô wee wvudvu, njefo wvú nu tεn wee wvu Galilee.”

60 Ε Bita bvuu tun gay ε, “Diemsεn wvun, κε me n'yaa ηkee fiεε fi wo jemyi κε.” Κε no wvú to bεε jemyi nonεn, kaη mwaan ε nyimshie mum toη.

61 Ε Tata banke ye ε εjise eye tasεn bô yo Bita. Ε Bita kume njeme wvù Jisos be jeme ε, “Nyimshie ke enu ε yί etoη εβεν, ε wo ε ma wase me bokan botεte.”

62 Ε wvú nε fó buy εkfuη, bee kpwe baay.

Ε bó no κεηκε bvuu suuηke Jisos

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63 Ε bonyii bô to jici Jisos e mum κεw no κεηκε bvuu suuηke wvú,

64 sôm bvushiw bwew bô ndvu, gay ê wvú ε, “Κε

geε kewee ntum Nyo' kuw. Kε see wee wvù sun wo.”

⁶⁵ Ε bó bvuu no baale wvú bô boncun nteen.

Ε bó saw nsaw Jisos

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ε bvú buy yuu ε bonyii bô saake won bocii bô bocee ncese bo baay baay bocii noo bonyii bô dunçi bonci bo Nyo' le baancε ye. No bó baancεε, mum jo Jisos γεν bô wvú fô bó to ké no saake bonsaw.

⁶⁷ No bó γενεε bô wvú nonεn, ε bó bife ê wvú λε, “Ε è nu wo Mboyse wvù Nyo' to kawεε, é wo see ê bese?” Ε wvú tfuse λε, “Ε me nseje lo ê ben, ben saa ebee kε.

⁶⁸ Ε me mbife fiεε ê ben, ben saa etfuse kε.

⁶⁹ Geenεn, ε κεw yî keseen e, wee wvù diee nu Waawee nu ke eshii ê εbo ke εceεy ke Nyo' mvunḡay e.”

⁷⁰ Ε bó mum seσε bocii λε, “Ε fen nu wo wvù Waa Nyo'?” Ε wvú tfuse λε, “Fí nu no ben gayte.”

⁷¹ Ε bó mum gay λε, “Ε nulo é bó ebvuu egomte wee wvù esee λε la? Beene nu ε yuw wase fiεε fi wvú jeme bô diuw we.”

23

Ε Baylet bô 'Elod biwce mwεεm ê Jisos

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ No bonyii bô saake bonsaw jemyεε nonεn, mum ja bocii jo Jisos no γενε dvú fô Baylet e.

² No bó γενεε buy fô, mum κεw no cuci mwεεm yî ye le, gayte λε, “Wee wvun nen ghane bvunḡse wonḡ

wese, tune fo bonyii elaanke shile ê Kaysa Nfon wvu Lum, bvuu jemyi ɛ wen nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, fi duŋci ɛ wvú nu nfon mvu.”

³ Ɛ Baylet bife ê Jisos ɛ, “Ɛ nu wo wvù Nfon Bojuu le?” Ɛ Jisos tfuse ê wvú ɛ, “Ɛ nu no wo gay.”

⁴ Ɛ Baylet mum nε jeme ê bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to nu fó ɛ, “Me mbaa n'yεn fiεε fi wee wvun jay e kε.”

⁵ Ɛ bó bocii mum no taame kε ɛ, “Wee wvun ghane yεyi bonyii bocii, bεyse ɛ bó etemyi bikuu. Wvú to kεw Galilee, to ghan Judea jocii, ε no nu wase ê elaanke jan keseen.”

⁶ No Baylet yuw fin nonεn, mum bife ɛ, “Wee wvun nu wee wvu Galilee le?”

⁷ Ɛ bó bee, ε wvú mum ciinse Jisos fô Nfon 'Elod e, njefo è to nu wvú wvù to saake keba ke won e kedvu, ε wvú to nu tεn Jelusalem kefew kedvu le.

⁸ Ɛ bó gεn bô Jisos, ε Nfon 'Elod yεn wvú le yuw njon, njefo wvú to shee yuuke wase εkumε wvú, mum no kεnke shiee keeyεn wvú le, shieele tεn ɛ sekemew é Jisos ege fiεε fi duŋci mvuŋgay mvu Nyo' le é wen eyεn.

⁹ Ɛ wvú she biwce mwεεm ê Jisos nteen, geenεn ε wvú faŋε yaa etfuse fiεε kε.

¹⁰ Wvú to biwci ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to duŋci bonci bo Nyo' le leeme fó cuci mwεεm mvù temyi yî Jisos e.

¹¹ Ɛ Nfon 'Elod bô bonyii bew bo nci le ke ja mum kεw no kεnke bvuu sεwsee wvú, tfume ndvu won yî ye le, tfuse wvú ε bó no tuu dvú jim fô Baylet e.

12 $\text{\textcircled{E}}$ to nu ϵ Baylet bô Nfon 'Elod banene. $\text{\textcircled{E}}$ bvubwe, ϵ bó tu nsán.

$\text{\textcircled{E}}$ Baylet sumten nsaw no bonyii to koonke

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

13 No bó tfuse ϵ Jisos jim, ϵ Baylet kum bocese bo baay baay noo bonyii bô to saake won, bvuu kum bonyii bocii.

14 $\text{\textcircled{E}}$ bó tase, ϵ wvú gay $\hat{\epsilon}$ bó le, “Ben be to bô wee wvun fen le wvú gee ϵ bonyii temyi bikuu, me ϵ ndioo ntasse mwem mvù ben taame dvú $\hat{\epsilon}$ ben ejise, ben eyek eyuw, ϵ nfan ϵ n'ya n'yen le mwem mvù ben cuci yî ye le nu ϵ wvú ϵ ge fimew ke,

15 ϵ Nfon 'Elod be baa yen ten ke. $\text{\textcircled{E}}$ nu fi ϵ fi be ge wvú ϵ kase ϵ tfuse wee wvun jim $\hat{\epsilon}$ beene. Ben eyen ten le wee wvun baa jay fi ϵ fi è nulo $\acute{\epsilon}$ bó eyu lo wvú ke.

16 Me nu entam ke lo wvú, encin wvú le, $\acute{\epsilon}$ wvú egene.”

17 [$\text{\textcircled{E}}$ to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danfey wvun e, ϵ Baylet no kenke keebvuse wee mwaan yew ncaw e enya $\hat{\epsilon}$ bonyii.] *

18 $\text{\textcircled{E}}$ bonyii bocii mum ne kew no wamte lo gene dvú le, “Lese lo wee wvun, ebvuse Balabas yew ncaw e enya $\hat{\epsilon}$ bese.”

19 Balabas wvun to nu yew ncaw e njefo wvú to nu ϵ kew mvunlaa elaante bvuu yu wee.

20 $\text{\textcircled{E}}$ Baylet yuw nonen bvuu jeme $\hat{\epsilon}$ bonyii bocii njefo wvú to gomte keecin Jisos e.

21 Geen, ϵ bó no wamte ke le, “Bó eta lo wvú yî kentam e, bó eta lo wvú yî kentam e.”

---

* **23:17** Bonwa' bo boyvuum bomew nu ϵ bvuse kencim ke 17.
23:18 Lem 3:13-14

22 Ε Baylet bvuu jeme ê bonyii yî bokan bo botete le le, “Bó eta wvú nje la? Fiεε fi befe fi wvú ge nu la? Me mbaa n'yen jay wvù wvú ge le wvù bó eyu lo wvú κε. Me nu entam lo wvú, encinε wvú le.”

23 Ε bó mum mεy no wamte lo bô mvunγay le “Bó eta lo wvú yî kentam e.” Ε n'wam wvubo ghaw Baylet.

24 Nonεn, ε Baylet sumtεn nsaw cinε wvú le, le bó ege bô wvú no bó koonke.

25 Ε wvú mum bvuse wee wε yew ncaw e, ε è nu wvù bó to biite, wvù kewεε mvunlaa εlaante bvuu yu wee. No wvú bvuse, mum nya Jisos no bó to gomte.

Ε bó ta Jisos yî kentam e

(Mat 27:32-34; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Ε bó mum jo Jisos no gene dvú. No bó to gene, ε bô bo wee mvu tasεn ε wvú kfuuyi ηkpwaante ε diee diew nu Semon, ε è nu wee wvu Selin. Ε bó koo wvú mum γεε kentam ke Jisos e fô wvú gbweu, ε wvú mum tuu no bii Jisos e.

27 Ε bô bó mum no gene, ε ηgoo bonyii bii wvú le. Ε bomew nu bokεnε bò to beele, taanke bonγew bew.

28 Ε Jisos ke nε banke ye gay ê bó le, “Bokεnε bo Jelusalεm, fo ben ebeelè fô me le κε. Ben ebeelè ε è nu fô bikuu binεn e, noo fô boom bonεn e.

29 Ben ekeè le kefew too lo kè bó nu ke egayte le, njon wvu baay nu wvu bokεnε bò nu bokase bò ke baa boo wase wan, ε bó ke baa yamse wase wan κε.

30 Ɛ nu ke enu kefew kedvu le, é bonyii efuunke ê dikum di baay baay le, 'Ben egbweken yî yese le,' efuunke ê dikum di caan caan le, 'Ben ebanje bese'.

31 Bó nu ke efuunke nonen njefo é bonyii ge kfuu fin fiεε bô kete kè bεε lεε, é bó ke ege nεε bô kè nu ε yum wase."

32 No bó to gene bô Jisos nonen, bó to kenke bonyii bo ncaw e bofεε bô bó to gene keeyu ten.

33 Ɛ bó gen buy bvudvuu bvú bó tenje le Ngbwow Ekole le, mum ta Jisos fó yî kentam e, mum ta ten bonyii bo ncaw e bo bofεε ba yî bintam e, wvù mwaan ê εbo ke Jisos e ke εεεy e, wvumvu ê εbo kew ke enkonko le.

34 Ɛ Jisos ke nε gay le, "Icem, lεshε kebefε ke bonyii ban e, njefo ke bó kee fiεε fi bó gee ke." Ɛ bonyii bodvu jo ndvú Jisos tum kan dvú keegaw ê bikuu bibole. †

35 Mwεεm mvun mvunciim to kooyi bô Jisos nonen, ε bonyii leeme fó taale. Ɛ bonyii bô to saake won kaa nε fibole no buu lo wvú duu le, "Wvú se fii bonyii bomew, wvú efi le ekole kew keseen, é wvú fen nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, caw."

36 Ɛ bonyii bo nci le ten no sεwsee wvú, nya mbvuum mo ngbwayngbwayi ê wvú,

37 gay le, "Ɛ wo fen nu Nfon Bojuu, é wo fi ekole kuw."

38 Bó to nu ε san nwa' ta ê we jo ekole ke Jisos e le, "Wvun nu Nfon Bojuu."

23:30 Os 10:8; Mwm 6:16   23:31 1Bi 4:17   23:33 Yεsa 53:12

23:34 Mben 22:18; Mat 5:44; Luk 6:28; Lem 7:60   † 23:34 Bonwa' bo boyvuum bomew nu ε bvuse kencim ke 34a.   23:35 Mben 22:7-8; 109:31   23:36 Mben 69:21   23:37 Mat 27:11

39 Ε wee ncaw mvu ba le bò to njεyte yî bintam e fò, nε no nan'yi Jisos, gayte λ, “Ε nu κε wo wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε le? Fi εkolε kuw, efi tεn bese.”

40 Ε wvumvu wε yuw fιεε fi wvù jeme, wamεn wvù, bife λ, “Κε wo fane Nyo' le? Wo nu yî ηγεw e diεwε wvù le.

41 Bee wo kpwee cεεy cεεy fii ε è nu nlawma mwεεm mvù befe mvù bee wo ge, geenεn ε wee wvun kpwee fiew ε wvù baa jay fιεε κε.”

42 Ε wee ncaw wvun mum gay λ, “Jisos, ke ekumyì me seke wo nu ke esaake bvunfon bwuw.”

43 Ε Jisos gay ê wvù λ, “Ε me ensee ê wo kecεεy λ εβεν nu ε bee wo nu ke enu bvudvuu bvu njon e bvu Nyo' le.”

Ε Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44 Ε diuu ke ben wase dīoo lewse, ε εκfuη nε jīim wonη tfuu γεn buy didiuu ditete εmvunsheη.

45 Ε ndvu yì to gawsene yew ncese εnte mum sele εntelεη buy biba bifεε.

46 Ε Jisos no nu yî kentam e, ke ja wam foweεwe λ, “Icεm, me n'yaa keyoy kem can yo le.” No wvù gay nonεn, mum yoy n'yoy wvu fokemεse.

47 Ε cee εkolε bonyii bo nci le wvù to leeme fò, dīoo γεn fιεε fi to kooyεε le, nya mbense ê Nyo' gay λ, “Kecεεy, kecεεy, wee wvun se nu se jay.”

48 Ε bonyii bocii bò to nu ε tase fò keeyεn fιεε fi to kooyi le, mum ja kase no kfuuyi εla εbole ε bó ε lan wεm.

49 Ε nsáa Jisos yicii to to fibole leem ε è nu ntamndwee no yene fiεε fi kooyi le. Ε bomew to nu bokενε bò to nen'yεε Galilee no bii wvú le.

Ε bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Wee mvu to nu kefew kedvu le ε bó tenje le Yosεw, ε è nu wee wvu ê kelaante ke Bojuu le kemew kè bó tenje le Alimatia. Wvú to nu wee wvù jee bvuu nu wee wvu teyteny ê Nyo' εjise, bvuu cεyte kefew kè Nyo' nu ke eto esaake bvunfon bwew. Wvú to nu ten wee ηgoo bonyii bò to saake bonsaw e. Geenεn, wvú to baa bee fiew fiεε fi bó to seyseε ege bô Jisos kε.

52 Ε wvú γεν fô Baylet e, lekε keγεν ejo gvune di Jisos e.

53 Ε Baylet bee, ε wvú γεν shike gvune didvu, baance ê ndvu le, γεν jike ê jem e ε bó ε cow yí kemaan e, ε bó ke baa yuu lese wase wee jó kε.

54 Ε to nu Diuu di Nseyse le keeley diuu di mbam e, ε è to shεete wase caan é mbam wvudvu ekεw.

55 Ε bokενε ba bò to nen'yεε Galilee bi Jisos e, bi Yosεw e fô jem, γεν yen no wvú jiwsee gvune di Jisos e ê jem.

56 Ε bó ke νε fó, mum tu jim εla εbole, γεν seyse bonfey bò jee noo bò ké no shfuunεkene bò bó to ké no yeefe digvune dvú. Ε è no nu diuu di mbam e, ε bó she mbam no nci wvubo to gomte.

24

Ɛ Jisos buy yî kpwe le

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Ɛ diuu di mbam e ke buy fey, Ɛ bvú yuu diuu di fwe yî kema le. Ɛ bokεε bodvu buy saa lo bvutfuu, jo bonfey bò bó to seyseε mum no gene dvú fô jem.

² Ɛ bó díoo γεν buy fó, yen Ɛ bó Ɛ binse wase te di bó to banεε diuw jem dvú.

³ Ɛ bó ley γεν ê jem fanε yaa yen gvune di Tata Jisos e κε.

⁴ Ɛ bó mum leem fó ηεmtεn lo. Ɛ fí kooy le bolemse bofεε to nu Ɛ ne to leem mbew bó le, Ɛ bó Ɛ tfume ndvú Ɛ yí baa lawkene.

⁵ Ɛ bokεε bodvu fan baay, mum tum bikuu fokuse. Ɛ bolemse ba bife ê bó le, “Ɛ nu nje la wvù ben gomte wee wvù beε dvú ente jo bonkfu?”

⁶ Ke wvú yaa nu fen κε, wvú nu Ɛ buy wase yî kpwe le. Ben ekume fiεε fi wvú to gayεε ê ben seke ben Ɛ bó to nu Galilee.

⁷ Wvú to nu Ɛ gay le, ‘Wee wvù diee nu Waawee nu Ɛ bó nu ke enya wvú can bonyii bò befe le, é bó ke eta wvú yî kentam e, é ke díoo nu ediuw eta, é wvú ebuy yî kpwe le.’ ”

⁸ Ɛ bó mum kume fiεε fi Jisos to jemyεε ê bó.

⁹ Ɛ bó ke ne fô jem, kase tu jim γεν see mwεεm mvun mvunciim ê boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow mwaanη noo bonyii bocii bò to bii wvú le.

10 Bokene bò to senne fi fi to kooyee fidvu ê boom bo ntum e bo Jisos e to nu Maalia Magdalen, Joana noo Maalia wvù bwee Jem bô bokene bomew.

11 E bó yuw njeme wvudvu ke diewe è nu kenlamse, fanε yaa bee naa lo ke.

12 Geenε, ε Bitanε ke we, lewte gen buy fô jem, ngvuwce taa ê jem yen ke ε è nu ndvú yì bó to njimeε Jisos dvú. E wvú mum nε no tuu jim fô yew e kenke nghaw yî fiεε fi kooyee le.

*ε bonyii bomew yen Jisos e je yi Emayus e
(Mak 16:12-13)*

13 E fi ke nε kooy ke εbvubwe le, bonyii bomew bofεε bò to ké no bii Jisos e to nu ε nε Jelusalem no gene ntεw wvù Emayus e, wvù to nu diewe bomay bosooshwiε keegen buy jó le. *

14 E bó no gene jemyi εbonebon ekumε mweem mvù to kooyi mvun mvunciim.

15 No bó to lenε jemyi ghayte nonεn, ε Jisos keβεε bence to mbew bó le no lenε bô bó.

16 E fiεε fimew ge le fo bó ekiεε wee wvudvu ke.

17 E Jisos mum ja bife ê bó le, “E se nu la fi ben lenε jemyi ekumε fí nen?” No wvú bife nonεn, ε bó leemεn bô yii yî monshim mobole.

18 E wee mvu bó le wvù diee to nu Kleofas bife ê wvú le, “E mey ke wo tolo Jelusalem wvù yaa kee ke mweem mvù se kooyi jó εdiuw εyan e?”

19 E wvú bife le, “Mvù la?” E bó tfuse le, “Mweem mvù se kooyi bô Jisos wvu Nasalet. Wee wvun se nu wee ntum Nyo', ε mweem mvù wvú se gee noo

---

* **24:13** May mwaan nu bontam bo lenε le ntfuke bô gee sooshwiε (1, 700).   **24:19** 7:16

mvù wvù se jemyi se nu binghaw. E se nu wee wvù kuuke baay fwe dvu Nyo' bò bonyii bocii.

²⁰ Bocee ncese bo baay baay bò bonyii bò saake wonj wese e se e nya wvù e bó eyu. Bó se e mum e ta wvù yî kentam e.

²¹ Bese se leese fisese bvufee yî ye le e è nu wvù wvù nu ke esum bonyii bo Islael can ngew e. Geenē, è nu wase ediuw eta no mwem mvudvu se kooye.

²² Fimew nu e bokene bomew ngoo yese le e be e jeme fí e nya lo bese nghaw, le bó buy e gen fô jem entanentan,

²³ e fanje yaa yen gvune diew e ke. Bó e dioo kase tu jim, e see le bó be e yen bonceendaa bo Nyo' le ke diewe bó yen ê file le, bó gay ê bó le Jisos nu dvú.

²⁴ Bonyii bomew ngoo yese le e gen fô jem fodvu e yen yí le ke lenlen no bokene bodvu be jemyi, geenē, e fanje yaa yen Jisos e ke.”

²⁵ E Jisos jeme ê bó le, “O oo, biyun bin, mvuntelem mvunen lee baay keebē mwem mvù bonyii bo ntum Nyo' le to sanee.

²⁶ Ke ben kee le Mboyse wvù Nyo' to kawee to kenke keeyen ngew se ley yî bvukuke bwew e le?”

²⁷ E Jisos mum kew nele ê bó mwem mvunciim mvù bó to sanee ê Nwa' Nyo' le ekume wvù e kew yî mvù Muses to sanee le, e gen e buy ten yî mvu bonyii bo ntum Nyo' le.

²⁸ No bó toe wase buy mbew ntew wvù bó to gene jó le, e Jisos ne no gee ke diewe wvù fele lo.

²⁹ E bó leke wvù shiee le gay le, “Beene egen ece. Kefew nu e kí e gen wase baay, e ekfun e kew wase

ε no jiime.” Ε wvú bee keegen ce bô bó.

³⁰ Ε bó γεν, ke dioo diekene, ε wvú jo ntuw bleed, nya keyoone ê Nyo', guushε nya ê bó.

³¹ Καη mwaanη nonηη, ε εjise εbo yuu, ε bó mum κιεε wvú. Ε wvú σεσε la ê bó εjise.

³² Ε bó shεε no ghayte εbonεbon λε, “Κε mvuntelem mvuseεbeewo be yuwse seke wvú be nεci mwεεm mvu ê Nwa' Nyo' le ê bee wo ê je le?”

³³ Ε bó mum nενε καη mwaanη εκιεguu jodvu no tuu jim Jεlusalεm. Ε bó dioo γεν, γεν ε boom bo Jisο e bo ηgoo le bo yuufe ncow mwaanη ε baance ye bvudvuu bvumwaanη bô bonyii bomew bô to ké no bii wvú le.

³⁴ Ε bó jemyi λε, “Κεεεy, Tata wesebeene nu ε buy yî kpwe le. Wvú be ε σεσε ε buynηη ê Semon εjise.”

³⁵ Ε bó mum see tηη ê bó fiεε fi be kooy bô bó ê je, bvuu nεle no bó be kiente wvú seke wvú be guushi bleed.

*Ε Jisοs buynηη εντεληη jo boom bew bo ηgoo le
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)*

³⁶ Κε no bó to bεε jemyi nonηη, ε Jisοs kebεε mum ja nε σεσε buynηη ê bó εντεληη mum gay bó le λε, “Κεμονηη ενù fô ben e.”

³⁷ Ε kedvum gbwo bó, ε bó no fane, kpwaake λε bó γεne ε ε nu ηkfusay e.

³⁸ Ε wvú bife ê bó λε, “Ben fane la? Ε ge la wvù ben maηene me?”

³⁹ Ben etaa eyηη can γεm bô bikaa biem é ben emum εκιεε λε ε nu naa me. Ben emomce ye γεm

emum ekiεε, njefo κε ηκfusay ké no κεηke nyam ye bô bikufe no ben yene ε me ηκεηke κε.”

40 No wvú gay nonεn, mum duηce can ye bô bikaa biew ê bó.

41 Ε bó taa Jisos, ε njon yuwyε lo bó, ε bó mum ηγεmtεn lo. Ε fí ghaw bó keebεε le è nu wvú. Ε wvú nε bife ê bó le, “Ben κεηke fiεε fidien fen e?”

42 Ε bó jo kencim ke bye le ε bó ε dεε, nya ê wvú.

43 Ε wvú fi die ê bó εjise.

44 Ε wvú mum gay ê bó le, “Mwεεm mvun mvù ben yen εben nu mvù me nto njemyi ê ben εκumε mvú ε me mbεε beene. Me nto nduu le mwεεm mvunciim mvù bó to saηεε εκumε me ê Nwa' Muses e, bô ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le noo ê Nwa' Mbense le, κεηke keeto ekocεn.”

45 Ε wvú mum yene bvufεε bvubole, ε bó kiεε mwεεm mvù nu ê Nwa' Nyo' le.

46 Ε wvú jeme le, “Bó nu ε saη le Mboyse wvù Nyo' to kawεε κεηke keeyεn ηγεw ekpwe, é ke edioo enu εdiuw εta, é wvú ebuy yí kpwe le.

47 Ε fí bvuu nu le bó nu ke ekεw Jelusalεm, efewci ê bitum bicii ê diee diew e le bonyii bocii ekumεn mvuntelem mvubole, é Nyo' emum elεεshe bibefε bibole.

48 Ε nu ke efewci ben ban bò nu ε yen mwεεm mvun e.

24:41 Jon 21:5, 10; Lem 10:41   **24:44** 24:27; Jon 5:39; Lem 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Jon 5:46; Yεsa 52:13-53:12; Os 6:2; Mben 22:31
24:45 24:25-27, 32; Jon 20:9   **24:46** 9:21-22; Mat 26:56; Mak 14:49; 1Kol 15:3-4; Lem 17:2-3; 28:23   **24:47** 3:3; Lem 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Lum 15:19   **24:48** Lem 5:32; Jon 15:26-27   **24:48** Lem 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31

49 Ben eyekε eyuw, me nu ηke enciinse nya yi Icem to kawεε ben dvú. Nonen, ben emεy εlaante jan ecεyte mvunḡay mvù nu ke eshii fowe eto fô ben e.”

Ɛ Jisos ben we

(Mak 16:19)

50 Ɛ wvú jo bó buy bô bó εlaante jodvu, ε bô bó ḡen buy mbew ntεw wvù Betani le, ε wvú cake can ye we, laḡ kembonen yî bó le.

51 Kε no wvú to bεε laaḡke kembonen yî bó le nonen, mum ja no bene we, mum ben la.

52 Ɛ bó nya mbense wvu baay ê wvú, mum ja fó tu jim Jelusalem bô nlanḡan fô mvuntelem mvubole.

53 Ɛ bó ḡen no shee yew ncese le, bensee Nyo' sekecii.

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monfem
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

---

cxl

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e